

ספר

תיקוני עירובין כהלכה

והוא

שלחן ערוך
לתיקון העירובין
חלק א

כולל שלשה ספרים נפתחים

חלק א. גודל המצוה של שמירת ש"ק ותיקון עירובין.
חלק ב. הלכתא גבירתא, פרטי דינים בהלכות עירובין.
חלק ג. מכתבים מגדולי דורינו.

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי חק' זי"ע

חק' שלום יודא גראס

רב דקהל "מגן שאול" ד, האלמין" ור"מ בישיבה וכולל "בית ישעי"
"מכון להוראה בשחוטות ובריקות"

בעהמח"ס: אפייית המצות השלם (י' חלקים); גודולי יהודה (על הלכות ציצית); שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מדרין לחינוך הבנים והבנות); מדרין לצניעות; מזוזת שלום (על הל' מזוזה); מנוחת שלום (הדרכה לכשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב עכ"ם" ו, "סימילאק"); נפש ישעי' (על מאכלות אסורות, ה"ח); קדושת ישראל (על הלכות יחוד); וש"ס.

בלאאמור הרה"ג הצי' מוהר"ר ישעי' זאב גראס זצ"ל נכד השרף מסטרעליסק, ר' יעקב קאפיל חסיד, ט"ז, בית, תני"ט, רש"י, ולמעלה בקודש עד דוד המלך עה"ש.

— תשמ"א —

— ברוקלין נ.י. —

הוצאת

— אמונה פאבלישינג —

התוכן

חלק א

(א) פתיחה

(ב) פתח השער

(ג) הקדמה בדרך מודעה.

(ד) יתבאר גודל המצוה של שמירת שב"ק ותיקון עירובין, מי שלבו נוקמו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו, העתק דברי התשב"ץ, הרא"ש, החת"ם, וגדולי הראשונים והאחרונים. זי"ע.

(ה) דברי חכמי הסוד, (מספר תיקון עירובין לובלין תרנ"א).

(ו) מהר"ש וויטאל בסידור חמדת ישראל.

(ז) נוסח הברכה.

(ח) מנהג האר"י הק' זי"ע, ואבותינו ורבותינו הקדושים לדקדק לישא במקום שיש עירוב כדי לחזק אמתיות דברי חז"ל, (מספר נמוקי אורח חיים להגאון הקדוש ממונקאטש בעה"מ שו"ת מנחת אלעזר ועוד ס"ק).

חלק ב
הלכתא גבירתא
סימן א
ביאור דין דהיקף הבתים הוי מחיצה.

דין דמחיצת הים.

דברי התניו יהושע וגדולי ישראל בירושלים, הגאון ר' חיים ברלין, החזון
איש, מהר"י שטייף, מפה מעיר אדעסא.

סימן ב
העירוב בניו יארק בשנת תרס"ז.

פרטי השאלות בזה ודברי גאוני הדור, המהרש"מ, הרה"ג מסאניסלאב,
הרה"ג מפרעמישלא, הרה"ג מקיעלץ, התירוש ויצהר, הרה"ג ר' יהושע
סיגעל, מס' דעת תורה בדין מחיצת הים ודברי הראשונים והאחרונים בזה.

סימן ג
ביאור בדין ס' ריבוא

פסק הלכה של השו"ע סי' שמ"ה סע"ז בדין ששים ריבוא עוברים בכל
יום, הלבוש, המהרש"מ, הדברי מלכיאל, ודברי הראשונים והאחרונים
בזה.

סימן ד ביאור דין דמפולש.

דברי חז"ל, השו"ע, הכסף משנה, המגן אברהם, ר' ש"ד כהנא מווארשא.

סימן ה היתר העירוב בעיר פאריז.

תשובת הגאון ר' חיים עוזר, החזון איש וגדולי הרבנים בוילנא, תשובת ר' שלמה דוד כהנא מווארשא.

סימן ו תורת תיקוני עירובין להלכה למעשה בקצרה.

חלק ג'

מכתבים מגדולי דורינו אשר כל בית ישראל נשען עליהם

פתיחה

תנן בברכות פ"ד מ"ב: רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום לתפלה זו. אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי: ובפירוש ר' עובדיה מברטנורה מה מקום. כלומר מה טיבה: שלא תארע תקלה. שלא יבא מכשול על ידי כדמפרש בברייתא שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו חבירי הרי רעה שתבא על ידי שאגרום להם שיענשו: אני נותן הודיה על חלקי. מודה על הטובה שחלק לי ששם חלקי מיושבי בית המדרש. ושתי תפלות הללו בכניסתו לבית המדרש וביציאתו חובה על כל איש ואיש לאמרן דהכי אמרינן בברייתא בכניסתו מה הוא אומר וביציאתו מה אומר משמע דחובה למימרינהו: בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי. ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי. שלא אומר על טמא טהור. ולא על טהור טמא. ולא על מותר אסור. ולא על אסור מותר. ולא יכשלו חבירי בדבר הלכה ואשמח בהם:

דער הייליגער ייט"ל זצוקללה"ה גיט אוועק זיין גאנץ עוה"ב צו דעם וואס וועט מאכן אן עירוב אין זיין שטאט סיגעט

שמעתי עובדא נוראה מהרהגה"צ ר' משה ארי' לעוו שליט"א האדמו"ר מטעמעשוואר ומעוד כמה רבנים זקנים שליט"א שהייט"ל זי"ע השתוקק כל ימיו לעשות עירוב בסיגוט והי' לו הרבה מתנגדים (מהמתנגדים לחסידות בימיו) שעמדו נגדו בכל חוקף ועוז ולא הצליח לעשות העירוב, ובסוף ימיו כמה ימים לפני פטירתו אמר להראש הקהל (הוא הרה"ח מוהר"ר משה ארי' פריינד זצ"ל שהי' רה"ק אצל הגה"ק בעל ייטב לב מסיגוט זי"ע הוא הי' בנו של הצדיק ר' יושע קראלער זצ"ל, ובנו הי' הצדיק רבי משה ארי' פריינד האדמו"ר מנאסויד זצ"ל נכדו ה"ה הרב הגה"צ מוה"ר משה ארי' פריינד שליט"א הראב"ד מהעדה החרדית בירושלים עיה"ק ור"מ דישיבה וקהל ייטב לב ד'סאטמאר בירושלים עיה"ק) שמוכן ליתן לו כל עוה"ב אם יעשה את העירוב. ואח"כ נסתלק הגה"ק זי"ע, ובעת הלוי' אמר הרה"ח ר' משה ארי' פריינד זצ"ל, שהוא מבקש מרבו הייט"ל זי"ע ב' דברים.

א' שיקיים הבטחתו שאמר שאם יעשה העירוב יתן לו כל עוה"ב.
ב' שיהי' לו לעזר מלמעלה שיוכל לגמור העירוב, ובתוך הל' יום נתקן כבר העירוב בסיגוט, זי"ע.

מכאן אפשר להבין גודל קדושתו ומסירת נפשו לתיקון עירובין של הצה"ק בעל הייט"ל זי"ע. ועוד אפשר ללמוד מכאן גודל המצוה של תיקון עירובין, כי שמירת שבת היא יסוד היהדות, ועון חילול שבת באיסור טלטול והוצאה מלאכה גרועה היא, נורא מאוד מאוד, היא אשר החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו ומפני טאינו זה גלינו מארצנו בחורבן בית ראשון כמ"ש אביי בפ' כל כתבי (שבת קי"ט): לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת כו', ועדיין השטן מרקד בינינו כי אלמלי שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין כמ"ש שם (ק"ח:). ויש לדייק כהלכתן למה לי, וי"ל משום

דתקנו חז"ל לעשות עירובין וזה הלכה מפורשת במס' שבת, ועירובין כו', והרב שחולק על עשיית עירוב אינו מודה בהלכות אלו, וזה מה שאמרו משמרין כהלכתן.

ואם כה גדלה שמירת שבת הרי משפט השכל הישר יכריע לצדק דיננו כי תיקון עירובין היא מצוה רבה, וכ"כ בשט"מ כביצה (ט"ז): שמצוה לערב עירובי הצרות ושתופי מבואות כדי לשמור הרבים מקלקול עכ"ל.

וכבר כ' מרן הח"ס ז"ל בא"ח סי' ס"ט שמצוה לתקן עירובין לכל קהל ישראל בכל מקומות מושבותיהם וכו' עיי"ש באריכות גדול. והגה"ק בעל חי' הרי"ם כתב תיקון עירובין הוא באמת להרים מכשול.

ובאבני נזר כתב המתעקש ומונע מלהעמיד עירוב הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, וזהו שיטת רוב הגאונים מדור הקודם ומדורנו.

ובספרי המקובלים כתבו שהתקנה הראשונה שהכניס שלמה המלך ע"ה בתורה שבע"פ הוא כדי להמתיק הדינים בהחסדים. (ועי' בפנים הס' סימן ג' ענף א').

לזאת קמתי להסיר המכשלה ההוא כידוע מאמר הגמ' (שבת נ"ד): וז"ל: כל מי שאפשר למחות כאנשי ביתו נתפס על אנשי ביתו, כאנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו. ובירושלמי (שבת פ"ח) וז"ל: מי שיש סיפוק בידו למחות ואינו מוחה הקללה תלויה בו.

וז"ל הרמ"א (ביו"ד סי' של"ד סעי' מ"ח) וז"ל: חייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון.

והשי"ת יגדור פרצותינו ויבער הרעה מקרבינו בכ"א.

הקדמה

בדרך מודעה

א) אמר המחבר להוי ידוע לכל מאן דבעי למידע כי אלו אשר לא ניחא להם בתקון העירוב הרי לאו לשם שמים אלא קנאה היא וקנאתם קנאת שקר הוא כידוע ויש מהם אשר דין חסיד שוטף רביע עליהם.

ב) וצאו וראו מה שאמרו חז"ל בדבר חיוב הזריזות של תקוני עירובין, עיין בגמרא עירובין (דף ס"ה ע"א ודף פ' ע"א ודף מ"ו ע"א) ודף ל"ד בתוספות סד"ה ואמאי ורש"י סוד"ה תורת מחיצה ודף ס' וס"א וס"ד וס"ה וס"ו ושם ברש"י ותוספות. וכן בתוספות מ"ה ונ"ט.

ג) ועיין בתשובת הרא"ש כלל כ"א שנידה לרב אחד בעבור זה שהיה נגד תקון העירוב שבעירו ע"ש. וכן כתב התשב"ץ על אנשים כאלו או שהם הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו, ובכלל על אנשים כאלו אשר בית ישראל נשען עליהם בעוה"ר הרי נאמרו רק בעבור עצלותם כי קולר העם תלוי בצוארם וכבר צווחי הרבה מגדולי ישראל בספריהם שאין לנו לגבב חומרות בזמן הזה בענין הנחוץ להרים מכשול.

ד) על כן חובה עלינו להמתיק הדינים בכל מה שנוכל ובפרט בשל סופרים והלכה כדברי המקיל בעירוב עכ"ל.

ה) וכן כתבו עוד רבים ואמרו שכל בר דעת ויראת ה' נוגעת בלכבו הרי ישפוט בשכלו כי אנחנו מחויבים בכל אמצעי חנונו לחפש היתרים וקולות ולסמוך בעת הצורך להקל בתקון העירוב ולתקנו אף שבהאי אופן תיקון הרי המקיל יחיד לגבי רבים אעפ"כ אם בקושי הוא לתקנו באופן היותר מועיל אזי יש לסמוך על היחיד המקיל ולא לבטל מלתקן כלל, וטעמא כזה כתבו גדולי האחרונים דכיון שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל ב"ב הקטנים וגם לא את נשותיהם וחלושי דעת. לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומטפחות.

ו) וכן כמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים ובפרט בענין תפלה בבית הכנסת כיום שבת קודש כהבאת הטליתים והסידורים וכדומה ולכן פשוט הוא דאמרינן כל מה שיש לך להקל כזה הקל ואל ינוח את העיר מבלי שום תקון חלילה.

ז) ועיין בדרכי משה סי' שכ"ג אשר בעבור זה הניח תקנה להיות בעירו אף שהתקנה זו לא ישר בעיניו ויש לי אריכות רב בזה בגודל התאמצות של תקוני עירובין ואין להאריך: ומעט מן המעט כזה יתבאר לקמן בס"ד.

הלכתא רבתא לשבתא !

אחינו בני ישראל תושבי ירושלים עיה"ק ת"ז ! היות כי כידוע היה מתקיים עד עכשיו ערוב חצוני כללי מחוץ ליישוב היהודי בירושלים שהיה מקיף את כל ירושלים מסביב.

כל שכונותיה הקרובות והרחוקות, ומפני זה היה מותר עד עכשיו למלט בשבתות בכל העיר משכונה לשכונה ובתוך השכונה, גם בשכונות שאין להם ערוב פרטי בפני עצמן ובכל רחובות ירושלים מבלי יצא מהכלל.

ואולם בעת לרגלי המצב השודר בעת באה"ק מצמקרים אנו להניד כי אין שום אחריות שערוב הכללי מתקיים, כי כמובן בלתי אפשרי הוא להשניח ולברוך את הערוב הכללי הרחוק מהיישוב היהודי, וכידוע עוקרים בעת חומי מלפני חומי מלגרי, ומי לידנו יערב שלא נתקו חומי הערובין מסביב לירושלים, והדבר ידוע שאם נתק חומ הערוב אף במקום אחד אסור למלט בכל השכונות והרחובות בירושלים שסמכו עד הנה על הערוב הכללי, וכן גם בחצרות הפרטיות אסור למלט מבלי ערובי חצרות של כל חצר בפני עצמן.

ולכן אין אופן אחד אלא שכל שכונה תתקן לה ערוב פרטי בפני עצמה, ואחרי כן לקשר את השכונות יחד בערוב פנימי כללי בתוך היישוב היהודי, ואז אפשר יהי להשניח בכל עת ובכל שעה, ולתקן בכל עת שידרש ובאופן זה יהי מותר למלט בשבת ברחובות בתוך היישוב בירושלים.

יש ב"ח"י סיון תרצ"ו המסמנה הראשי על הערובין בן ציון יד"ר

ממעם מרן הגאב"ד רבינו יוסף צבי דושינסקי שליט"א

בית, לרגלי המצב השודר בעת באה"ק נתח א' אפשר לבחוק ולהשניח על הערוב הכללי שהוא מרוק ליישוב היהודי בירושלים ואי אפשר למסך על הערוב למלט בשבת ברחובות ירושלים ובשכונות שאין להם ערוב פרטי בפני עצמן, וגם אסור למלט בחצרות מבלי ערוב חצרות כידוע.

ובכדי להציל מחלול שבת הנה חוב נמור מופל על כל שכונה ושכונה ועל כל חושב ירושלים לתקן ערוב פרטי לכל שכונה בפני עצמה ולהשתתף בהוצאות הערוב הכללי הפנימי לקשר את שכונות היישוב היהודי בירושלים והרחובות.

ולפיכך אנו מכריזים את ש"ה פ' שלח "לשבת של ערובין" שכל המתפללים בכל בתכנ"ס ינדבון ביד רחבה להקמת הערוב הפנימי הכללי.

כל רגודים ותנוכה יספר לגבאי בני הבניינים, ומטובים יקבלו קבלות חתומות על ידי שני חברי ועד הערובין ת"ז זאו"ל שפיצר ת"ז זלמן סאלאוויצ'ין ת"ז

בכוח סמירת שבת כהלכתה נכתב לנאולה שלימה בקרוב, כמאחז"ל אלמ"י שמרו ישראל שריו שבתות מיד רצו נאלץ, חכ"ד לכבוד קדושת שבת ולמען ירושלים אח"כ חובביא.

יוסף צבי דושינסקי

(הקטן עמוד)

דפוס נוקרמן

ספר תיקוני עירובין כהלכה

סימן א גודל השכר של שמירת שבת ענף א

א) יסוד היהדות ושו"רש התורה והמצוה, הוא שמירת שבת וכל מי ששומר שבת כהלכתו נקל לו להיות יהודי כשר וישר בכל ששת ימי המעשה דשמירת השבת הוא מועיל להיות נוצר תורה ומצותיה ולהשיג יראה כמ"ש (ישעיה נ"ו) אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, והיינו כי מי ששומר שבת מחללו הנה סגולת השבת גדולה להשפיע עליו שפע קדושה וטהרה אשר יהיה שומר ידו מעשות כל רע, כי לא יאונה לו עוד עון ופשע.

ב) וכן מצאתי להדיא כמכילתא פ' בשלח (בפסוק עד אנה מאנחם) שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, הא למדנו שכל מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה, וזהו לדעתי מ"ש (פ' משפטים) ששת ימים תעשה מעשיך וכיום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך וגו' ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו, והנה לב"ש בא לרבות שכיתת כלים כדאיתא בשבת (י"ח). ולב"ה דלית להו שכיתת כלים קשה מאי בא לרבות, ורש"י הביא מהמכילתא דבא לעשות כל מ"ע באזהרה, ובחזקוני דה"ט דעשה דחי ל"ת לפי שבכל עשה יש בו ג"כ ל"ת והו"ל תרתי עשה ול"ת משו"ה דוחה ל"ת גרידא, וזהו דחי דברי רש"י בב"מ (ל') והרי"ף שם דאין הל"ת מועיל לדחות ל"ת אלא עשה הוא דקא דחי לה, ומלכך זה יקשה למה תנן ריש כריתות דהפסח והמילה מצות עשה ולהרמב"ם בפ"ח מה"ב כיה"ב השמר דעשה נמי לאו הוא ועיין ארצה"ח סימן ל'.

ג) ואולם לדעתי יש לפרש דה"ק וכיום השביעי תשבות למען ינוח שורך וגו' וזה יגרוס אשר ובכל אשר אמרתי אליכם היינו בכל התורה כולה תשמרו כי השבת סגולה לזה שיהיה האדם שומר כל מצות ד', וכן נאמר בפ' תשא ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם, היינו דהשבת היא תעשה אתכם שתהיו אתם קדושים, וכן אמרו במכילתא שם כי קודש היא לכם מגיד שהשבת מוספת קדושה על ישראל, ועיין ביצה (ט"ז). דקאמר הגמרא דשבת ניתן לישראל בצינעא ופריך אי הכי לא לענשו עכו"ם עלה, ופירש"י ואן אשכחן שחזר הקב"ה להענישן על התורה ועל המצות כו'.

(ד) והק' מהרש"ל ומהרש"א ומהר"ם שי"ף מנ"ל דאינשו עכו"ם אשבת, דילמא זהו דנענשו אשאר תורה ומצות אבל אשבת דבצינעא לא נענשו כלל עלה.

ולדברינו סרה קושיא זו דאם לא ידעו המה ממצות שבת הסגולה המועלת ליראה את ד' ולקיים את כל התורה, אין לינענשם על אשר לא קבלו התורה והמצוה, כי כלי שמירת שבת א"א לקיים התורה והמצוה, ומראשכחן שחזר הקב"ה להענישן על התורה ועל המצות מוכח דידעי מסגולת השבת שמועיל ליראת ד' ולקיים כל התורה, ואפ"ה לא קבלו התורה המצות ושפיר מענישו.

(ה) וזהו שאמרו בשבת (יו"ד): אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בכית גזוי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל כו', ויפלא למה השבת מונח בבית גזוי של הקב"ה ואולם כבר אמרו בכרכות (ל"ג): אין לו להקב"ה בבית גזוי אלא אוצר של יראת שמים שנאמר יראת ד' היא אוצרו ופי' המפרשים משום דהכל בידי שמים לכן אין דבר חשוב כלל בעיני ד', ורק יראת משרים הוא דבר שאינו ביד ד' רק נתן אל האדם הבחירה וכטוב בעיניו יעשה ללכת דרך ישרה או דרך עקלתון, ולזאת. הוא דבר יקר בעיני ד' לפי שאינו בידו.

ודבר נמצא כל כך מטמינים באוצר, ובבתי גזוי של הקב"ה מונח היראה ממנו והתורה ומשל על גודל יקר יראת ד' בעיניו יתב' כאלו הוא מסתירו בבית גזוי, ולכן גם השבת שהוא סגולת היראה ומועיל לשמירת התורה מונחת בבית גזוי של הקב"ה, כי השבת ושמירת התורה והמצוה הוא אחד, וכאלו הם שמות נרדפים.

ובמסכת עירובין (ס"ט): ע"ז ושבת כי הדדי גינהו, ובחולין (ה'). פירש"י האי תנא חמירא ליה שבת כעכו"ם דהעובד ע"ז כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה כמעשה בראשית עכ"ל.

ובמכילתא פ' יתרו כתיב זכור את יום השבת לקדשו וכנגדו כתיב לא תענה מגיד הכתוב שכל מי שמחלל את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם שלא כרא עולמו לששה ימים ולא נח בשביעי, וכל מי ששמר את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם שכרא עולמו לששה ימים ונח בשביעי שנאמר ואתם עדי נאם ד', וזהו כדברי רש"י הנ"ל.

ועיין מג"א סס"י ש"ו דהביא גירסא ברש"י דחמירא ליה שבת מעכו"ם ועיין תוספות שבת והגהות הגר"פ שזה טעות וקדמה מהרש"א במהד"ב, ועיין תשובת יד אליהו סימן י"א וסימן פ"ג ועיין תשובה מאהבה ח"ב סימן ת"ח וכו' תיבת גמא להפמ"ג סוף הספר חקירה י' כתבו לקיים הגירסא.

(ז) ואיך שיהיה הרי לכו"ע שקולה שבת כעכו"ם ומומר לחלל שבתות הוי מומר לכל התורה כולה כמו מומר לע"ז דכתיב בה (במדבר ט"ו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה ואמרו בהוריות (ה'). איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות הוי אומר זה עכו"ם.

ענף ב

גודל המצוה של תיקון עירובין

א) אחרי אשר נתברר (בענף א) כי שמירת שבת היא יסוד היהדות ועון חילול שבת באיסור טלטול והוצאה מלאכה גרועה היא, נורא מאד מאד, היא אשר החריכה את ביתנו ושרפה את היכלנו ומפני חטאינו זה גלינו מארצנו כחורבן בית ראשון כמ"ש אביי בפ' כל כתבי (שבת קי"ט): לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת כו', ועדיין השטן מרקד בינינו כי אלמלי שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין כמ"ש שם (ק"י"ח):

ב) ובירושלמי דתענית פ"ק (סוף הל' א') אמר ר' לוי אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא מ"ט ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לר' וגו' חד יום ואומר (ישעיה ל') בשובה ונתת תושעון, בשובה ונייח תתפרקון, והובא מאמר ר"ל גם במדרש ש"ר פ' כ"ה, ועיין מרה"פ במאי פליגי הבבלי והירושלמי.

ג) ולע"ד דלית כאן פלוגתא כלל דבשבת אחת בן דוד בא, ובשני שבתות הרי כתיב בה אמר ד' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתיב בתריה והבאתים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי וגו', וזה ענין מאוחר אחרי ביאת בן דוד כמ"ש במגילה (י"ח). וכיון שבא דוד בא תפלה שנאמר והבאתים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי. ועיין מהרש"א בחא"ג שם וא"ש.

ד) ואם כה גדלה זכות שמירת שבת הרי משפט השכל הישר יכריע לצדק דיננו כי תיקון עירובין היא מצוה רבה, וכ"כ בשט"מ בביצה (ט"ז): שמצוה לערב עירובי חצרות ושתופי מכוואות כדי לשמור הרבים מקלקול וכ"ש אם הורגלו בדבר עכ"ל.

ענף ג

האומרים שלא לתקן עירובין המה עוברי דרך התורה דברי התשב"ץ בזה

א) ואולם שמעתי דבת עם אשר לדעתי המה עוברי דרך התורה, שמים אור לחושך וחושך לאורה, שאומרים כי זהו מצוה הבאה בעבירה, כי בהתיר טלטול בשבת להמון יטלטלו גם דברים המוקצים בשבת, וגם זילותא היא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים בשבת ואפילו בהיתר.
וכנהה סברות הכרס מלאות ארס אשר יכדו להם.

ב) לזאת הנני להודיעם כי בתשב"ץ הגדול (ח"ב סימן ל"ז) נשאל בזה אם יש חשש עבירה בתיקוני מכוואות לת"ח והשיב חס ושלום אבל הוריו בזה הר"ז משוכח,

ואדרבה הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן. כדאיתא בפ' הדר (ס"ח). ונראה מכאן (היינו מהגמרא דפ' הדר) דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו כו' וזכות גדול היא למתקן עיין שם.

ענף ד

המחמיר שלא כדוין נגד פסקי התלמיד הוא כמו מינות

(א) והסבה השנית אשר יתכן שאינו חושש לתקן עירובין ולהסיר מכשול מעם הוא לא מצד כפירה ומינות רק בהיפך מצד יראת שמים דאית ביה שאומר כי זילותא הוא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים בפרהסיא אפילו בהיתר.

(ב) והנה בסולת למנחה (מהגאון בעל מנח"י) כתב בשם תורת האשם דמי שרוצה להחמיר לנהוג איסור כדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנתבטל בששים או בכלי שני הוי כמו מינות ויצא שכרו בהפסדו ודלא כמ"ש אור"ח כלל ג"ז בסופו עכ"ד.

(ג) ואני אומר דכן הוא בתוספתא בתרומות פ"ז רי"א המסננין את היין ואת החומץ המבכר על החמה הר"ז דרך מינות ובת' מהרשד"ם היור"ד סס"י קצ"ב כתב לפי שחוחמו של הקב"ה הוא אמת צריך לקיים האמת כמה שהוא אפילו לקולא ובמרדכי פ' כל הבשר סימן תרפ"ז לענין שלא לאכול בשר בהמה אחרי גבינה כתב מהר"ם דהיה נראה בעיניו כמו מינות כו', ומהרש"ל בתשובה סימן נ"ד כתב כהא דפליגי רשב"ג ור"מ אם אחר התענית שרי בכבוס וקיימ"ל כר"מ דשרי דהמחמיר כרשב"ג נגד מה שנפסק בש"ס נקרא חוטא שמצער עצמו בכדי וכמו בר' טרפון קרא והטה ונסתכן מפני הלסטים אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה.

ועיין ט"ז סימן תקנ"א סק"י כתב לדחות דברי רש"ל דבהא דק"ש הנה לב"ה לא נכון להטות דהוי זילותא ובקורא מעומד הוי טפי דרך כבוד וקשה עליו מהא דסימן ס"ג סעיף ב' דגם בק"ש של שחרית מי שרוצה להחמיר ולעמוד כשהוא יושב נקרא עברייני.

ואולם כד"מ שם כתב בשם הגמ"י דמיושב עדיף טפי, ופי' בהגהת מהר"ח דמסקינן ס"פ ג' שאכלו דבהמ"ז מיושב דוקא דיכול לכוין טפי כשהוא מיושב וכן גבי ק"ש, לכן אם בא להחמיר כב"ש מיקל הוא ונקרא עברייני, ועיין תשובת רמ"א סימן צ"א סובר ג"כ כט"ז דזהו דוקא היכא דאיכא צד קולא, ועיין תוספות רעק"א במשניות פ"א דברכות ובחנם טען על הרמ"א מק"ש דשחרית כנ"ל.

ובס' ג"ד ביור"ד סימן ל"ה אות יו"ד הביא מירושלמי פ"ד דשביעית סוף ה"ב בהא דלב"ש אוכלין שלא בטובה ולב"ה בטובה ושלא בטובה ור"ט עשה כב"ש ונסתכן ומייתי שם גם מהא דב"ש בק"ש וקאמר דבהני תרתי עבר ר"ט כב"ש ונסתכן ומפורש דלא כט"ז ורמ"א בת' הנ"ל ולחומר הנושא יתכן דלפום גירסתינו כירושלמי ס"פ ג' שאכלו אכל יושב מיסב ומברך דלא כגמרא דילן עיין מפרשים שם שהגיהו.

ולהגירסא שלפנינו מוכח דס"ל דלא אמרינן יושב מכיון טפי, וכירושלמי שם פ"ק דברכות ה"ג מביא העובדא דראב"ע ור' ישמעאל בק"ש של שחרית (ולא בערבית) ומוכח שגם בק"ש של שחרית אינו נכון לעמוד ואע"ג דלהירושלמי לא אמרינן דכשהוא יושב מכיון טפי, ולכן הירושלמי ולטעמו אזיל והשוה ק"ש לשביעית.

אבל לפום תלמודא דילן דקיימ"ל יושב מכיון טפי, ובגמרא דילן לא הוזכר כלל עובדא דר"ט בשביעית ושפיר י"ל דקיימ"ל כרמ"א וט"ז.
ועוד י"ל דבק"ש הא מצינו להסכימו רבנן ואמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה והסכמה זו לא מצינו גבי שביעית להכי ס"ל לרמ"א וט"ז דהסכמת רבנן כדאי היית לחוב בעצמך זהו דוקא היכא דאיכא צד קולא וא"ש.

וביש"ש פ"ז דב"ק סימן מ"א מי שמחמיר בפני רבים כדבר שמותר ואיכא למיחש ליהורא מנדין אותו כו', הובא שם בכה"ט.

ד) ואיך שיהיה י"ל דשיטת התשב"ץ שכתב דמי שלבו נוקפו ואינו מתקן עירובין אם הוא אינו הדיוט אמרינן דמינות נזרקה בו הוא כדברי תורת האשם, והמדרכי בשם מהרש"ם והמרש"ל בתשובה דהמחמיר נגד פסק התלמוד הוא כמו מינות, ועיין רז"ה פ' כירה בפסק דהטמנה שכתב ג"כ כה"ג.

ענף ה

ביאור דברי התשב"ץ שמי שלבו נוקפו בזה ואינו מתקן עירובין הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו

א) דברי התשב"ץ שהבאתי לעיל (בענף ג) שאמר דהזריז לתקן עירובין הר"ז משובח ודרך ת"ת הוא לתקן כו' ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל, הנה זה צריך ביאור טובא דבשלמא מאי דחשדו התשב"ץ בהדיוטות ניחא, כי כן המוחש למד אותנו לדעת כי ההדיוט גם שנתמנה לרב ומורה, ולרבים יענה הוראות בתוך ביתו באיסור והיתר וכיוצא, בכל זאת רצונו אשר במחשך יהיה מעשהו וירא לעשות מעשה כרבים כמו תקון עירובין מילתא דמפרסמא כי יחוש לנפשו פן תגלה חרפתו בקהל, ונודע אשמתו וגסותו והדיוטותו, כי הוא ע"ה ובור וכתר הרבנות אינה הולמתו.

ב) כיום מאי דחשדו התשב"ץ במינות לכאורה הוא דבר פלא.

ג) ואמנם האיש אשר הוא ת"ח ויודע איך אפשר לתקן עירובין ולהסיר מכשול מעם ולא יהיה חילול דבר ד' ומצותו והוא מתרשל בזה הוא רק לאחת משתי אלה, או מצד כפירה וזה יתכן על כמה אופנים כופר לגמרי ח"ו, או שאינו מאמין כלל בקדושת השבת וסובר כדברי טורנוסרופס הרשע שאמר בסנהדרין (ס"ה:) מה יום מיומים, או לכל הפחות שאינו מאמין באיסור טלטול והוצאה.

(ד) והן אמת דהא דמומר לחלל שבתות בפרהסיא בהוצאה הוי כופר ומומר לכל התורה כולה כמ"ש לעיל, זהו דוקא בעושה מעשה בגופו לפמש"כ לעיל אות ג' בשם הח"ס דלכך בעינן בשבת בפרהסיא משום דהא דאמרינן דשקולה שבת כעכו"ם זהו מדסמ"ך פ' מקושש לפ' ע"ז ואין לך בו אלא חידושו דמקושש פרהסיא הוא, וא"כ נימא נמי דדוקא עושה מעשה בגופו כמו מקושש וכ"כ בת' מחנה חיים ח"ב סימן א'.

(ה) ואולם זהו כמומר לחיאכון וכאנו לדונו כמומר לכה"ת כולה מצד מהא שהוא מחלל שבת בפרהסיא ולא מצד אמונתו בזה בעינן שיעשה מעשה דוקא, אבל אם הוא מצד שאינו מאמין הרי גם בביטול מ"ע הוא כעכו"ם כמ"ש החבו"ש בסימן ב' סע"ק ח", והביא ראייה ממש"כ הכ"מ עמש"כ רש"י מומר לערלות מבעט במצוה זו וכתב עליו אם מבעט הו"ל אפיקורס א"כ ש"מ אפילו במצות עשה אי עבר מחמת ביעוט אפיקורס הוא עיי"ש.

וא"כ ה"ג במי שאינו מאמין באיסור טלטול והוצאה, ואולי דאפשר לחלק דאם מבעט במצות מילה או במצות לולב ואחרוג א"כ יש כאן ביעוט במצוה זו לגמרי אבל אם מבעט במצות איסור טלטול והוצאה הרי לא ביעט בכל המצוה דשבתית שבת, וכמו שנסתפק בזה המחנה חיים שם לענין שבתית בהמתו בשבת.

ואולם כ"ז יש להסתפק אם אנתנו כאים לדונו כעכו"ם לגמרי (או מה"ת או מדרבנן) אבל להביאור בדברי התשב"ץ הרי אין אנו צריכים כלל לזה אלא דאמרינן דהתירשות התיקון, זה אות דמינות אית ביה, וכיון דאינו מאמין באיסור טלטול והוצאה אע"ג דהוא פרט מן המצוה הרי כבר נמצא בו מינות, גם יתכן דהמינות דאית ביה הוא שאינו מודה בעירוב וכופר בתורה שבע"פ עיין רמב"ם פ"א מעירובין ובדברי התוספות יו"ט ריש פ"ו ריש פ"ו דעירובין, ומה"ט מתירשל בתקונם. (נלקט משו"ת בית אב תניינא)

סימן ב

ענף א

דברי חז"ל וגדולי הדורות המזרזים לתקן עירובין

(א) והנה למותר להביא פה ראיות על תקון גדול כזה שהוא תקון, וכבר נהגו בו בכל ערי ישראל העתיקות והגדולות, כמו ווילנא, ווארשא, קראקא, פינסק, ברדיטשוב, וכדומה. שהרבנים הגאונים שישבו שם כסאות למשפט השתדלו כ"א בעירו להנהיג התקון הזה.

וכל המהרהר אח"ז כאלו מהרהר אחרי כל גדולי ישראל, שעמדו לנו מימות רבינא ורב אשי, שתקנו עירובין בעיריהם.

(ב) אולם מפני, שכפי הידוע לבני עירנו, היו בזה מערערים אחדים על עיקר התקון הזה, שאמרו שאינו תקון כל עיקר, ואחרים נואלו לומר שזהו מכשול, אמרתי לציין בזה מאמרים אחדים מדברי חז"ל, שמייחם אנו שותים, עד כמה שהפליגו בענין זה, כדי להוציא מלבן של הנוקפים.

ג) בעירובין (ס"ח ע"א) אמרו: מבואה דאית ביה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהויה ביה לא עירוב ולא שיתוף. ומביא ע"ז במרדכי מכאן משמע דמצוה לערב דלא ליתו לידי איסור (ובהגהות מיימוני מביא זה בשם התוס' ובתוס' שלפנינו ליתא וצ"ע). ואמרו שם (דף פ' ע"א) אחד מבני מכוי שרגיל להשתתף עם בני מכוי ולא השתתף, בני המכוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלין שיתופין בע"כ ממנו. ושם: כופין אותו לעשות לחי וקורה למכוי, ובתוס' שם ע"ב פירשו דכי ליכא מחיצות דאסור לטלטל בתוכו דין הוא שכופין אותו לעשות תקנה להחיר הטלטול. ושם אמרו: אמר לי ר"י בר' יוסי בבלאי כ"כ אתה מחמיר בעירובין. כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל. וכן הוא שם בירושלמי שר"ה א"ל לר"י כך שמעתי מאביך כל מה שאת יכול להקל בעירובין הקל, והרמב"ם חשב זה למצות עשה מדברי סופרים.

תשובות הרא"ש

ד) ובתשובת הרא"ש כלל כ"א סי' ח' נמצא, שרב אחד התנגד לתקוני המבואות בעירו והתמרמר הרא"ש מאד על זה עד שהחרימו ונידו. ומפני חידושה אעתיק כאן תוכן תשובתו וז"ל:

תשובה.

על שלא רצה לשוב מאולתו מענין העירוב: אתה רבי יעקב בר' משה כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלילות ישראל להחיר מבואותיהם המפולשין בין הגוים בצורת פתח ואתה אסרת אותה לקהל פרייש וכתבת לי כאלתך ואני הודעתיך שאין בהם ממש, והזהרתיך שתחזור בך ותאמר לקהל שיתקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפ"י גדוליהם.

והנה הוגד לי שאתה עומד במדרך ואתה מכשיל את הרבים בחלול שבת. לכן אני גוזר עליך אחר שינתן לך כתב זה בעדים, שתתקן המבואות בצוה"פ חוץ שבועים אחר שתראה כתב זה. ואם לא חתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך כי אתה בא לעקור לימוד שסידר לנו רב אשי, לחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה אותם שמתו ז"ל ואת אשר המה חיים עד הנה. לכן חזור בך ואל תשוט תורת משה רבינו ע"ה. חתום הרא"ש.

ה) והלאה שם תשובה שני' ממנו אודות זה וז"ל:

הכתב ששלחתי לאותו החסר-מוח כו' ואם לא יחזור בו אני מתרה בך ואת כל הקהל שינהגו בו נידוי באותו המשוגע יעקב ב"ר משה וירחיקוהו ויכדילוהו מעדת ישראל כי דבר זה צריך חיזוק שלא יבא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה, ואם יעמוד במרדו ולא ינהוג דין מנודה בעצמו אני גוזר עליו במצות אדונינו המלך יר"ה שיתן אלף זוז למושל בעיר, ואני גוזר עליך ר"י שתמסור כתבי זה למושל העיר, שיגבה ממנו קנס הנוכר ואם כל זה לא יועיל גוזרני עליך שתודיעני הכל, ומצוה לנדותו בכל הקהלות ספרד, וגם ידונו אותו למות בדין זקן ממרא כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלהים ולבער עושה הרעה מקרבנו כו'. עכ"ל הרא"ש.

והנה רואים אנחנו דברים נוראים ומבהילים יוצאים בלבת אש מפי קדוש ד' מרן הרא"ש ז"ל ומי יתן ונודע שיטת הר' יעקב ב"ר משה טעמו ונימוקו והלא בטח גם הוא לא היה קטיל קני באגמא.

ענף ב

דברי הטור, ב"י, המרדכי, ברכי יוסף, ש"ע הרב כגודל המצוה להדר אחר תיקון עירובין.

(א) בטור סי' שצ"ה מצוה לחזור בין אחר עירובי חצרות ובין אחר שתופי מבואות ועל שניהם הוא מבכר כו'. ובב"י סו"ס אומר וז"ל: אבל גבי עירובי חצרות מאי מצוה איכא? ואפשר דכיון שאם לא עירב אפשר לכוא לטלטל באיסור וכשמערב פורש מאיסור זה מצוה חשובה. ועוד שם רס"י שצ"ה על דברי הטור מצוה לחזור בין אחר ער"ח כו', כ"כ המרדכי בפ' הדר כו' וטעמא רבא איכא דלא ליתו לידי איסור לאפוקי ולעילוי באיסור עכ"ל.

(ב) וז"ל שו"ע הרב מלאדי ז"ל (סי' שס"ו סעי' י"ח) מצוה לחזור אחרי עירובי חצרות, כדי שלא יבאו לטלטל באיסור וצריך לברך עליו כו', ובסי' שצ"ה מצוה לחזור אחר שיחופי מבואות כמו עירובי חצרות ומבכר עליו על מצות עירוב כו'.

(ג) וגם בברכי יוסף מביא בשם התשב"ץ ז"ל אין חשש עבירה ח"ו בתקוני מבואות ואדרבא הוזיזו הרי זה משוכח ואיכא לאתמוה על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן ואלמלא טרדת הגרסא דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלכו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל, וכדלעיל.

ענף ג

תשובת הח"ס

(א) ראוי להעתיק בכאן תשובת הגאון הצדיק הח"ס חלק או"ח תשוב' צ"ט כענין זה וז"ל: "שואל ממני הר"ב נ"י לברר לו בראיות בדברי חז"ל, שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל, ככל מקומות מושבותיהם, לתקן מבואותיהם בתקונים צוה"פ או שארי תקונים כיוצא בו, כדי שלא יכשלו רוב המון העם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק — דבר זה אינו צריך לפנים ולראי' והוא מן השכל והמבואר להדיא מדבריו חז"ל, השכל מחייב, כאשר ידוע ששמירת יום ש"ק מעשית כל חפץ הוא אצלנו ממצות הראשונות ומי שאינו משמר כהלכתו הרי הוא ככופר ומומר בכל התורה כלה, ואיסור הוצאה מרה"ר לרה"י או בהיפוך הוא מאותן המלאכות שהעובר עליהן הוא כמומר לכל התורה, כמבואר שם עירובין ס"ט כו', ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם בחלול שבת, כמבואר בשו"ע או"ח סי' שע"ג ג', וכן אסור להרגילם בחלול שבת ומועד אף בדבר שהוא משום שבות ומבואר שם דמירי שלא הגיע לחינוך, שהוא בן ד' וה' שנים. וא"כ כל בן דעת ישפוט בשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל ב"ב הקטנים וגם לא נשותיהם וחלושי דעת לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומטפחת וקטנים ופתם בידם וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנוהרים, וכפרט כענין חפלה כביהכ"נ ביום ש"ק בהבאת סידורים להתפלל מתוכם וטליתם וכדומה, עט"ז ס' שמ"ו סק"ו, א"כ השכל פשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרות והמבואות בעירוב המתיר לטלטול כו'.

(ב) ומצינו לחז"ל ביצה ד' ט"ז סוף ע"ב מאי קלקולא ומתרץ הגמ' כיון דמקלקלי ב'י רבים היינו קלקולא ופרש"י דמקלקלי ב'י רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב כו' א"כ ק"ו השתא ומה התם אינו אלא לשבת אחת ובנקל יכולים להזהר בטלטול שבת א' ומה שהמורה עשה כן משום חומרת י"ט, שלא לערב בע"ש שהוא י"ט, קרי ל' קלקולא. כש"כ שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקול שבתות כל השנה כלה. והרב בת"ח עליו מוטל לתקן המבואות, וכאם לאו מכשול וקולר העם תלוי בצוארו, כדאמרינן עירובין ס"ח א' א"ל רבב"ח לאביי כו', והוצרך אביי להתנצל על המכשלה הזאת כו'.

(ג) ובטוש"ע מצוה לחזור אחר ע"ח ומברך על מצות עירוב. ואין כוונת הברכה על אשר אסר הוצאה וטלטול, דאין לברך וצונו על המניעה כו'. אלא ע"כ דהאי ברכה על מצות עירוב — על מצות התקון הגדול להשמר עי"ז מאיסור הוצאה שממש א"א להזהר ממנה כו', ופשוט שמעלתו ישתדל בכל עוז לתקן בני קהלתו. כו'.

משה הק' סופר.

(ד) הדברים הברורים הללו אינם צריכים ביאור. וגם מטעם זה הקילו כ"כ חכמינו בעירוב כדי להקל התקון בענין זה להציל רבים מאיסור.

דברי הדרכי משה

(ה) בד"מ סי' שס"ג: שמצא מנהג מענין זה של צוה"פ שנתפלא עליו ולא ישר בעיניו אלא כדי שלא יבאו לטלטל באיסור הניח להם התקנה.

דברי הגאון משאוועל

(ו) וכן כתב מענין זה זקן גאוני דודו הרב ר' יוסף זכריה שטערין נ"י משאוועל ז"ל: ובכלל הענין משאלתו מאד ראוי ונחוץ להשיב בענין זה ובפרט בעירובין שכבר אמרו חז"ל עירובין פ' ע"א כל שיש לך להקל בעירובין הקל וקיל"ן הלכה כדברי המיקל בעירוב, שם מ"ו א', ול"ד א' תוס' סד"ה ואמאי, וס' ע"א רש"י סוד"ה תורת מחיצה, וס"א ב' ברש"י ותוס', וס"ד א' רש"י סוד"ה ה' שכורים, וס"ה ב' תוד"ה איקלעו, ורש"י ר"ד ס"ו ותוס' ד"ה יפה, ובתוס' מ"ה סע"ב ונ"ט א' כו'. עכ"ל ממה שנוגע לעניננו בכאן.

ענף ד

אין לחוש לחששות שלא נזכרו בתלמוד

(א) אחרי כל ההוכחות הללו, שהבאנו מן התלמוד ומכל רבותינו הראשונים והאחרונים, שמייהם אנו שותים עד כמה שהפליגו בענין זה, אין כל צורך להשיב על דברי המתעקשים שמבקשים להפוך דברי אלקים חיים ולחלוק על כל דברי רבותינו בסברות ריקות בעלמא בלי טעם וראי'.

(ב) וע"ד מה שפקפקו עוד שיש לחשוש כיון שאין כל העיר מעורבת, שמה יוציאו חוץ לעירוב, הנה אם נבוא לחשוש לזה א"כ אין לדבר סוף ומאין לנו לחשוש חששא שלא נזכרה בתלמוד ואדרבא הלא אמרו (עירובין ג"ט) עיר של רבים אין מערבין את כלה אלא עושין לה שיור, הלא לא חיישינן שמה יוציא ממקום העירוב למקום המשויר. וכן אמרו שם מ"ב ע"ב ה"י מודד וכלתה מדרתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר, פשיטא? מהו דתימא ליחוש דלמא אחי לטלטולי בכולה קמל"ן.

ענף ה

אין לחוש לרגל האסורה במקומה

(א) אמנם יש להתעורר ע"ז מצד אחר והוא, מדין רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, וכדין שתי חצרות זו לפנים מזו ועירבה חיצונה ולא עירבה פנימית שתיהן אסורות, משנה עירובין מ"ה וש"ע ס"י ש"ח.

אבל כבר צידד בענין זה להיתר בשו"ת חינוך כ"י מובא בש"ת ס"י הג"ל בעירות שמוקפות חומה או ע"י צוה"פ וחוז' לעיר דרים יהודים שאין להם היתר העירוב וצריכים לבוא כשבת למקום המותר לטלטל, שלא שייך בזה רגל האסורה, דדוקא בחצר הפנימית שאין להם מקום לצאת רק דרך החיצונה, משא"כ בזה שיכולים לפנות בכ"מ שירצו, וכן הוא בנידון דידן.

(ב) וכן מביא הנו"ב מ"ת ס"י למ"ד ג"כ שדבר זה פשט היתרו ברוב ישראל שהדרים חוץ לחומה באים לביהכ"נ וקצתם יש להם מקומות בביה"כ ואין פוצה פה לאיסור, ויסוד היתרו הוא בשביל זה דדוקא אם היו יכולים לערב עמהם ולא עירבו אוסרים, אבל אם לא היתה יכולת בידם לערב לא אסרי אהרדי. וכן מבואר באחרונים.

ענף ו

אין לחוש שמה יתקלקל העירוב

(א) כן יש מערערים בשביל חששא שמה יתקלקל העירוב. והנה מלבד שעפ"י דרך הטבע העירוב שלנו רחוק מאד מלהתקלקל בשביל שהוא טבעי, עוד זאת, לא מצינו חששא זו בגמ', ואדרבא הלא קייל"ן שלא חיישינן שמה יעלה הים שרטון וכן לא חיישינן שמה תנטל אשפה (שם ח), וכה"ג בכל דבר. וכן יש להביא רא"י מגמ' עירובין ה' כמה ממעט ר"י אמר טפח, אביי אמר ד', ומסקנת הגמ' דמיפלגי בגזרה שמה יפחות, וקיל"ן כרב יוסף לגבי אביי שלא חיישינן שמה יפחות ע"י דריסת הרגלים, וכן במשנה שם ע"ט מתבן שתי חצרות כו' מערבין שנים כו'. ופירש"י ולא חיישינן דלמא ממעט מתבן מ' דהויא לה חדא רשוהא ואסרי אהרדי ולא מסקי אדעתיהו ומטלטל בחצר להא לא חיישינן. וכן גם כאן.

ענף ז

כל שיש לך להקל בעירובין הקל

א) הוכרחתי להאריך בענין זה, כשביל שנמצאו עוררין על עצם התקנה שהיא דבר שנחפשט בכל ערי ישראל ובכל מקום לא חששו לחששות כאלו. ואם באנו לחוש אין אנו מספיקין אפילו באיסורים דאורייתא ובפרט בעירובין שהיא דרבנן וכמו שאמרו, הכאתי לעיל: כ"כ אתה מחמיר בעירובין כל שיש לך להקל בעירובין הקל. והננו מציעים כזה את דברי גדולי הדורות ומכתבים מגדולי דורינו בענין זה וב"ה שהודו לנו חכמים והסכימו עמנו כל הגדולים. והנני בטוח שבני עירנו היראים והחרדים האמתים יכירו את גודל הערך של התקנה הזאת ואת התועלת שתצא ממנה לחזוק הדת ויזכירו לטוב את העושים והמעשים בדבר זה. (ועיין בשאלות ותשובות בית אב תניא קונטרס כרם אב סי' א מה שהאריך בזה).

סימן ג

ענף א

דברי חכמי הסוד בגודל המצוה של תיקון עירובין מבואר דענין עירוב הוא להמתיק הדינים, לגרש החיצונים ולהגביר החסדים ועוד ועוד ענינים עמוק עמוק מאד מי ימצאנו.

לשון ההקדמה לספר תיקון עירובין לובלין תרנ"א

א) אודה ה' מאד כפי ובתוך רבים אהללנו שזכיתי להיוב מחובשי ביהמ"ד ולהעלות המעט מחידושי תורה כמאן דמסיק תעלא מבי כרבא. ואף כי מי יאמר זכיתי לבי ללמוד בתוה"ק כטהרה ובפרישות ובפרטות בטירדות פצעי הזמן ודוחק הפרנסה.

ב) אולם עכ"ז בעוה"ר שלומדי התורה הם לכוז וממש שחים עד לעפר נחשב גם זה המעט לפניו ית"ש לרב מאוד. כמבואר בס' הקדוש ליקוטי תורה למהר"ו זצ"ל.

ג) ויען כי שמירת שבת היא העיקר הגדול בדחינו הקדושה ובפרטות לשמרו מחילול ח"ו לכל יבוא המשחית בגבולינו. וע"י קדושת שבת ששומרים ישראל כהלכתו נתגלה חוקף אורות עליונים. כמבואר במקובלים הק' שמבקדושת שבת נתגלו ומאירים השלש ראשונות שהם תר"ך עמודי אור שבכתר. ובכינה הם החמשים שערי בינה ול"ב נתיבות החכמה שהם כוללים עד ספירת מלכות דו"א כי מלכות דו"א הוא מדיבור דאבא כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ פי' ע"י דיבור החכמה יסד ארץ היינו מלכות כמ"ש בסה"ק עץ חיים (בשער הכללים פרק ב') ולכן בציצית שמרמזים על מלכות דהוא מלכות

שמים יש בהם ל"ב חוטי"ן כמנין נתיבות חכמה. ולזה הגימטרי' של שבת כמנין תר"ך עמודי אור שבכתר ול"ב נתיבות חכמה ונ' שערי בינה כס"ה כמנין שבת.

ד) ומה מתוק לרמוז זאת בדברי הנביא (ישעי' מ"ו) כרע כל קרס נבו כו' עד לא יכלו מלט משא עפמ"ש הגאון בעל חות יאיר בהשמטותיו דקליפת כל ע"ז של כבל היה זה לעומת זה נגד ספירת חכמה שבקדושה שהוא ל"ב נתיבות וכו"ל הוא בהיפוך אתון, ונבו היא נגד ספירת בינה שבקדושה אשר זכה משה לכונוס בשער החמשים בעת פטירתו. כדאי' בס' עשרה מאמרות שהכניע בעת פטירתו את קליפת נבו דהוא בעל פעור. כמ"ש בתורה ויעל כו' אל הר נבו. והכניע בזה קליפת נבו בעת פטירתו שהי' בשבת קודש זמן רעווא דרעוויין כדאי' בזה"ק ובליקוטי תורה. וכ"כ תוס' (מנחות דף ל' א') והטור (או"ח סי' רצ"ב). בשם רב שר שלום גאון. וכ"כ הרא"ש (פ' ע"פ סי' י"ג) בשם הגאון. דמשה רבינו נפטר בשבת במנחה. [אמנם בתוס' מנחות שם וכן הרא"ש שם בפסחים ובט"ז (או"ח סי' רצ"ב ס"ק ב') דחו זה דלא אפשר לומר כן ממ"ס שכ' באותו יום י"ג ס"ת. וגם אנכי הקשיתי ע"ז דלפי שיטת התוס' בפסחים ובשאר מקומות דלעולם היו נוהגין אף בזמן שקדשו ע"פ הרא"י לא הי' מיקלע בד"ו פסח. ואם כן אם הי' בו' באדר שבת נמצא דר"ח אדר הי' ביום א'. ולפי מה שקי"ל דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר וא"כ הי' ר"ח ניסן ביום ב' והאיך יתכן לשיטתם. הא לא בד"ו פסח.

ה) ואחר החיפוש מצאתי במג"א (סי' תק"פ) מביא בשם הילקוט דהי' השנה מעוברת ומת בו' אדר הראשון ולפ"ז א"ש.

ו) שוב ראיתי להגאון הקדוש ר"ר עוזיאל בס' היקר מנורה הטהורה בהלכות שבת סי' רצ"ב הקשה קושיא זו והניח בצ"ע. וצ"ע קצת שלא הביא דברי המג"א בס' תק"פ ס"ק ח' הנ"ל ועי' בגמ' סוטה ואכמ"ל] כמו שהאריך בזה בעל מגלה עמוקות. ועי' מרמוז הפסוק במה שלא יוכלו מלט ממשא. היינו ביום השבת. שכן מצינו גם בס' נחמ"י כ' בזה"ל ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת. עי"ז זוכים להכניע קליפת כל ונבו. עי' בס' חו"י הנ"ל:

ז) וענין עירוב הוא כי הראש וסוף של תיבת עירוב הוא לרמוז על ע"ב גשרים דחסד שנמתקים על ידם הדינים הרומזים ברי"ו שבאמצע שהם גימטרי' גבורה. אריה. שרומז לתוקף הדינים. שלזה רומז הפסוק הושיעני מפי ארי'. וזה הוא מדת ת"ת דז"א שבא מבחי' התרבויות והתכללות שנכללו אבא ואמא זע"ו. ומהתכללות הזה נעשה ת"ת דז"א כלול מחסד וגבורה שנמתקו זכ"ו. כמבואר ברע"מ פ' פנחס וכו' הק' עץ חיים (בשער הנ"ל פרק ג'). ולזה יעקב אבינו ע"ה שמדתו הוא מדת ת"ת שהוא עמורא דאמצעייתא. יושב אוהלים. כתיב ב"י ויחן את פני העיר ודרשו חז"ל עירובין תיקן להם כי הוא שייך לשורש קדושתו. ולכוונת המתקה זו היו הלויים המנצחים בשיר על הדוכן רפ"ח. כדאי' (כדה"י א' כ"ה) כ"ד משמרות בכל משמר י"ב לויים שהם בס"ה רפ"ח. יען כי הלויים מסיטרא דגבורות שהם רי"ו כמנין גבורה. מפני שתיבת לוי עולה מילוי ע"ב דיודין. ומלו"י הוא דין שבגימטריא אלהי"ם כמ"ש בלק"ת פ' שופטים. וממתקים אותם בנעימת השיר בעי"ב חסדים כמו שהאריך בזה בס' הק' מגלה עמוקות פ' קרח. וזה כיון רש"י ז"ל ברוח קדשו בפ' קרח שעל הדוכן נתייחסו עד יעקב אבינו ע"ה שמדתו היה ג"כ אחוז בזה להמתיק הגבורות בחסדים. וכן הלויים היו ג"כ מספרם רפ"ח כמנין חס"ד גבורה. וכן עירוב"ב שתיקן יעקב בגימטרי' רפ"ח להמתקה הנ"ל:

ח) וזה הענין נרמז גם כן בדברי חז"ל (במסכת ב"ב) עה"פ ושמתי כדכר שמשותיך פליגי בה תרי מלאכי ברקיע מיכאל וגבריאל ותרי אמוראי כו' חד אמר שה"ם וחד אמר ישפ"ה. היינו שחד אמר שהחומות יבריקו ממדת תפארת שהם כ"ד צירופי הוי"ה ברוך הוא רחמים פשוטים שהוא סוד תורה שבכתב שה"ם אותיות משי"ה שמדתו היה ממדת תפארת מלגאו כדאי' בתקונים. וזהו כליל תפארת בראשו נתח לו.

וכן דרשו חז"ל והתפארת זו מתן תורה. וחד אמר ישפה היינו יש פה מלכות פה ותורה שבע"פ קרינו לה היינו כ"ד צירופי אדנ"י שהם סוד תורה שבע"פ בחי' הדינים לכן ישפ"ה גימריא רבי עקיב"א שהוא המייסד תורה שבע"פ דסתם מנתי' כו' וכולהו אליבא דר"ע כדאי' בסה"ק מגלה עמוקות פ' ויקרא משנ"ה גימרי' רבי עקיב"א וכ"כ בס' הגלגולים שלכך נזכר גבי סיטרא ועל בלשון היש פה איש לרמוז על רע"ק שהוא המייסד חושבע"פ ובעבור זה נקרא יש פה. ולכן היה דורש ווי"ן (כדאי' בסנהדרין) כמין שיחא סידרא. ומשרע"ה כשבא אליו נשמת רע"ק נזכר שעשה ווי"ן לעמודים כדאי' במדרשים ולזה כוונת חז"ל ברוח קדשם בנדרים (דף ג') מן שית מילי איעתר רע"ק לרמוז זאת. ולרמוז הענין הנ"ל פליגי תרי מלאכי מיכאל וגבריאל חסד וגבורה ח"א שהם וח"א ישפה כ"א כפי בחינתו. והקב"ה אמר כ"ד כ"ד להוי כדין וכדין שימתקו הגבורות בחסדים. וכן רבינו הקדוש שהוא היה המייסד תורה שבע"פ כתב האריז"ל הנשי"א ר"ת "הוא ניצוצו של י"עקב" אבינו שמדתו הוא מדת ת"ת. לכך רבי אומר איזה דרך ישרה כו' כל שתפארתו כו' כאשר מדתו הוא מדת ת"ת. וכן רבי עקיבא כידוע במדרש אביר יעקב אותיות רבי עקיבא שהם המייסדי תורה שבע"פ המתיקו תורה שבע"פ סוד הדינים להתכללות הזה.

ט) וכן שלמה ע"ה תיקן עירובין להמתיק הדינים בהחסדים והוא התקנה ראשונה שהכניס בתורה שבע"פ (ועי' בשו"ת ח"ס אר"ח סי' צ"ט מה שנחבט לענין הברכה של עירוב ודבריו תמוהין במחילת כת"ר מדברי הראב"ד והה"מ פ"ו מהל' עירובין הל' כ"ד ע"ש ותבין) והדברים עתיקים מדבש מתוקים בספרן של צדיקים בס' הנ"ל טעמי מצות פ' בשלח ומגלה עמוקות ועשרה מאמרות וכו'.

י) ועוד יש למקובלים מלין בזה על פי מה שמבואר בס' הוזה"ק דמלת שבת היא ש' בת. והענין מבואר בסידור האריז"ל ובסה"ק ליקוטי תורה פ' בהר. כי הבת היינו בחי' מלכות נוקבא דז"א ה' תתאה בשבת עולה עד ספירות חג"ת שה"ס ש' ג' קוין היינו כשעולין נה"י עד חג"ת אז גם המל' עולה עמהם. כי בשבת יש עליה לכל העולמות אפילו אריך דאצילות עולה למעלה ועולים במקומו או"א ומחמת שעולים נה"י עם המל' שאחורי נה"י ונשארו ג' ספירות פנוים וכל ספירה הוא סוד פרסה כמו שכ' בפ' בשלח וכן בס' נגיד ומצוה ולכן נאסר מדאורייתא תחומין ג' פרסאות כמבואר בירושלמי. ולאחר החורבן שגברו הקליפות ונכנסו עד חצי ספירת נצח כי ההוד נאחזו בו כולו בסוד והודי נהפך עלי' למשחית. דוה. אך ננצח לא שלטו בו רק בחציו ננצח אחזו במקצתו. [ומכאן משמע לענין מה שמסופק מהדח"ו וצ"ל כי גם ספירת הנצח נתברר ע"ש שכ' שאין זוכר הענין היטב ולפמ"ש כאן אי"ש שספי' הנצח נתברר במקצתו. ולא זכיתי להכין דברי קדרשו שכ' שההוד נאחזו בו החיצונים ולכן חרב בה"מ באלף הה' שרמוז להוד. והוא תמוה שהרי הבית נחרב ג' אלפים תתכ"ח לפי דברי סופרי העתים וכן נמצא החשבון בהקדמת ספר עץ חיים שבשנת של"ד באלף הזה כבר עברו אלף ותק"ד לחורבן א"כ נחרב הבית במאה הט' לאלף הרביעי שרמוז לספירת נצח כמ"ש לעיל ובערותי לס' הק' הזה הארכתני. וז"ס וגם נצח ישראל לא ישקר כו'.

ולכך גזרו רבנן תחומין אלפים אמה שהוא חצי ספירה שנשארה תחום להקדושה שלא יכנסו בה הקליפות כי תחום אותיות חותם והוא גימטריא ג' מילוי אהי"ה דיודין דההין דאלפין (ומה שהקשה הר"י בהגה"ה שם כי חצי ספירת הנצח הוא ד' אלפים אמה היות כל ספירה פרסה א' וכל פרסה הוא ד' מילין וצ"ע. אפשר לתרץ כי כוונתו ע"י העירוב שתיקנו חז"ל מותר לילך ד' אלפים אמה ומצאתי להדיא שם בד"ה סוד עירובי מבואות שכ' ב' מילין הם תחומין דרבנן אח"ז ראיתי בליקו"ת דפוס ווילנא להמגיה בריש הס' שכ' כן ולא העירי שבעצמו כ"כ) וכ"ז בשבת משא"כ בשביעית אף שהוא שנת שבתון לא נאסר תחומין. מטעם שהמל' אינו עולה רק עד נה"י ונה"י עולה במקום חג"ת וכן הכל ער מל' דאצילות וממל' דאצילות ואילך אין לנו כח להעלותם רק בשבת. וזה הטעם שנאסרה רק בעבודת ארץ שנקרא מלכות שכל ג' עולמות בי"ע עולים רק עד מל' דאצילות. ומשם ואילך היינו שאר מלאכות השייכים מן המל' ולמעלה מותרים. וכיובל יש עליה גם לז"א דאצילות עד הבינה שהוא ה' עילאה ולטעם זה הוא היובל אחר ג' שנה שהם החמשים שערי בינה משא"כ בשביעית שהוא אחר ז' שנים ה' תתאה הנקרא בת שבע יעו"ש בדבריו הקדושים פ' בשלח ופ' בהר. ועוד יש דברים עמוקים להעוסקים בחכמת האמת ומזה יראה כל בעל נפש היכן הדברים מגיעים. עכ"ל ספר תיקון עירובין. (עיי' בסידור מהאר"י ז"ל הנקרא בשם קול יעקב ככוונת שבת דה"מ סוד קדושת שבת הוא סוד גדול ונעלם מאד וכו').

ענף ב

וזה לשון הגאון הקדוש המקובל האלקי גדול מרבן שמו מוהר"ר שמואל וויטאל זצללה"ה זכי"ע בן הגאון המקובל האלקי הנשר הגדול מו"ה חיים וויטאל שקיבל מפי רבו האר"י זצללה"ה זכי"ע שקיבל מפי אליו ז"ל בסידור חמדת ישראל

סדר ערובי חצרות ושתופי מבואות

סוד עירובי חצרות ומבואות ועירובי תחומין

(א) סוד תחום שבת כי מדאורייתא הוא עד ג' פרסאות שהם שנים עשר מיל. והענין כי בשבת נכללין ג' תחתונות ועולים במקום ג' אמצעיות. ונמצא כי מקום נה"י דעשיה הוא חלל ומקום פנוי ואין בו ישוב רק בחינת שדה ולכן במקום ישוב אין שיעור תחומין רק בשדה והנה אחר סוף היסוד שהוא אחר ג' תחתונות דעשיה סיום כל הקדושה רק [בחין] שיעור אותו החלל הפנוי שהוא שיעור מקום ג' תחתונות וגם מקום המלכות כי בעלות נה"י למעלה אשר בהם שיעור קומת המלכות או גם המלכות עולה עמהם. ונמצא מקום ד' ספירות מקום פנוי וזהו סוד שדה ואמנם רשימו דקדושה נשאר בהם. ולכן הוא שדה של

קדושה שיכולה קדושת האדם העליון להחפשט עד שם אם ירצה ואין מעכב על ידו כי הקליפות הן אחר. סיום שיעור זה ומשם והלאה הוא שדה [אדום] כי בשדה מלאה ואסור לצאת שם כי אין הקדושה מתפשטת חוץ משיעור זה ביום שבת. והנה ד' ספירות הנ"ל הם סוד ג' פרסאות לפי שהם סוד העשיה הנקרא אדני"י והם סוד ה' גבורות של הנוקבא תתאה שהם בגי' פ"ר. וכן שם סוד מנצפ"ך בגי' פ"ר ועם שם אדני"י פרסה ואמנם אחרי שגברו הקליפות בעונותינו נכנסו ושלטו עד חצי ספירת הנצח דעשיה כי בהו"ד נאחזו בכולו בסוד כל היום דוה, ובסוד והודי נהפך עלי למשחית. אך בנצח לא ישלטו רק בחציו בסוד ויגע בכף יריכו הימנית וזהו ג"כ סוד וגם נצח ישראל לא ישקר פי' כי ההוד אחזו בו בחי' החיצונים הנקראים שקר אך נצח ישראל לא שלט בו השקר בכולו וזהו לא ישקר פי' לא יחזור כולו לשקר:

(ב) והנה נה"י הם ג' פרסאות כל פרסה ד' מילין כי ספירת המלכות נכללת בהם כי הם שיעור קומתה כנ"ל ועתה ששלטו הקליפות עד חצי נצח לא נשאר מקום שדה פנוי של קדושה רק חצי נצח והן שני אלפים אמה מיל ולכן גזרו תחומין מדרבנן עד אלפים אמה אחרי ארוטם שליטת החיצונים עד שם. והנה המקום הפנוי שבין קדושה לקליפה נקרא תחום שבת כי הוא תחום של שבת הקדוש שלא יכנסו שם הקליפות. ולכן תחום הם אותיות חותם משום כי המקום ההוא סתום על ידי ג' אהי"ה דיודיין ואלפיי"ן וההי"ן שהן בגי' חותם כמבואר אצלנו בדרוש יום הכפורים וע"ש כי ע"י זה אין החיצונים שולטים ולא יכולים ליגע שם בסוד היין ביד הנכרי שצריך שיהיה חתום שלא יגע בו וע"ש ותראה איך נעשה בחינת חותם זה של הבינה בסיום נה"י של כל עולם ועולם. ואמנם העושה מלאכה בשבת גורם הכנסת הקליפות אל מקום החלל הפנוי הקדוש ההוא. והנה בהיותם רחוקים משם היו הקליפות מחים כמו חללים שוכבי קבר וזהו סוד חלל כי המקום רחוק ביניהם ונסתלקה חיות הקדושה שלהם למעלה רחוק מהם ונשארו חללים ומתים ועל ידי עשיית המלאכה גורם שיתקרבו ויכנסו באותו החלל. ואז החלל נהפך בגי' חיים כי עתה לא יש מקום חלל ופנוי ונדבקו בקדושה כבימי החול וחזרו לחיות ולכן עונש העושה מלאכה בשבת מחלליה מות יומת כי הוא גורם הכנסת הקליפות באותו החלל הקדוש וזהו מחלליה מלשון חלל ונהפך לקליפות מן חלל לחיים אם כן מות יומת מדה כנגד מדה:

(ג) והנה במוצאי שבת מסתלק החותם הנ"ל וחוזרים נה"י דעשיה למקומה ואז הקליפות הם חוזרים ונדבקים בהם כי אין מרחק חלל ביניהם אל הקדושה, וזהו סוד תגבורת החיצונים כליל מוצאי שבת והנה ע"ד זה הנה"י דאצילות חזרו אל מקומם וכן דבריאה, וכן דיצירה. ואמנם בין אצילות לבריאה ובין בריאה ליצירה ובין יצירה לעשיה אין שם קליפות מפסיקות בנתים כי ככלות עולם האצילות תכף סמוך לו ראש הבריאה וכן בשאר העולמות, ואפי' בשבת שעולה נה"י דאצילות למעלה הג' ראשונות דבריאה עולים במקומם וחמיד דבוקים יחד ולא יפרדו וכן בשאר העולמות משא"כ בעשיה כי ביום שבת נה"י דעשיה נפרדין מן הקליפות ועולין למעלה ונשאר חלל ביניהם ואז יש שמחה יתירה אל סוד הנפש שהיא עשיה כנודע, ובמוצאי שבת שמתחברים אל הקליפות אז יש צער אל הנפש שמתקרבת אל הקליפות משא"כ ברוח דיצירה ונשמה לנשמה דאצילות כי תמיד דבוקין במה שלמעלה מהם ואין בהן אחיזת קליפות אמנם ההפך שלהן מן שבת לחול הוא שבשבת עולין למקום גבוה משא"כ בחול. אך הנפש יש לה גרעון אחר גדול כי בחול מתקרב ומתדבק בקליפות ממש וזהו סוד וינפש שאמרו רז"ל במוצאי שבת וינפש ולא כתיב וירוח או וינשמה:

תיקוני עירובין כהלכה

(ד) סוד עירובי מבואות ועירובי חצרות ועירובי חתומין כבר נתבארה אצלנו בסוד השבת שהן סוד נה"י שעלו בסוד תוספת שבת במקום ג' אמצעיות ונשאר המקום פנוי חלל ושם הוא סוד התחומין מן התורה ג' פרסאות כנגד חלל ג' ספירות הנז' ואחר ששלטו הקליפות בשתי הספיר' וחצי לא נשאר חלל רק מקום חצי ספירה שהן שני מילין * ואלו הן תחומין דרבנן כי מן התורה אפילו עד שלשה פרסאות מותר:

(ה) גם נלע"ד כי זה סוד מה שאמרו [תחומין] דרבנן כי נה"י נקראים רבנן תלמידי חכמים ואין להאריך כאן. ואמנם סוד עירובי חצירות אינם בשדה במקום הפנוי רק בכחים עצמן וביישוב שהן נה"י עצמן ואינם בשדה דוגמת עירובי תחומין ונקראים חצרות כי אלו הן בכתי כראי בתי החצרים לבר מגופא וז"ש במשנה לא אמרו [לערב בחצירות] אלא שלא לשכח את התינוקות כי התינוקות הם נה"י בסוד שני הכרובים והן תינוקות של בית רבן כמבואר בפ"י מורי וזה"ה לשון עירוב שנעשה באופן שיכריע קן האמצעי לשני קווים הימני והשמאלי שיתערבו יחד בקו האמצעי שהוא המכריע להמתיק הגבורה עם החסד ע"י אמצעיות הקו אמצעי: עכ"ל.

(ו) ועיין שם מה שהאריך בזה ולא כל אדם זוכה להבין עומק הענין אבל העתקנו מדבריו להאיר עיני חכמים ופשוטי עם שיבינו עכ"פ שיש סודות עמודות בזה ככל מצות חכמינו ד"ל.

ברכתו ככל מצות התורה.

סדר ערובי חצרות

נוכין מעט קמח חכנ בית ובית ולופין פת אחר תמנו וטוחנין אותו כאהר
מנחי החללים ויתן כיר אחר לזכותנו וינביח אותו טפח ולומרים זה:
**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֵרֹוב:**
**בְּהֵינן עֵרֹובָא, יְהֵא שְׂרָא לָנָא, לְאַפּוּקֵי וּלְעֵיּוּלֵי, מִבֵּית
לְבֵית, וּמִחֲצַר לְחֲצַר, מִגַּג לָנָא, מִבֵּיתִים לְחֲצַר, מִחֲצַר לְבֵיתִים,
כֶּל מַאי דְחֲצִיף לָן, בְּכֶל שְׁבָתוֹת הַשָּׁנָה, וְיָמִים מוֹזְבִּים, לָנָא
וּלְכֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַדְרִים בְּעֵיר הַזֹּאת:**

(* א"ה עיין בשעה"כ ס"ג ע"ב מביא הגהה א"ש צ"ע כי תחום שבת אינו אלא מיל בלבד ואולי חשיב ב' אלפים אמה במקום ב' מילין ועדיין צ"ע עכ"ל, ולענד"ה נראה כי חשיב ב' מילין כי ע"י עירובי תחומין מותר לילך ב' מילין יען כי עד אז הוא גבול הקדושה והיע"ב:

ענף ג

האריז"ל, ובעל בני יששכר, ועוד מקדושי עליון הי' מנהגם לרדקדק לישא במקום שיש עירוב לחזק אמיתיות דברי רבותינו וחז"ל שהתקינו עירובין, דברי שער הכוונות וביאור לדבריו בספר נימוקי אורח חיים סימן שצ"ד סעיף א' וז"ל:

א) בספק עירוב וכו' והוא שיהי' לו חזקת כשרות. עי' בשעה"כ ופע"ח וז"ל בשעה"כ (ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בד"ה ענין העירוב) והנה ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום שבת הי' מוליך עמו הטלית והחומש מביתו לביהכ"נ וגם הי' מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הנודעת ולא הי' מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת ת"ו או אשר נעשה לבית הטבילה אם הי' נעשין כהלכתן או לאו עכ"ל"ה.

ב) ומ"ש על העירוב פשוט דהכונה בע"כ על צורת הפתח (שזהו קורין ג"כ עירוב) במקום הדרך או פירצה עשר אמות, כי אין לומר על הלחם עירובי חצרות. ז"א (אפילו בקס"ד) כי למה הי' לו לרבינו האריז"ל לחוש כלל לזה דהלא כ' מקודם שמורו (האריז"ל) הי' עושה עירובי חצירות לכל בני העיר בכל עש"ק כנ"ל בדברינו (בסי' שס"ו ובשם המג"א ז"ל שם) א"כ הי' ברור לו שנעשה (על ידו) העירובי חצירות כהלכתו א"ו דהיינו צוה"פ כנו"ו וכמ"ש אשר נעשה לבית הטבילה היינו הצוה"פ לצד זה וז"פ.

וכיון דהוא ספק הוצאה בכרמלית דרבנן וגם הי' מוחזק בכשרות שיש שם צוה"פ ע"כ סמך על זה גם בלי בדיקה ובירור בכל פעם.

וגם י"ל אולי הלך השמש (גם אז. כמו בימינו בקהלות הקודש) בכל עש"ק לבדוק העירובין צוה"פ והי' להם חזקת כשרות מהסמוך ע"ש הקודם.

וגם למ"ד כד' הרמב"ם ומוכא בש"ע (סי' שמ"ה סעי' ו') דרחובות ושוקים הרחבים ט"ו אמה ואין דלתותיהם נעולות כלילה דינם רה"ר אפילו כשאין ס' רבוא בוקעין בו [והמחבר הביא זה בסתם ודעה אחרונה שצריך ס' רבוא להיות בוקעין כ' בשם י"א א"כ דעתו לפסוק כדעה ראשונה כנודע בכללי'. אך בסי' שג' (סעי' י"ח) פסק כדעה האחרונה ועיי"ש במג"א (ס"ק ה') ואכמ"כ] ואולי הי' כן בשוקי צפת והוי ספק דאף ברה"ר אם נפרצו הדלתות היינו צוה"פ [הגם כי קשה לומר שהי' אז רחובות רחבים כאלו בימיהם בצפת ת"ו כידוע בנין המחמדים בימיהם האלו בארצות הקדם ברחובות צרים מאוד מ"מ אולי הי' כן] ועכ"פ גדולה חזקה שהוחזק העירוב כנ"ל מע"ש גם אם נאמר שהוא ס' דאר.

ג) ואין לומר שסמך האריז"ל בזה על רוח קדשו (הצלול וברור) שהי' מביט מסוף העולם ועד סופו ומכ"ש להרגיש (בצפת ת"ו) בעירו אם הצוה"פ כהלכתו עומד עודנה. ז"א, דעל רוה"ק אין רשאין לסמוך ובפרט להקיל ולהתיר עגונה אם אין עדים הצריכי' עפ"י התורה. וגם אם לא הי' מותר לסמוך על החזקה רק מפני שראה ברוה"ק שהצוה"פ כהלכתו אז לא הי' האריז"ל נוהג להקל בפני אחרים הרואים שאין להם רוה"ק ויסמכו ח"ו להקל במקום שאין רשאין. א"ו דמה"ת מותר לסמוך על החזקה כנ"ל ע"כ לא רצה רבינו האריז"ל להחמיר.

ד) וכמו שמקובל בידינו בשם קדוש זקיני בעל בני יששכר ז"ל (כשהי' בעירו או כמקום שהחזקו בעירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש"ק לקח לתוך בגדו מפתח, וכיוצא כדי שישאוהו במקום העירוב ולא יהי' בכלל מי שאינו מודה בעירוב עכד"ה. (וכיון דאין מחמירין כד' הרמב"ם [ובשו"ע סי' שס"ב סעי' י"ג] דצוה"פ עושין רק במקום שעומד מרובה על הפרוץ. והיינו בכל העיר ע"כ אין מקום להחמיר יותר כלל). (ד' שוב ראיתי כד' זקיני בעל בני"ש הנז'. הוא עוד נפתח בגדולי הראשונים ז"ל התשב"ץ ומובא בכרכי יוסף בזה שכ' בזה הלשון ומי שלבו נוקפו בזה (בתיקון עירובין) הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו עכל"ה עיי"ש. והגם כי ראיתי בס' שערי רחמים דיני מנהגי הגר"א מווילנא ז"ל (הל' שבת אות צ"ג) כי מנהגו הי' שלא לישא כלל בשבת אפי' במקום שיש עירוב אכן מנהגינו ומנהג אבותינו ורבותינו הקדושים ז"ע לדקדק לישא במקום שיש עירוב וכד' רבינו האריז"ל והתשב"ץ ז"ל כדי לחזק אמתיות דברי אבותינו וחכז"ל שהתקינו עירובין ושלא להיות ח"ו (בחשש) בכלל מי שאינו מודה בעירוב ויסודו משלמה המלך שאחז"ל בשעה שתיקן עירובין יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

חלק ב

הלכתא גבירתא, פרטי דינים בהלכות עירובין

סימן א

ענף א

ביאור דין דהיקף הבתים הוי מחיצה, ודין דמחיצת הים, דברי התני יהושע וגדולי ירושלים בדורו, הגאון ר' חיים ברלין, החזון איש, ומהר"י שטייף בזה.

א) בספר תיו יהושע* מבואר באריכות דהיקף הבתים והחצרות המסכבין העיר הוי כהיקף חומה וכן המבואות שבערים הגדולים נקראים מבואות סתומות מג' רוחות. עיין שם בדף ב', דף ג' עמוד כ', דף ד', דף ז' באות ד' שם, בעמוד ב' שם, וכדף ח'. כדי שיהי' הענין מבורר יותר מצרפים אנו בזה מפה מעיר אדעסא. בענין העירוב בעיר הנ"ל כתב בעה"מ תיו יהושע תשובתו. והוא הדין לשאר עיירות שסדר בניני הבתים והרחובות נכנו באופן כזה, כמו שכתב שם. כדי לברר הענין היטב יהי' לתועלת לעיני כמפה.

ב) וזה לשון הגאון בהמ"ס תיו יהושע תורת תיקון עירובין וז"ל:
הנה עיירות גדולות כגון אדעס וכיוצא בו אשר בניני המבואות של הבתים והחצרות רבות הן ונכנו כולם באופן אשר המפולשות של כל מבוי ומבוי שבתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות כלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומית זו הרי שנויה בדברי חז"ל פלוגתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעיירות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד

להרה"צ מהר"ר יהושע בריסקין זצ"ל. בעמ"ס ס' תיו יהושע על שו"ע יו"ד עפ"י סדר א—ב שהוא כולל כל דיני הוראות והלכות בסימני אוניות מאלף עד תיו, וכל דיני השו"ע המפורסם בכ"מ בהלכות, וכן כל החידושי דינים מראשון שבראשונים עד אחרון שבאחרונים. יצא לאור בשנת תרמ"ב. ועוד חיבור ס' תיו יהושע על הל' ד"א, תיו יהושע על הל' שבת ועירובין, ושי"ס.
ההסכמות על ספרו תיו יהושע על שו"ע יו"ד הם, הרהג"צ מהר"ר עבי הירש ארנשטיין אבדק"ק לכוב, בעמח"ס שו"ת ברכת רצ"ה הרהג"צ מהר"ר אברהם בנימין קלוגער אבדק"ק בראדן בן הרה"צ הי"צ ר' שלמה קלוגער זצ"ל, הרהג"צ מהר"ר יצחק שמעלקיש זצ"ל בעמח"ס שו"ת בית יצחק, הרה"צ מבעלזא זצ"ל ובניו הצי"ר ישכר, דוב זצ"ל, הי"צ ארי' לייבוש רוקח זצ"ל, הצי"צ יצחק מאיר זצ"ל, הצי"צ נפתלי זצ"ל, הגה"צ יצחק ישעי' האלבערשטאם בן הרה"צ מצאנז זצ"ל, הגה"צ ר' הלל ליכטנשטיין מקאלאמא זצ"ל, הגה"צ יוסף דובער זצ"ל אבדק"ק מבריסק בעמח"ס בית הלוי, הגה"צ רחיים בערלין אבדק"ק מוסקבא זצ"ל, הגה"צ ר' יצחק בלאזער זצ"ל אבדק"ק פטרטסבורג, בעמח"ס פרי יצחק, ועוד.

שם בתוך המבוי אין הוא רואה בראשיה המפולשת את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוץ להעיר ואף שהמבואות בראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומות שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שבקצה העיר, אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הכונים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דירורין של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד בתוך המבוי דשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכיונים זה כנגד זה בפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השדה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המבואות שבתוך העיר עד מבוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבוי האחרונה שבקצה העיר שהיה מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש למול פני השדה שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מבוי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף בס"ר בוקעין בהם ואף ברחב ט"ז ואף לר"ב ורב דפליג על שמואל ואומר דמבוי עקום הרי כמפולש אזי גדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ס, ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי כעין דלית פליג רב ע"ש אבל באופני בניי מבואות שבעיירות כנ"ל הרי גם רב מודה דדינם כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים מבואות סתומות בג' צדדים כבר הארכתי וביארתי לעיל בנידן העירוב שבכ"ע אדעס וכיוצא בה דהגנה של המחיצות שבמקום ההיקף בעיירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות באין לחוש להמחמירין שבהם כי גם הם מודים להקל בפשיטות במחיצות האלו היכא שהמבואות הם סתומות מג' צדדין אף שבראשיה אחת היא מפולשת:

נמצאת למד מכל הלין שבארתי בתשובתי דלעיל אשר בעירות גדולות וכל שאר כיוצא בהם אשר המבואות שברחובותיהם נבנו כאופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מבוי האחרון שנכנה בקצה העיר היא מפולשת בראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מבוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המבואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לכני המבוי ממבוי למבוי בקו השוה את פתוח של המפולש והפרצה שבמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם ממול פני השדה שחוץ לעיר אזי לפני כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף בס"ר בוקעין בה ורחבים ט"ז אמות אחר עשיית העירובי של שתופי המבואות והחצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף במבוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא תקון לחי באי אפשר, היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרץ וכאשר בארתי לעיל.

דין דמחיצת הים

ג) זה פשוט גם לבר בי רב דחד יומא אשר רובם ככולם העלו להלכה למעשה אשר הים חשוב כמחיצה וגם המים עצמם נחשבים למחיצה ע"ש וכאשר האריכו גדולי הרבנים בתשובותיהם הנדפסים בתקון שבת וע"ש בתקון שבת שהבאתי שם ראיות נכוחות אשר גם הרמ"א שם סובר להלכה למעשה כדעת המחבר דהים והמים חשויים למחיצה ולא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון. עכ"ל, ועיי"ש עוד מה שהאריך בזה.

הסכימו לדבריו גדולי ישראל בירושלים והגאון ר' חיים ברלין

ד) הדברים האמתיים שהצעתי בקונטרס זה לפני כל קורא דברינו ובאמת ובתמים בטוח אנכי כחסד אל אשר אוהבי האמת ולומדי התורה לשמה ויושבי על מדין בכל תפוצות בית ישראל הם יבינו ויראו עם מי האמת והצדק והם ישפטו שאין בדברי הקנאים הנ"ל שום ממש ועיר אדעסא תקנו בתקון עירוב כדת וכהלכה. להוי ידוע לכל בני עמי דק"ק אדעס פן ואולי יש בידי הקנאים הנ"ל מכתבים מאיזהו רבנן שמדברים תועה על תקן העירוב דפה הרי זה מצד עלילות השקרים הנ"ל תפסו אותן כרשתם וכאשר דברתי עם ידיד הגאון מהר"ח ברלין שליט"א פה ירושלים. וכן בעת היותי בירושלים והיה הקונטרס זה לפני כמה גדולי ישראל הדירים שם וקלסוהו ואמר ישר חילי והקנאים הנ"ל ראויים למותחן על העמוד. עכ"ל. (ספר תיו יהושע. יצא כעת לאור מחדש ע"י הרה"ג מוהר"ר ישעי' טוביה הלוי דירעקטער שליט"א).

החזון איש

ו) ובספר חזון איש על הלכות עירובין סימן מ"ג מבואר ג"כ סברה הנ"ל, וזה לשונו שם באות ד':

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י והפתוחות לתוכן נעשין רה"י. וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרכים לעוברים ולסוחרים ולאמור ההיתר מחזור ומרווח לכרכים שלנו. עכ"ל.

ועיין שם מה שהאריך לבאר בזה ומה שהקשה מדברי התוס' ב"מ דף נ"ג ע"ב ד"ה דנפול מחיצות ומה שהקשה על דברי המשכנות יעקב.

דברי מהר"י שטייף

ה) וכן בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח כתב "שהעיר מסוככת במחיצות של הבתים והבנינים מכל ד' רוחותיה והמחיצות נעשים ע"י בנ"א ואין רבים מבטלין אותן המחיצות" עיי"ש מה שהאריך בזה וכנ"ל.

אבל כתב שם "אכתי צ"ע דהאחרונים כמדומה לא סמכו על סברה זו" ע"כ. עיי"ש עוד מה שכתב בזה.

ולא הי' לפניו ספר תיו יהושע ששם מבואר שגדולי הדור בימיו הסכימו לזה ופשוט הוא.

סימן ב

ענף א

העירוב בניו יארק בשנת תרס"ז

(א) בשנת תרס"ז תיקנו עירוב בניו יארק בהסכמת גאוני הדור, הרה"ג מברעזאן בע"מ שו"ת מהרש"מ, ועוד ספרים ידועים ומפורסמים, הרה"ג מסטאניסלאב בה"מ שו"ת הרי בשמים, הרה"ג מפרעמישלא ר' משה מייזליש, הרה"ג משה נחום ירושלימסקי מקיעליץ, וכן הרה"ג בהמ"ח ס' סו"ת תירוש ויצהר ע"ש ס' ע"ג, ועוד.

קטע מתשובת הרה"ג מברעזאן זצ"ל

(ב) בעזה"י

כדבר היתר הטלטול בעיר נוא יארק אשר מאז השכתי לשם להסכים עם ההיתרים שכתב הרב הגאון מ' יהושע סיגעל נ"י האבד"ק הנ"ל. . . וכפי שהציע הוא לפני מצב הענין כמה שנתכרר לפניו, ראיתי כי ע"פ הצעת הדברים ההיתר ברור וגם בעל נפש יוכל לסמוך על זה. — ויען כי הרב הגאון הנ"ל לא בקש מעמדי להשיב על מכתבו וכצידוף רוב הטרדות לא השכתי יותר.

וע"ז באתי עה"ח אור ליום כ' פ' כא תרס"ז פה ברעזאן.

הק' שלו' מרדכי הכהן אבד"ק הנ"ל.

קטע מתשובת הרה"ג מסטאניסלאב זצ"ל

(ג) בעזהש"ת.

ע"ד היתר טלטול בש"ק במזרחה של עיר נויארק אשר במדינת אמעריקא, שהנהר מקיף אותה משלשה צדדים וכצד הרביעי היא סתומה ע"י מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר מן המים של הצד הדרומי סאוט פעררי עד המים של הצד הצפוני בלי שום הפסק על פני כל העיר, ונדרשתי לחוות דעי בזה מכבוד הרב הגאון המפורסם מוהר"ר יהושע נ"י רב הכוללים דשם, אשר חשף זרוע עוזו בכחא דהיתרא וחבר בזה קונטרס מיוחד. — ואענה חלקי אמרה נפשי בס"ד. עכ"ל.

ואחר שהאריך בכקיאות וחריפות עצומה על להפליא מסיים דבריו הקדושים סוף דבר הנני תמים דעים עם כבוד הרב הגאון מוהר"ר יהושע נ"י הנ"ל בהיתר טלטול שבבת בחלק מזרחה של עיר נויארק ככל הכתוב בקונטרסו בלי שום פקפוק.

וע"ד אמו"ץ הנני בעה"ח פה סטאניסלאב, צום העשירי שנת תרס"ו לפ"ק הק' ארי' ליבש הלוי איש הורוויץ אבי"ד דפה והגליל תע"א.

קטע מתשובת הרה"ג מפרעמישלא זצ"ל

(ד) ב"ה. מוצש"ק פ' וישב תרס"ו לפ"ק פרעמישלא.

שוכ"ט לכבוד המופלגים מו"ה שמאי ג"פ ור' ליבש ג"ש נ"י. יקרת מכתבכם קבלתי, אשר בקשתם ממני שאצטרף עם התיירא של הה"ג ר' יהושע סיגעל נ"י הרב הכולל דעיר נויארק למצוא דרך סלולה להיתר הטלטול עכ"פ בחלק המזרחי יען כי משלשה צדדים המים יקיפו וצד הרביעי יש צורת הפתח והיא מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר וראיתי כל אדני היתר הטלטול וכמעט לא הניח מקום ונהנתי כי נחית לעומקא דדינא, ע"כ הנני מסכים להלכה. עכ"ל

והאריך כנ"ל בכו"ח עד להפליא לכאר צדדי ההיתר על פי דת תורתנו הקדושה המאירת עיניים וכו'.

תשובת הרב הגאון מקיעלץ זצ"ל:

(ה) להרב הגאון מוהר"ר יהושע סיגעל נ"י.

ואגב לא אמנע להעיר את כ' הדר"ג שזה יותר משנה שהשגתי קונטרס א' מכת"ר בענין תיקון עירובין והוטב מאד דברי כת"ר בעיני.

הק' משה נחום ירושלמיסקי.
האבד"ק קיעלץ והגליל.

קטע מלשון שו"ת תירוש ויצהר בחלק מתשובתו שהשיב לעיר ניו יארק

(ו) בדבר לצרף עמודי גשר שעלי' הולכת המסה"ב ועמודי הטעלעגראף במקום צוה"פ אחרי שנעשו לכוונה אחרת. הנה באר"ח (סי' תר"ל ס"ב) בהג"מ מכשיר בצוה"פ אף שלא נעשה במכוון לכך. אך המג"א שם הק' מהירושלמי עירובין דכ' שלא נעשית לכך ל"ה צוה"פ. וסיים להחמיר ע"ש. וכבר השיג עליו כשיורי קרבן דדוקא לכל המחיצות בעי' שיעשה לכך במכוון אבל אם במקום אחד עבד מועיל צוה"פ אפילו בלא כוונה.

וכ"כ בשו"ת שבו"י להתיר צוה"פ שנעשה מאליו וכך נראה מש"ס עירובין (ד"ב): דיתר מעשרה לא תיהני לי' צוה"פ. והרי התוס' שם כתבו בד"ה אלא מעתה כו' דצוה"פ לא הוי אלא משום נוי בעלמא. א"כ י"ל דאילו הוי לשם צוה"פ הוי מהני אפי' ברוחב עשרה. וע"כ דאין חולקין וכ"כ המקו"ח בתיקון עירובין דאפי' אין לו צורות מזוזות מועיל לצוה"פ.

וכן נראה מדברי התוס' שם (ד"ו) ד"ה דפיתחא בקרן זזית לא עבדי אינשי דאם עשויו במזוזה ומשקוף הוי שפיר פתח והיינו משום דהוי כמחיצה גמורה דמהני שם אפילו ביותר מעשר ופרוץ מרובה כו' והקנה שע"ג אינו נוגע בעמודים שלמעלה יש להכשיר במקום הדחק גם במה שמעשיהם וצורתן מוכיח שלא נעשו לשם פתח לכ"ע לא מהני ע"ש:

אך לענ"ד נראה להוכיח דמהני מעירובין (די"א) דאם יש ברגלי' עשרה חייבת במזוזה אף דבעיגול מפסיק בין תקרת הבית למזוזה חשיב התקרה להקורה שע"ג. או כאילו העיגול סתומה. והוי שיעור פתח ע"ש. אך שלפי מעשי' וצורתה העיגול עצמו הוי הפתח וכפרט לפ"מ דאי' שם דאפי' אין ברגלי' עשרה חוקקין להשלים הא זה הוי כאילו ב' צורות הפתח כדניו נעשה מאליו כיון דצורתה מוכחת אלי' אפי' כשר ומועיל: עכ"ל.

דברי הגאון מהרש"ק מבראד זצ"ל

(ז) ומכואר בשו"ת בנין עולם ס' ט"ו בשם מהרש"ק מבראד שכל שהוא דרך בנין אף ברחב מעשר הוי בנין ולא פירצה, עיין שם. ולכן גשר כיון שהוא דרך בנין, אף ברחב מעשר הוה בנין ולא פירצה.

וכן נלע"ד שכל בנין בתוך העיר נעשה לשם פתח שהרי נבנה באופן זה כדי שיוכלו האנשים לעבור מצד אחד לצד השני. וזה הוי לשם פתח ממש.

עוד גאונים מפורסמים המובאים בשו"ת תירוש ויצהר הסכימו לכל צדדי ההיתר

(ח) ושם בשו"ת תירוש ויצהר האריך בצדדי ההיתר והסכים להחיר הטלטול בעיר ניו יארק, ככל הכתוב שם עיין שם כל דבריו הקדושים והמאירים והסכים לזה מחותנו הגה"צ

ר' יוסף לעוונישטיין אבד"ק סעראצק. ושום הביא מעשה רב מחתו הגאון המפורסם ר' שמואל אביגדור הלוי זצ"ל שהתיר לערב במקום שיהי' שם כמה מליאנים בני אדם.

לשון הגאון ר' יהושע סיגעל זצ"ל בסוף תשובתו והסכימו לדבריו גאונים מפורסמים הנ"ל ועוד ועוד גאונים מפורסמים שדכריהם אינם מובאים לעיל, — ההיתר פשוט ואין להאריך בדברים של מה בכך.

ט) ואחרי כל זאת בהא נחתינן ובא סלקינן דפה עירינו ההיתר מבואר ומבורר מכל צד דלא מבעי' לפי מה שאמרו לי אנשים נאמנים שאין כאן שום מקום אצל המים שלא יהי' גדודים גבוהים עשרה מן המים עד הרחוב בוודאי אין כאן שום ארוכת דברים כזה דהא הוי מחיצה גמורה וכמו שמסיק גם הט"ז בס' ש"ג הנ"ל אלא אפילו לפי מה שחששתי בדעתי שיאמרו בדדמי, והיא כמעט דבר שאי אפשר לברר בכל המשך של הנהר שע"כ הרבתי דברי אלה והארכתי מאד רק על ספק זה דאולי אין כאן גדולים גבוהים י' מן המים להרחוב דמ"מ ההיתר מבורר מכל צד דעכ"פ מן הנהר המזרחי עד ההאך באהן של אווענע השלישית ברוחב וכן באורך מן הסאוט פערזי עד נהר הצפוני הארלעם ריווער דבכל היקף זה הוי רה"י גמור אף לענין טילטול שוב אחרי כתבי כל זאת ראיתי בספר חינוך בית יהודא שאלה י' מה שהתיר הוא ז"ל גם כן לפני שתי מאות שנה. ועשה כן להלכה למעשה בק"ק פלאצק בפולען המדינה שהורה לחשוב נהר ווייכסעל למחיצה וכתב שבעת הדחק כדאי לסמוך על הפוסקים שחשבו ים למחיצה. והא דמצריך שעת הדחק מפני שנהר ווייכסעל שייך שני החששות של הט"ז שמעלה שירטון בימי הקיץ כשיש חסרון גשמים, והוא נקרש בכל ימי החורף שע"כ כתב דכדאי לסמוך על הפוסקים שחשבו ים למחיצה וכוונתו על הרי"ף והרמב"ם והמחבר ס' ש"ג דפסקו שאין חוששין לשמא יעלה הים שירטון וסמך עצמו עליהם בשעת הדחק ובנהר עירינו מלבד דלא שייך שני החששות הנ"ל כמ"ש גם מלבד זה אפילו הי' כנהר ווייכסעל בפלאצק מ"מ אין לך שעת הדחק יותר מזה שאי אפשר לעשות היתר טילטול באופן אחר והוא מן הולדת ולדעת החינוך כ"י הא מכשיר בשעת הדחק לסמוך עצמינו על דעת הרמב"ם והמחבר דבכל ים נחשב למחיצה, וגם עוד בכמה פרטים עדיף לענין זה הנהר דעירינו מהנהר ווייכסעל בפלאצק. מכח הנמלים והגדודים ובמקום שאין גדודים ונמלים אין שם מעבר לספינות כלל ואין כאן רבים שיבטלו, משא"כ שם בנהר ווייכסעל דאפילו במקום שיבואו הספינות שם שהם קטנות אין שם גדודים ונמלים של י' ומ"מ מכשיר, ואין להאריך עוד בדברים של מה בכך.

אכן בלאו כ"ז הא מבואר בתשובת חינוך כ"י שהבאתי לעיל דבעת הצורך הי' סומך עצמו על שיטת הר"ח והרמב"ם והב"י דגרסי דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון, אי"כ אף חז"ל לא חשו לשום חשש, וכן הוא מפורש להלכה למעשה ג"כ בתשובת הגאון מאור הגולה והיא תשובת הרי"ם חלק או"ח סי' ד' לענין נהר ווייכסל בווארשא שכתב מפורש שבמקום שאין לחקן באופן אחר נסמוך עצמנו על גריסת הר"ח והרמב"ם דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון, מה שגם הב"י פסק כותיהו, וא"כ הא נאמר בפירוש דלא נחוש לחששות בענין ספיקות ושמא כמה שנוגע בענין תיקון העירוב, ואין לנו אלא כמו שהיא עתה לפנינו כיון דהוי מיד דרבנן, ודברי הגאונים הנ"ל מובנים בפשיטות דהא ידוע דבכל מידי דרבנן סמכינן אפילו על דעת יחיד נגד רבים להקל כמבואר בש"ס בכמה מקומות ברכות, נדה, גיטין דכדאי הוא מ"ד פלוני לסמוך עלי' בשעת הדחק, ועי' בחו"מ

סי' כ"ה, ואיך עוד בעירובין דאמרינן לעולם הלכה כדברי המיקל בעירובין אפילו ביחיד נגד רבים ואפילו שלא בשעת הדחק, א"כ כודאי צדקו דבריהם בתשובותיהם הנ"ל לסמוך בנדון זה על הר"ח והרמב"ם, עיי' עירובין מ"ו וע"ש ד' פ'. כבלאי כל כך אהא מחמיר בעירובין, וע"ש ס"ח תרי גברא רברכי כרבנן וכו' וע"ש כ"ו. דקרי להו ריש גלותא חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו עיי"ש היטב ברש"י ובתוס' וע"ש ד' ס"א: בעירובין לית דחש וכו' ובפרש"י שם, וע"ש בד' ס' ברש"י ד"ה תורת מחיצה, וע"ש מ"ח. ועיי' בדף ל"ח. במשנה ובתוס' רעק"א על המשנה פרק ג' מ"ד אות ל"א ל"ב וצ"ע, ועיי' בר"א"ש עירובין פ"ב סי' ד' ובמהרי"ט סי' צ"ד בסוף התשובה, ועיי' בק"ע על הירושלמי עירובין פ"א ה"י בד"ה קטן מהו שישלים, ועיי' ע"ז ו' ובתוס' שם ד"ה בשל תורה, ועיי' עירובין ס"ו. ברש"י שם כריש העמוד, ועיי' ביצה ט"ז: כיון דמקלקלי בה רבים וכו' ובפרש"י שם ועיי' בדרוש וחידוש לרעק"א מסכת עירובין ד' ל"ה מערכה ד' עכ"ל.

(מס' עירוב והוצאה) (נדפס בשנת תרס"ז וכעת יצא לאור מחדש עיי' הרב הגאון ישעיהו טוביה הלוי דירעקטער בעמ"ח ס' ליקוטי טל ה"ח לפיד אש דת ה"ח ותורת תיקוני עירובין ג"ח וש"ס).

בדין מחיצת הים

בס' דעת תורה להגאון ה"ק המפורסם מוה' שלום מרדכי הכהן אבד"ק ברעזאן, זצ"ל.

(י' ע"ד הים (סי' שצ"ג סע"י ל') שם כהג"ה דחיישינן שמא יעלה הים שרטון וכו'. עיי' ריטב"א עירובין כ"ד ב' שכתב, דבנהר קצר אין לחוש, ובב"י וט"ז סי' שנ"ז סק"ה הביאו בשם ריטב"א גופא, דגם בעוקא חיישינן שמא יעלה רפש וטיט, ועיי' תוס' עירובין י"ב ע"ב ד"ה הכא וכו' דבגידודי גבוהים ביותר אין לחוש שמא יעלה הים שרטון, וע"ע דף פז ע"ב סוד"ה אא"כ עשו מחיצה וכו', ועיי' תוס' ע"א מ"ג ע"ב סוד"ה א"ל ר' יוסי וכו' שכן דרך נהרות שמגרשים מימיהם רפש וטיט על גדותיהם וכו', וע"ע כדנינים אלו בתשו' רעק"א מהד"ת סי' ב' ותשובת הרי"מ חאו"ח סי' ד' ותשו' נודע בשערים מהד"ת סי' ה' להקל בנהר קרוש וע"ג הגשר יעשו צה"פ, וע"ע בנח"א שבאשכול הלי' עירובין רס"י ס"ה ובכ"מ כאן מ"ש בזה. ועיי' כ"א סי' כ"ו בשם ריטב"א בשם רמב"ן דמחיצה ביד"ש בעינן שרואה א"ע תוך המחיצה, והעלה, דלפ"ז אם העיר גדולה מאד, אין לסמוך על המים, וע"ש סוס"י כ"ז, ועיי' באשכול סי' ס"ה היטב בזה. ולענ"ד כיון דלהעומד בתוך העיר לא ניכר הפרצה, שהרי הבתים סותמים מסביב, וחוף לעיר הרי רואה את הים, לכן אין להחמיר, ועיי' בכורות נ"ד עד ט"ז מיל שלטא עינא.

סימן ג

ביאור בדין ס' ריבוא

(א) בשאלות ותשובות בית אב תנינא קונטרס כרם אב ס' היענף ב' ז"ל:

ומעתה בגוף הדברים לדינא קאמינא דלדעתי קא חזינא דהסומך על שיטת רש"י וסייעתו דמתנאי רשות הרבים שהיה ס' רבוא בוקעים בו לא מישתביש וכספר משנה ברורה החמיר ואין משנתו ברורה בזה, דכנראה דראה מש"כ ספר משכנות יעקב ולא ראה התשובות שהשיב לו הגאון בית אפרים ז"ל ודין גרמא ליה כי חשב שנים עשר פוסקים מקילים הלא הם בה"ג ורש"י וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת ומהר"ם מרוטנבורק ורוקח ותוספות פרק כמה אשה והרא"ש פרק א' דעירובין והאו"י והטור ורבינו ירוחם, והמחמירים לעומתם י"ב המה, הרמב"ם והר"ת והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן פרק כמה אשה והגמ"ר במסכת שבת והרשב"ם והר"א ממיץ בספר יריאים והה"מ והריב"ש והמאירי.

והנה כמדומני אלו היה רואה דברי הבית אפרים הרי היה עוד מונה הרבה פוסקים העומדים לימינו דרש"י והם הראב"ן והרשב"א מבעלי התוספות כפי מה שמשמע מדבריו בהגמ"י ובהג"א (וכבר כתבתי דבזה יש לדון) ושכלי הלקט וריקאנטי סימן צ"א והאגודה ואו"ה וכתב שכן דעת ה"ר אלעזר (אולי הוא הראב"ן) והגהת או"ה ומהר"י וייל ותה"ד וכתב שכן המנהג פשוט, וכ"כ בצידה לדרך לתלמיד ר"י בן הרא"ש, הרי עוד י"א פוסקים דס"ל להקל וגם מאי דחשב המ"ב את רבינו תם בין הפוסקים דלא כרש"י נמשך בזה אחרי דברי הריטב"א שכתב בפשיטות דרבינו תם חולק על רש"י.

ואמנם הלא התוספות שם בשבת נראה דס"ל דרבינו תם סובר כרש"י, וכן בסה"ת סימן רל"ט ושכלי הלקט סימן כ"ו ובאגודה פרק כמה אשה ובסמ"ג הלכות שבת כולם כתבו בשם רבינו תם דהלכה כר' ענני בר ששון דבשל סופרים הלך אחרי המיקל, וא"כ לדידן דלית לן רשות הרבים גמורה מותר עכ"ל, הרי דהם ס"ל דרבינו תם סובר בזה כרש"י.

ובספר תק"ז הוסיף עוד דהאשכול בעירובין כתב בשם הגאון דבעי ס' רבוא (כנ"ל) וכן דעת התוספות ר"ד לעירובין והאגור, הרי עוד ג' פוסקים דס"ל להקל, ואני מוסיף על הראשונים דבארחות חיים לר' אהרן הכהן מלוניל בה' שבת סימן רפ"ד הביא בשם תשובת הגאונים דרשות הרבים גמורה הוא מקום שיש שם ס' רבוא.

ועיין תשובת מהר"י וייל בליקוטים סימן ח"י כהאי לישנא ממש, ובתשובת משאת בנימין סימן צ"ב ביאר דעתו דזהו משום דס' רבו לא שכיחא, ואם כן הכי נמי יתפרש דברי מהר"ל ומהר"ש הנ"ל, ועוד דאי כוונת מהר"ש ומהר"ל הוא מטעמא דאין רחב ט"ז אמה קשה הלא להתוספות והרא"ש והרשב"א בשם ר"י אם ארכן לאורך רשות הרבים סגי

כפחות, וקשה סתימת הדברים, ולזאת נראה יותר דס"ל כרש"י דבעי' ס' רבוא ואינו מצוי דבר זה, והרי עוד שלשה פוסקים דס"ל להקל כרש"י.

וסך הכל הוספנו שבעה עשר פוסקים כמנין טו"ב דס"ל כרש"י וכדאי לסמוך על הפוסקים הללו אפילו שלא בשעת הדחק ובאמת הרבה מהאחרונים כתבו כן לסמוך על פיסקא דנא.

(ב) מתנאי רה"ר שצריך ס"ר ועל זה נאמר אל תסג גבול עולם.

ועיין תשובת מהרי"ט צאהלון סימן רנ"א שכתב דהפוסקים נהגו לפסוק כרה"ף ז"ל כשאינן התוספות חולקים עליו אבל אם התוספות חולקים עליו משמע דפוסקים כתוספות והרי התוספות ורש"י והרא"ש והטור כולם סוברים דבענין ס' רבוא וכמה גדולים גאוני עולם נוחי נפש אשר היו בארצינו ולא פקפק שום אדם בעולם וע"ז נאמר אל תסג גבול עולם עכ"ל. הובא בתשובת מים רבים ובשעת סימן שמ"ה.

והנה גוף תשובת מהרי"ט צהלון אינו כעת לפני, ומש"כ דהפוסקים נהגו לפסוק כרה"ף ז"ל כשאינן התוספות חולקים עליו.

הנה זהו דברי המרדכי בפרק נערה שהובא בסמ"ע בחו"מ סימן כ"ה סעיף קטן י"ט ובמגן אברהם סימן תמ"ז סעיף קטן ד' ומש"כ מהרי"ט צאהלון דאם התוספות חולקין על הרי"ף משמע דפוסקים כתוספות, הנה האי משמועתא דחה כבר מהרי"ק בשורש נ"ב ובתשובת אבי זקני מהר"ם פאדוה ז"ל סימן כ"ה ורמזה המגן אברהם בסימן קע"ד סעיף קטן י"א דהיינו דנוהגים לפסוק כרה"ף כשאינן התוספות חולקים והיא דהתוספות חולקים עושים מהם חששא לחומרא וליכא כללא ומנהג לפסוק כרה"ף, ועיין תשובת ח"ס ח"ו סימן ל"ח.

ואמנם בנידון דידן דרבו הפוסקים העומדים לימין רש"י ותוספות בזה וכבר נהוג עלמא כן כמ"ש התה"ד אם כן אם ירא שמים יחוש לעצמו להחמיר מי ימחה בידיה אבל הס מלהזכיר להוציא דבר נגד המקילים ויפה אמר מהרי"ט"ץ דעל זה נאמר אל תסג גבול עולם.

(ג) בעינן שיתאספו הס' ויבוא אל מקום אחד

ולשיטה זו הרי בעינן שיתאספו כל הס' רבוא אל מקום אחד בשוק או ברחוב אבל הא דרבים בעיר זו ס' רבוא ואין מתקצבין לעולם במקום אחד אלא כל אחד דר בביתו הא לא מהני לעשות העיר רשות הרבים וכדמוכח מהא דקאמר הגמרא בשבת (צ"ו:): משה היכן הוא יתיב במחנה לוויה ומחנה לוויה רשות הרבים הוא וקאמר להו לישאל לא תפיקן ותיתו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים ופירש"י דמחנה לוויה רשות הרבים היא שהרי הכל מצויין אצל משה רבינו כו', הרי דבעינן שיהיה מקום כמו מחנה לוויה דיהיו שם הכל כאחד מצויין ולולי זאת מחנה ישראל בכללה לא הוה לה דין רשות הרבים ואף על גב דאיכא בהם ס' רבוא משום דבעינן שיתאספו כאחד ולא מהני מאי דכל אחד יושב באהל וואם כן גם בעיר גדולה שיש בה דיוורין כפלים כיוצאי מצרים יתכן שלא יהיה לה דין רשות הרבים מן התורה אם אין בה מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם ס' רבוא כאחד.

ועיין ריטב"א במתניתין דעיר של יחיד (עירובין נ"ט). שכתב דרש"י ז"ל אינו מצריך שיתיישבו בעיר ס' רבוא אלא שיכנסו בה ס' רבוא כאלו הכרכים והעיריות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סוחרים וכיוצא בהם ותדע שאף ירושלים לא היו בה ס' רבוא תדיר ואף על פי כן יש בה משום רשות הרבים אלמלא דלתותיה ננעלות כלילה, ומעתה כל שכתחילה נתיישבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים עכ"ל, ולפי"ז הרי לא קפדינן כלל על הדיוורין. עכ"ל, ועיין שם מה שהאר"ך בזה.

(ד) וזה לשונו בסוף סימן ה'

ומסקנת הדברים פרי הכרם אשר אנחנו בוצרים בזה לדינא בקצרה בס"ד

(א) דמאן דסומך על שיטת רש"י שמתנאי רשות הרבים הוא שיהיה שם ס' רבוא בוקעים לא מישתביש דרבו ורבו הפוסקים העומדים לימינו וכן פסקו כל גדולי האחרונים, ובספר משנה ברורה אין משנתו ברורה בזה.

(ב) לשיטת רש"י וסייעתו יתכן גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצא מצרים ויותר מכל מקום אין לה דין רשות הרבים דלא מהני מאי דכל אחד יושב בביתו באהליו אלא דבעינן שיתאספו במקום אחד ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם הס' רבוא כאחד אינו רשות הרבים עכ"ל.

צריך להיות ס' רבוא במקום אחד בכל יום

(ה) מבואר בביררות ולשיטה זו דמתנאי רשות הרבים שיהיו ס"ר בוקעים בו בעינן שיתאספו כל הס"ר אל מקום אחד בשוק או ברחוב וכפשטות לשון הש"ע א"ח ס' שמ"ה סע' ז': "ששים רבוא עוברים בו בכל יום"

עיין בלבוש מרדכי על מס' שבת סימן ד' מה שהאר"ך לבאר בענין זה. שמבואר שם באריכות דלשיטות הסוברים דצריך ס"ר, הס"ר צריך להיות דוקא במקום אחד. וזה לשון העיטור הלכות ציצית שער ג': "מקום שיש בו ס' רבוא". ובר"ן פרק כמה אשה: "ושיהו ששים רבוא עוברים שם בכל יום". וזה לשון הלבוש ס' שמ"ה סע' ז': "שאינה רשות הרבים אא"כ היא ממש כרה"ר דדגלי מדבר גם במספר ס' רבוא דהיינו שהיו עוברים בהן בכל יום ששים רבוא שכן היתה מחנה של ישראל לפיכך גם עכשו אם אין ס' רבוא עוברין בו בכל יום אע"פ שיש בה רוחב השיעור הנזכר אין רה"ר". וזה פשטות לשון הש"ע א"ח ס' שמ"ה סע' ז', לשיטת הי"א צריך שיה' "ששים רבוא עוברים בו בכל יום". ובשו"ת מהרש"ם ס' קפ"ח מבואר בפשטות דמדברי הפוסקים נראה דצריך שיעברו ס"ר ביום אחד ואם אין מצוי שיעברו ס"ר ביחד ביום אחד אף דבמשך ימים רבים יעברו ס"ר אינו רה"ר. דמה השיעור בזה? ומה הנפקא מנה בין ימים רבים לחודש או שנה? אלא בפשטות צריכים לומר דלשיטות שצריך ס"ר כדי שיה' על המקום חלות דין רה"ר, צריך שיה' הס"ר ביחד ביום אחד במקום הנ"ל. ועיין במשכנות יעקב שהאר"ך בזה.

דברי הגה"ק בעל דברי מלכיאל זצ"ל שנהגו לערוב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא.

(ו) ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה. היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה. אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות. ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא. כיון שאין שם ר"ה מפולש כנ"ל. וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות. ולא יודמן כלל שילכו כולם ברה"ה אחד וכמש"ש: (עכ"ל שו"ת דברי מלכיאל חלק ד' סימן ג').

סימן ד

ביאור בדין דמפולש

(א) זה לשון הגאון מור"ר ר' שלמה דוד כהנא מווארשא במכתב: "וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק על זה, ועיין בבי"י סימן שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פ"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל. . . ע"כ, ועיין לקמן כל לשונו ועיין לעיל בדברי מלכיאל.

ביאור בדין מפולש

דברי חז"ל, הש"ע, הכ"מ, והמ"א

(ב) הנה בכרייתא דר' רשויות קתני איזו רשות הרבים סרטיא ופלטאי גדולה ומבואות המפולשין זו היא רשות הרבים גמורה ומדקתני תנאי דהמפולשין אצל מובאות היה מקום לומר דדוקא במבואות דמיוחדים הם לבני המבוי ואינם מקום הפקר השייך לכל בני האדם דהא שייך הוא לבני החצירות לחוד, לכן בזה התנו התנאי שיהיו מפולשין אבל בסרטיא ופלטאי דהם באמת שייכים לכל אין צריך כלל שיהיו מפולשין.

(ג) ואולם הסכמת כל הפוסקים אינו כן אלא דגם סרטיא ופלטאי גדולה היכא דאית להו מחיצות בעינין שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה ואם לא אינו רשות הרבים כלל מן התורה והא דנקט תנאי דהמפולשין אצל מובאות דוקא נראה דזהו משום דסרטיא ופלטאי מסתמא לית להו מחיצות כלל דהכי אורחייהו אם כן הרי הם מפולשין לגמרי דהא הם פתוחים מכל צד אבל במבואות דאית להו על פי הרוב שתי מחיצות לעולם מכותלי החצירות הפתוחין למבוי והם כן איצטרך למיתני גבייהו המפולשין שיהיו דוקא השערים מכוונים זה כנגד זה דאם הוא מבוי עקום אף על גב דרב אמר תורתו כמפולש והכי קיימא לן מכל מקום זהו מדרבנן בעלמא ולא מן התורה.

ד) ולשון השו"ע בסימן שמ"ה סעיף ז' איזו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער כו', ועיין בפירושו רש"י פרק קמא דעירובין (ו'). וז"ל רשות הרבים משמע רוחב י"ו אמה ועיר שמצויין בה ששים רבוא ואין בה חומה (או) ושיהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר עכ"ד.

ה) והמג"א בסימן שמ"ה סעיף י' כתב מפולשים משער לשער פירש שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון לשער לשער כל דין רשות הרבים. עכ"ל. והנה ראשית דברי המג"א הם דברי הכ"מ בפ"ד משבת עיין שם.

ועיין בשאלות ותשובות בית אב תנינא קונטרס כרם אב סי' ט שהאריך בזה.

סימן ה היתר העירוב בעיר פריז

דעת הגאון ר"ח עוזר החזון איש וגדולי הרבנים דווילנא
וכבר יצא הדבר להתיר בעיר הגדולה פריז מגאוני הדור מדור
הקודם

וזה לשון הגאון הגדול רשכבה"ג ר' חיים עוזר גראדזענסקי זצ"ל מווילנא בתשובה:

(א) כ"ה יום ו' עש"ק ער"ח אלול תרח"ץ. הוד כבוד הרה"ג ירא וחרד לדבר ד' כש"ת מוה"ר אלי' מונק שליט"א, ישא ברכה מאת ד'.

אחד"ש. חכתי בתשלומין על מכתבו בנוגע להשאלה אודות תיקון עירובין בפריז. מתחלה לא רציתי להזדקק לזה בגלל חולשת בריאותי, אך אחרי אשר הפציר בי רומעכ"ת כאתי בדברים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרליץ שליט"א בבניברק, בעמח"ס "חזון איש", ואת אשר החלטנו אודיע למעכ"ת.

והנה בודאי נראה שפריז היא רה"ר גמורה מה"ת שיש בה ששים רבוא בוקעים, אע"פ שאין בה ככל רחוב ס' רבוא, מכ"מ מקרי רה"ר דגם בירושלים ומחזוא לא היו ס' רבוא בכל רחוב. ולסמוך ע"ד האו"ז, הובא בהגהות אשרי פ"ב דעירובין, דאפילו ס' רבוא בוקעין נותר כב' מחיצות, הוא דעת יחיד שלא הובא בשו"ע ופוסקים, ובאמת אינו מובן דהא קיי"ל כרבנן דאין מערבין ברה"ר בכך משום דסבירא להו דכב' מחיצות אתו רבים ומבטלי מחיצתא. שוב ראיתי בשו"ת בית אפרים חלק או"ח סי' כו שמתמה ע"ז. ושם חשיב ליה פריז רשות הרבים מן התורה.

אולם מעכ"ת כתב דכפריז ישנן ג' מחיצות מה"ת ככל ג' רוחות וגם ברוח הרביעית יש מחיצה בערך שליש, א"כ לפ"ז אין להעיר פריז דין רה"ר מן התורה לכו"ע והגם שיש שם הרבה פרצות ע"י הגשרים העוברים את הנהר, מכ"מ אין הן אוסרות מן התורה, כיון שהעומד מרובה על הפרוץ ורק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מעשר אמות וא"כ בודאי שיכולים לתקן כל פרצות אלו ע"י צוה"פ.

אלא שיש לעיין דהרי מחיצות הנהר עשויות בידי שמים וד' התוס' בעירובין דף כב בד"ה אילמא, דמחיצות שאינה עשויה בידי אדם לאו מחיצה היא ואפילו אם נימא דאין זה אלא מדרבנן, מ"מ אינם יכולים לסמוך על מחיצות הנהר מדרבנן וצריכים לתקן את כל הרחובות ע"י צוה"פ. ומש"כ שתחת מחיצות הנהר יש מחיצה אחרת נמוכה מהן ההולכת וסובבת את כל מחיצות הנהר, אין זה מספיק, דמחיצות הנהר מתירות דאמרי' גוד אסיק מחיצתה ולא אמרינן גוד אסיק אלא היכי דמינכרא מחיצתא, אבל היכי דלא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק, כמבואר בשו"ע או"ח סי' שמ"ה סעי' טז וסוף סי' שע"ד, כמש"כ מעכ"ת בעצמו, ומחיצות הניכרות תחת הגשר לא מהני, דהוי כמחילות תחת האדמה ברה"ר דלאו כלום הוא ואין נפקותא בהכתרן תוך המחילות. אולם יש לסמוך ע"ד הרמב"ן והריטב"א, דכל שטח שדרך בני אדם להקיפו מיקרי שניכר שנמצא תוך מחיצות, אפילו עשויים בידי שמים. ועיין בס' "חזון איש" הל' עירובין סי' מג ס"ק א, דכיון שהי' לפנים חומה נראין נדברים ששטח זה עדיין ניכר שנמצאו בו מחיצות ולא נתבטל.

גם יש לצדד, כיון שרגילים בעיירות הגדולות להגביה הרבה את סביבות הנהר, ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר כדי שלא יעבור לפרקים על גדותיו ובפרט בפריז אשר הנהר עשוי שם לחוף אניות וספינות ולזה צריכים הרבה לחפור כדי שיהי' ראוי ומתוקן לכך, ובאופן זה ודאי נתבטלו המחיצות הקודמות שנעשו בידי שמים ונשארו המחיצות שנעשו בידי אדם, רק שיש לכרר, אם זה נעשה בכל היקף הנהר סביבות העיר.

והעצה היעוצה למעשה לתקן את הגשרים ע"י צורת הפתח ויכול לסמוך על צוה"פ של חוטי הטלגרף שעשויים כהלכה ואינם מן הצד כמש"כ רומעכ"ת, ובודאי יתישב כח"ר עם הרבנים הג' בעירו, והננו מסכימים אתם להלכה.

ואו"ש וברכה לרומעכ"ת. יתברך בברכה מרובה וכוח"ט לחיים טובים ארוכים ומתוקנים. כנפשו הטהורה ונפש מוקירו ומכב' הדו"ש,

חיים עוזר גראדזענסקי

(נועם ח"א שנת תשכ"ב) (ונדפס מחדש בס' תורת תיקוני עירובין בזמן הזה ע"י הרב ישעי' טוביה הלוי דירעקטער שליט"א)

(ב) היוצא מהנ"ל לכלל השיטות מהני תיקון עירוב.

(א) לדעת התוס' מהני צוה"פ.

(ב) ולדעת הרשב"א מהני מחיצת הים בלא צוה"פ.

(ג) ובפרט שאולי יש מחיצות בידי אדם גם כן אין צריך שוט תיקון לכל השיטות רק על הגשרים.
והסכים עמו החזון איש והרה"ג משגיח על תיקון העירובין בעיר ווילנא.

דברי הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל

(ג) וזה לשון של אחד מגדולי התורה בעלי הוראה המפורסמים בעולם מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא הרב ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל, בו מבאר יסוד ההיתר של תיקון עירובין בעיר ווארשא ומסכים לתיקון עירובין בפריז על סמך של צורות הפתח.

כ"ה יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד ווארשא.

הוד כבוד הרב הג' מהור"ר שוחטמאן הי"ו.

מכתביו מכ"ז תשרי וט"ז כסלו קבלתי במועד, מחמת שהענינים שכתב במכתבו הראשון לא נגמרו אז עדיין, לזה נתאחרתי תשובתי.

ע"ד שאלתו אם בעיירות הגדולות צריכין לחוש לר"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לתקן הטלטול רק בדלתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנות יעקב כתשובה ארוכה להגאון ראז"מ קרא תגר על ההיתר הזה ומחמיר להצריך דלתות וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' בב"י סי' שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה וככסף משנה הל' שבת פי"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירנו נוהגין מן דורות שלפנינו בתיקון עירובין ובל לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות, וגם גוף הדין של הש"ע דר"ה בעי דלתות אינו מוסכם מכל הפוסקים, כי דעת האו"ז דאפילו ר"ה גמור ניתרת בצוה"פ דלא קיי"ל כר"י, ועי' בספר מנחת פתים שהאריך בזה.

ובזה הנני ידידו המכבדו כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה

שלמה דוד כהנא

(נועם חלק א' שנת שנת תשכ"ב, ובספר תורת תיקוני עירובין בזמן הזה ח"א).

(ד) הרי כולם ז"ל הסכימו שדבר פשוט הוא יש לתקן עירובין בעיירות גדולות בלי שום פקפוק כלל וכלל לכל הדעות, וכנ"ל ומבורר שאין כאן שום דבר העומד מנגד היתר עירובין זו ואין כאן עוד שום שטן ופגע לכל מה שכתבתי וההיתר ברור לפי המבואר לעיל.

לכן הנני אומר שכל יעלה שום בית מיחוש לשום בר ישראל כדבר תיקון העירובין. ולאחר התיקון כדת ע"י רבנים מומחים יהי' מותר לכל בר ישראל פה לאפוקי ולעייל ולטלטולי ביום השבת וביום הכפורים מבית לבית ומחצר לחצר ומבית לחצר ומחצר לבית וממבוי לחצר ומחצר למבוי ומרשות היחיד לרשות הרבים ומרשות הרבים לרשות היחיד בלא שום פקפוק.

סימן ו

תורת תקוני עירובין להלכה למעשה בקצרה.

(א) דעת גדולי האחרונים אליבא דהלכתא דהים נידון כמחיצה וכן המים נחשבים כמחיצה ואין לחוש לשמא יעלה הים שרטון כלל בכל גוונא ובפרט אצלנו עכשיו תופסין כל עיקר שאין ר"ה מה"ת ובפרט היכא שהעיר מוקף בג' מחיצות מלבד הים וכאשר האריכו בכל זה רבני קדמאי ובתראי ורוכני ככולם קבעו כך להלכה דנחשבים למחיצה באין לחוש לדעת המחמירין.

(ב) תל גבוה המתלקט עשרה מתוך ארבע שיש לפני הים הרי דעת האחרונים דזה נחשב למחיצה לכ"ע כמבואר בט"ז בסוף תשובתו והרי זה מפורשת בפרק הזורק מבוי שושה לתוכו ונעשה מדרון לר"ה אותו מבוי א"צ לא לחי ולא קורה ופירש רש"י דאותו גובה הוי ליה מחיצה והחשש שמא יעלה הים שרטון אינו אלא בים דדרכו בכך כדפירש רש"י בפ"ק דעירובין שם כי כן דרכו אבל בתל שאינו סמוך ממש לים לא חיישינן לזה כלל ע"ש ודעת איזהו מהאחרונים דלא בעינן דוקא שמתלקט עשרה מתוך ד' במדרון אלא אף ששפת הים גבוה מאמצעו עשרה ואף שאינו מתלקט הוי מחיצה ועיין בשו"ת ח"צ ובשערי תשובה שמקילין אף בלא מדרון המתלקט ע"ש:

(ג) גשרים לצרף למחיצה אף בדאחי רבים עליו ובוקעין, וכן אף בדאחי רבים ובוקעין תחתיו הרי העלו הפוסקים בזה דלא אמרינן דאחי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם עמם ובפרט היכא שהגשר הוא רק צירוף מחיצה לשאר שלש מחיצות ע"ש ולדידן בזמן הזה דלית לך ר"ה מה"ת פשיטא דאין לחוש כאן לומר דאחי רבים ומבטלי ליה:

(ד) תל המתלקט בידי אדם פשיטא הוא דלא אמרינן דאחי רבים ומבטלי ליה כאמור לעיל אלא אף בתל המתלקט בידי שמים העלו איזהו מגדולי הפוסקים דלא אמרינן דאחי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם הבאתי לעיל:

(ה) חוטי הטליגראף נחשב כצורת הפתח אף שהחוטין שבהקנים נמשכין בצדן ולא על גביהן ואף שההפסק שבין הקנה להקנה שהחוט הולך בהם מזה לזה הרי הוא רחב יותר מעשר אמות מ"מ אין ההפסק זה מקלקל לצורת הפתח כלל וכן מה שעמודים מפסיקים כאמצע הרוחב של צורת הפתח אין לחוש. והראיה דלא חיישינן לזה כנ"ל הביאו גדולי האחרונים מדברי הירושלמי בעירובין ומסוכה פ"א דמקשה שם על המשנה של מקיפין שלשה חבלין ותסגי בחבל העליון לבד משום צורת הפתח וכו' ע"ש, ועוד כתבו שם דאם אפשר אזי יעמידו שני לחיים גבוהים עשר טפחים מכוונים תחת החוט בשני קרנות העיר בד"מ בקרן מערבית דרומית מצד מזרחית ובקרן צפונית מזרחית ונוכל לחשוב עפ"ז כל החוט של הטליגראף הנמשך במזרח העיר כצורת הפתח אחד. אבל אין זה לעיכוכא.

(ו) גינות וקריפפות בזרעים שהם בתוך העיר מוקפת עירוב לחוש לזרעים שבהם לכיטול מחיצות העירוב העלו הפוסקים דאין לחוש ולא אמרינן זרעים מבטלין מחיצה. וגם מצטרפין אף המחיצות של הגינות לטלטל בעיר ויש מן הפוסקים דמקילין אף בגינה עצמה לטלטל כאמור לקמן בפרטיות. ובעירובין שומעין להקל:

(ז) הנה הב"ח* בתשובתו העלה להלכה סברא חדשה להקל בדין תקוני העירובין ואומר דאנן חושבין היקף הבתים והחצרות המסבבין העיר כהיקף חומה, הגם דלענין ערכין במשנה ערכין פ"ט משנה ו' לא חשיב היקף בתים כהיקף חומה מ"מ לענין עירובין שאני דיש לחלק ולומר דלענין ערכין בעינן ערי מבצר דוקא משא"כ בעירובין דלא בעינן רק היקף חומה בעלמא לסתום סביב העיר ולהבדילה מר"ה וא"כ נראה דהיקף בתים סוגר יותר הרבה מהיקף חומה דהוי כהיקף דירה ממש משא"כ חומה סתמא אינו עשוי להיקף דירה כמבואר בשו"ת ח"ס ועכ"פ הרי לענין עירובין הרי סברת הב"ח סברא דחשבינן היקף הבתים והחצרות המסבבין העיר כקצה שלה כהיקף חומה ע"ש. ולכן לדידן בזמן הזה דלית לן ר"ה העלו האחרונים להקל כדעת הב"ח והיכא דאי אפשר לתקן בנקל הפרצות דשם אף ע"י לחי אזי יש לנו לסמוך על הב"ח הנ"ל להקל ולסמוך על היקף הבתים והגינות אשר סביב העיר ולחשבם כהיקף חומה ממש סביב לה ולהקל בכל הפרצות והדרכים בתוך ההיקף גם בלא לחי כלל ואף שהפרצות הם יותר מעשר אך באופן שהפרצות אינן זו כנגד זו ממש והעומד במבואות הבתים שבתוך העיר אין נראה וניכר לו הפרצות והדרכים שהולכים מתוך ההיקף שסביב העיר חוצה לה מול פני השדה וגם מונחים בריחוק מפנים העיר ואז אף שהפרוץ מרובה על העומד מותר, אך במקום תוך ההיקף שסביב לה אזי שם כנגד הפרוץ ממש אסור לו מלטלטל שם אף בעומד מרובה על הפרוץ. אבל שלא כנגד מקום הפרוץ מותר לטלטל שם היכא שעומד מרובה על הפרוץ אף שהפרוץ יותר מעשר.

(ח) הנה לחלק פרצות הדרך הרחב עשרים אמה לשנים בנעיצת קנה באמצע בכדי שמצד זה של הקנה יהיה פחות מעשר אמות וכן מצד השני יהיה פחות מעשר אמות אי מועיל אזי יש מן הפוסקים דמקילין ואומרים דנעיצת קנה כל שהיא באמצע הפרצה הרחב עשרים אמה מועיל ומיקרי פרצה פחות מעשר אך יש מחמירין ואומרים דבעינן שהקנה יהיה פס של אמה הרחב בו ואז כשהוא נעוץ באמצע הפרצה הנ"ל אזי יש להקל ולא אמרינן בהאי אופן דאחי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה להקנה לגמרי ע"ש:

(ט) הנה עיירות גדולות אשר בניני המבואות של הבתים והחצרות רבות הן ונכנו כולם באופן אשר המפולשות של כל מבוי ומבוי שבתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות בלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומות זו הרי שניה בדברי חז"ל פלוגתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעיירות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד שם בתוך המבוי אין הוא רואה בראשיה המפולשת את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוץ להעיר ואף שהמבואות בראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומות שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שבקצה העיר, אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הבנוים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דיוורין של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד בתוך המבוי דשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונים זה כנגד זה בפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השדה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המבואות

* עיין בספר שו"ת הב"ח החדשות בקונטרס אחרון סי' ג', עמוד רנ"ח. (ירושלים תשי"ט)

שבתוך העיר עד מבוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבוי האחרונה שבקצה העיר שהיה מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש למול פני השדה שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מבוי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף בס"ד בוקעין בהם ואף כרחב ט"ז ואף לר"כ ורב דפליג על שמואל ואומר דמבוי עקום הרי כמפולש אזי גדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ס, ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי כעין דלית פליג רב ע"ש אבל באופני בניני מבואות שבעירות כנ"ל הרי גם רב מודה דריגום כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים מבואות סתומות מג' צדדים להגנה של המחיצות שבמקום ההיקף בעירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות באין לחוש להמחמירין שבהם כי גם הם מודים להקל בפשיטות במחיצות האלו היכא שהמבואות הם סתומות מג' צדדין אף שבראשיה אחת היא מפולשת:

(י) נמצאת למד מכל הלין אשר בעירות גדולות אשר המבואות שברחובותיהם נבנו באופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מבוי האחרון שנבנה בקצה העיר היא מפולשת בראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מבוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים שבתוך פנים אשר כל ראשי המבואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לבני המבוי ממבוי למבוי בקו השוה את פתוח של המפולש והפרצה שבמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם מול פני השדה שחוץ לעיר אזי לפי כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף בס"ד בוקעין בה ורחבים ט"ז אמות אחר עשיית העירובי של שתופי המבואות והחצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף ממבוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא תקון לחי באי אפשר, היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרוץ וכאשר בארתי לעיל.

(יא) הנה בדבר מחיצה של צורת הפתח להחיר אם קני של חוטי צורת הפתח רחוקים ג' טפחים מהכותל אזי זה שנויה במחלוקות בין הפוסקים האחרונים ורוכם מהם העלו להלכה דבצורת הפתח ליכא למימר דאחי אירא דהאי גיסא והיא גיסא ומבטלי ליה ע"ש ולכן אף כרחוקים הרבה יותר מג' טפחים מותר אך יראה שלא יא רחוק הרבה כ"כ מהכותל שלא ימצא שהפרוץ של מרווח הרחוק תהא מרובה מהעומד דהיינו כי צורת הפתח של הקנים הרי כל המשך זה חשבינן המקום זה כעומד מחיצה תהיה המקום המשך זה מרובה על המרווח שבין הכותל להם ובהאי אופן חשבינן כהרי כולו עומד וכאשר ביארתי אודות זה בתשובתי גם דעת גדולי הפוסקים דצורת הפתח מהני אפילו צד אחד עודף על חברו ד' אמות ויותר דהוא כמו מחיצה גמורה. גם העלו האחרונים אשר בקנים של צורת הפתח לא בעינן עובי אצבע ועוד העלו האחרונים אם קנה אחד גבוה וקנה אחד נמוך נמי מהני בצורת הפתח. וה"ה אחד עב ואחד דק מהני, כמבואר בספר תוספות שבת סי' שכ"ב ס"ק כ"ו גם אם צורת הפתח אין בתוכו עשרה טפחים יש להסתפק אם מצטרף עובי הקנה שעל גבם ואם בצדדים יש עשרה טפחים רק באמצע יורד הקנה לתוך עשרה מהני לכ"ע כמבואר בשו"ת נפש חיה ע"ש:

(יב) עירות אשר נהר עובר באמצע העיר וחולק העיר לשתיים ואי אפשר לתקן מבואות העיר בצורת הפתח כל חלק לבדו האריכו בזה הגאון בח"ס ובשו"ת אמרי אש וכתבו דיש

לעשות העירוב של צורת הפתח באופן זה היינו שיעבור הקנה שעל גבי הלחיים מעבר הנהר לצד השני של הנהר ומותר לעשות צורת הפתח ע"ג מים וע"ש עוד שהאריכו בדבר הנהרות שבתוך העיר אם יש לחוש לומר שהנהר יכול לאסור בטלטול בתוך העיר והעלו שאין יכול לאסור על העיר ומותר לשאוב ממנו המים ע"ש:

(ג) הנה רובן ככולם מגדולי הפוסקים שבדור האחרון העלו להלכה כדעת הבה"ג ורש"י בעירובין דף נ"ט וסמ"ג סמ"ק וספר התרומה ורבינו מאיר ורוקח ותוספות פ. במה, והרא"ש פ"ק דעירובין וא"ז והטור ורבינו ירוחם אשר אלה כולם כאחד ענו ואמרו כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו ר"ה אלא כרמלית ומלשונם מוכח דבעינן אשר ששים רבוא יעברון בכל יום דרך המבוי המפולש ולא סגי אם לפרקים ימצא שבוקעים ס"ר ומלשון רש"י בעירובין דף נ"ט כמעט מפורש כך להדיא וז"ל עיר של יחיד שלא היה נכנסין בה תמיד ס"ר של ב"א וכו' וכן מוכח להדיא בש"ע שכתב שם וז"ל שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום ודייק בכל יום וכוונתו כנ"ל:

(יד) גשר שהולך על הנהר בתוך העיר אשר עיר זה מתוקן בעירוב כנהוג אזי האריכו האחרונים בזה והעלו דתחת הגשר פשיטא דמותר לטלטל דהוי שם רשות יחיד גמור מטעם כיון שעשיית הגשרים ע"פ רובא נעשים באופן כזה היינו שהקורות שהגשר מונח עליהם הם מונחים על צמודים גבוהים יותר מעשר טפחים והקורות שמונחים על גביהם הוי צורות הפתח והוי כסתום מארבע הצדדים ולפי זה הטעם דהוי התחת רשות היחיד גמור אזי יש לומר דמותר לטלטל ע"ג הגשר נמי דאזיר רשות היחיד עולה עד לרקיע כמבואר בש"ע סי' שמ"ה סעיף ט"ז גבי גג הבולט על מחיצות בית וכו' ע"ש וא"כ הכא נמי מחיצות התחתונות שתחת הגשר אין ניכרות לעומד על הגשר והוי ע"ג הגשר כרמלית ועוד לפעמים בעת הגידול הנהר אסור לטלטל גם תחת הגשר כמבואר בסי' שני' דבהאי אופן חולקת רשות לעצמו וצריך מחיצה תלויה בכניסה ויציאה ומה נעשה אז, אמנם נראה דמטעם אחר מותר לטלטל על הגשר משום דהוי כחורי רשות היחיד כמבואר בש"ע סי' שנ"ג גבי זיו הבולט מן הכותל דאם היה חלון פתוח לו דמותר לטלטל עליו דהוי כחורי רשות היחיד ואם היה דבר רחב מותר להשתמש עליו בכל דבר וא"כ ה"ה הכא, ועוד העלו שם דלענין אי מועיל לערב יחד עירובי חצרות שני חלקי העיר שבשני צדדי הגשר דאינו מועיל אלא באופן שיהיה הגשר רחב ד"ט כמבואר בסי' שע"ב סעיף י"ז ע"ש היטב:

(טו) הנה אדמו"ר בש"ע סי' שצ"ב סעיף א' העלה להלכה וכתב וז"ל ולדברי האומרים שכל רשות הרבים שאין ס' רבוא בוקעים בה בכל יום אינה רשות הרבים גמורה שבפחות מס"ר אינה נקראת בקיעת רבים אזי א"צ לעשות שיור העיר של רבים אלא אם כן ששים רבוא בוקעין בה בכל יום ועל זה סומכין עכשיו שאין נוהגין לעשות שיור לשום עיר:

(נלקט מספר תיו יהושע)

העירוב

בבבב פארק

תמצית יסודי ההיתר לסדר עירוב בכארא פארק

(א) העיר ברקלין הוא מוקף מג' צדדין במים בימים ונהרות והישוב של העיר נמשך עד המחיצות, והנה מלבד שהימים והנהרות שהם מחיצה בידי שמים (ועיין שו"ת שב יעקב סי' י"ז) שכתב דמיום הוסדה הקהלה דראטערדאם נוהגין בשבת היתר טלטול כעירות המוקפין חומה על סמך שהמים מקיפין אותה והאג נמי באותה תמונה כמו ראטערדאם עיר פריז רק מים מקיפים אותה וגם בהאג נוהגין היתר טלטול בשבת והראה לי כתוב וחתום מן שלשה עמודי עולם גאוני ארץ חכמי ספרד שהיו רבנים וחכמים בק"ק ראטערדאם גם יש להם היתר מהמנותא מן הגאון חכם צבי כמבואר בשו"ת סי' ה'. והמהרש"ם בהגהות לא"ח סי' שס"ג הביא לשון רבינו בעל הלכות גדולות מוכא באור זרוע עירובין סי' קס"ד, עיר המוקפת מכל צדדיה בנהר זה הוא ערובה ואין צריכה אלא ערובי חצירות לערב בפת, ופסקו הפוסקים דשלא רוחות מוקפות נמי הוה רה"י מן התורה ועיין משנה טהרות פ"ו מ"ט הפרן רה"י לשבת ובר"ש ותו"ט שם בשם הערוך, מגדל שלש רוחותיה בתוך הים ורוח אחד ביבשה ובש"ע סי' שמ"ה במג"א בשם הרא"ש וסי' שס"ג ס"א בביאור הלכה ובשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' ק"ח ובסי' קיב הביא דעת הנוב"י שכל הפוסקים לא ס"ל כתוס' עירובין כ"ב לחלק בין מחיצה בידי אדם למחיצה בידי שמים ועיין דעת תורה סי' שס"ג מלבד זה הנה יש לו ג"כ מחיצות עשויות בידי אדם בגידוד החוף למעלה או למטה וגם בצד הרביעי על כמה מקומות יש מחיצה ורק צריך כמה תיקונים ע"י זה"פ אשר לפ"ז לכ"ע ברקלין אין לו דין רה"י.

(ב) שיטת גדולי הפוסקים שהנסיעה במכוניות ורכבת אינה נחשבת הילוך דבוקעים בו בעינן כרגלים עיין שו"ת בית אפרים ובישועות מלכו סי' כ"ז שמסלת הברזל היא רשות היחיד ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"א ובשו"ת תקות זכרי' דף מ' ובית אב תנינא עמוד ע"א ואום אני חומה נתיב י"ב.

(ג) דעת הבית אפרים כתשובת הב"ח החדשות בסופו (והובא בתו יהושע) מרן החזו"א ובית שערים שכל הערים הגדולות שהרחובות בנויות בכתיים משני צידיהם וצד הג' וגם פעמים צד הד' פוגע בשורה של כתיים זה לעומת זה אינם רה"י דאורייתא אם העומד מרובה על הפרוץ ולפ"ז כל העירות בזמנינו עשויות באופן זה ואין להם דין רה"י כלל ועיין שו"ת מוהר"י שטייף שג"כ פשיטא ליה כן.

(ד) שיטת תוס' סוכה דף ד' והשו"מ ח"א סי' רנ"א והאב"נ והגמהרש"ם לענין דלתות

אום אני חומה

נעולות כתבו דלענין מחיצות שבת לא בעינן מחיצות מדין מחיצות אלא כל שמונע רבים מלעבור יש לו דין מחיצה ולפיכך היכי דלפי החק משר העיר שאסור לעבור שם לא הוי רה"ר כיון דע"פ חק המדינה אסור להלך שם וא"כ בעירות גדולות שלנו שע"פ חק העיר והמדינה אסור להלך כרחוב באמצע הדרך והו"ל דין דשר העיר מונע מלעבור דלא הוי רה"ר.

(ה) שיטת המאירי עירובין נ"ט דבעירות של מלכים גדולים אפילו מסר המלך הדרכים לרבים לדריסת הרגלים כל ששייר לעצמו הדרכים שבידו לשנותם לפי רצונו אפילו נחנם כמתנה גמורה שלא במס הואיל ושייר לעצמו הדרכים אפילו היו שם שש עשרה אמה ואפילו מצוים שם ששים רובא אין זה רה"ר נמצא עכשו עירות של מלכים שאין בהם חיוב רה"ר גמורה ע"ש וא"כ הכ"נ בעירות שלנו שהרחכות שייכים להממשלה ומשלמין מס וביד הפלענינג קאמיטע לשנות לפי ראות עיניהם אין כאן רה"ר בעירות גדולות וכ"ש על הדרכים (היי וועיס ששיין להממשלה).

(ו) לפמ"ש הגרע"א והח"ס והכנס"י דבמי נהר הנקרשים כיון דהרבה כנ"א מתפחדין ללכת על הקרח שלא יתמוטטו מקרי לא ניחא תשמישתיה ועדיף הוא מהא דעירובין ו' דאיכא גידודי ואין נח תשמישתיה וא"כ כ"ש בעירות גדולות שלא זה בלבד שלא ניחא תשמישתיה אלא שיש איסור להשתמש באמצע הדרך מצד הממשלה וגם להלוך הוא סכנה גדולה שלא יהרג ממכונה ואפילו לעבור כשהאור ירוק ג"כ צריך לפחד לעבור וגם מעכבים מלעבור קודם שישתנו מאדום לירוק ודאי כה"ג לא מקרי ניחא תשמישתיה וליכא תשמיש מרווח ולא הוי רה"ר.

(ז) שיטת רוב הראשונים דרה"ר בעינן שיהיו המבואות מפולשים משני ראשיהן זה לעומת זה ושיהיו מפולשים לסרטיא או לפלטיא וצריך דוקא שיהא מכוון משער לשער כ"כ רש"י והרמב"ן והתוס' והרשב"א והאהל מועד וסמ"ג והש"ע ומג"א וכנראה דעכ"פ רובא דרובא דהפוסקים ס"ל דבעי מפולש דוקא ומכוון משער לשער ולפ"ז בעירות גדולות ליכא שום מקום כמעט מפולש משער לשער ואדרבה בעירות קטנות נמצא הרבה מפולש.

(ח) שיטת הערוך השלחן סי' שמ"ה ס"ט דרה"ר לא הוי רק בשאין בעיר רק רה"ר אחד לשני צדדי העיר כגון מזרח ומערב או דרום וצפון וכל אנשי המקום פונים דרך אותו רשות הרבים אבל אם יש עוד מבואות וקצת אנשי המקום פונים אלו לכאן ואלו לכאן דרך אחרת כה"ג לא הוי רה"ר ולפ"ז בדין נמי איכא כמה דרכים.

(ט) שיטת הא"ז דבשתי מחיצות מפולשות זו כנגד זו נמי לא הוי רה"ר דאורייתא והביאו הבית אפרים והגר"י שטייף לסניף ומרן בכית שערים הוסיף דכמבי עקום בשתי מחיצות עקומות לכ"ע לא הוי רה"ר דאורייתא ולפ"ז הכ"נ בעירות גדולות דהרחכות עקומות ומשני צדיהם מחיצות לכ"ע לא הוי רה"ר.

(י) שיטת כל הפוסקים דרה"ר עכ"פ בעי דרך מופקר לרבים שכל אחד עושה בו והולך כרצונו בלי שום עיכוב כין על ההילוך בין על התשמיש וכמ"ש הריטב"א כ"כ ד"ה מפניו א"כ בדין שאין מניחין להשתמש כלל וגם אינו מופקר כלל וגם בכמה מקומות אין

אום אני חומה

מניחין ברחוב לילך רק בכיון אחד וכרחוב השני בכיון שני כגון באחד למזרח והשני למערב וגם רק במכוונות ולא כרגלים כה"ג לכ"ע לא הוי רה"ר.

(א) הנה ברשות הרבים מקורה קיי"ל דהו"ל כרמלית וכבארא פארק יש הרכבת הנקרא עלעויעטעט טרענינס שתחתיו הוה מקורה א"כ התם הו"ל כרמלית לכ"ע ולדעת הגאון ר' מיכאל דוב ווייסמאנדעל זצ"ל אמרינן פי תקרה יורד וסותם בהני עליועטארס ואפילו להתולקים עכ"פ מקורה הוה לכ"ע והוא רחב יותר מד"א כה"ג שבפנים הרכבת לכ"ע ליכא רה"ר וליכא שם ששים רבוא בוקעים והו"ל כמוקף במחיצות לדעת הגרמ"ד הנ"ל ולדין עכ"פ מהני מטעם צה"פ.

(ב) כענין הגשרים שיוצאים מברוקלין לנוא יארק ולשאר מקומות כבר נתברר דכל הגשרים יש להם צורת הפתח ונכתבו תאורי צורת הפתח על ידי הגר"צ כמבואר במכתב להגרמ"ע והחזו"א ובאגרות משה סי' קל"ט להגרמ"מ פיינשטיין שליט"א.

(ג) אופני ההיתר שכתבנו רובם מותרים אפילו לפי שיטת המשכנות יעקב שס"ל דאין לחלק בין ששים רבוא לפחות מששים רבוא ופסק דכל שיש רוחב ט"ז אמה אפילו אין בה ששים רבוא בוקעין וגם לענין צה"פ חלק והדברים מפורסמים אבל באופני ההיתר של אינו מפולש או בהיקף מחיצות מג' רוחות ועוד גם הוא ז"ל מודה דמותר לערב וכה"ג כתב להדיא הגרש"ד חבר הבד"צ בוארשא כמכתבו שההיתר של אינו מפולש מהני אפילו למשכ"י ולפ"ז כתב דבעירות קטנות שדרך המלך עובר שם ומפולש מעבר לעבר יש יותר חשש מעירות גדולות כי ההיתר של ששים רבוא תלוי במחלוקת אלא שאנן קבלנו להיתר אבל ההיתר שאינו מפולש מוסכם ונתקבל מרוב הפוסקים וכן בוארשא נוהגין כן מדורות שלפנינו בתיקון עירובין בלי לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות.

וכתב הסמ"ג כמ"ע א' מד"ס (הלכות עירובין) לאחר שהביא דברי רב האי גאון ז"ל דבימי ירמיה הנביא לא שמרו גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים בלי עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהוא רשות הרבים ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמיה על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן עירבו וזהו לשון הנביא כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם כשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואחר כך אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים היה מזהיר, וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים אלא ודאי על גזירת שלמה הזהיר מפי הגבורה, שעל ידי שעברו גזירתו באו לגוף של תורה עכ"ל ע"ש הנה מבואר שלפי שלא עירבו עירובי חצרות ושתופי מבואות ולא שמרו מצות שלמה המלך וגזירתו באו לידי חילול שבת דאורייתא והשומר מצות המלך הוא סיג לתורה ולשמירת שבת קודש שמעה עמי כינה זאת.

דברי הכותב בידיים רותתות למען כבוד וקדושת שבת ותתפלה שלא אכשל ח"ו בדבר הלמה, הנני יודכם דושה"ט ושכ"ג בידידות ובלב ונפש

מנשה הקמן

בַּם' ברכת אברהם (פ' ואתחנן) כ' שמעתי שתלמידיו
הריבש"ט ז"ל היו יושבים ביחד ומתווכחים איזהו הדבר
העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו, יש מהם אמרו
שהעיקר הוא להשגיח על הזכיחה שיהיה השורב ירא שמים,
וכן בכל שאר צנינים השייכים לזה, כי ח"ו מאכלות אסורים
מטמטמים את הלב, ויש שאמרו עירובין הוא העיקר כי הלכות
שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה ד"י ע"א) והאיסור חמור
מאוד, ויש אמרו מקוה היא העיקר להשגיח שהמקוה תהיה כשרה
בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם הוא ח"ו בלי כשרורת
קשה לו מאוד להתגבר על הרע ר"ל, ואחר זה אמר להם כרן
הריבש"ט ז"ל בזה הלשון, תיתי לי כי בעת הזאת פלפלו גם
כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר ואמרו כמר וכמר. והסימן
הוא במקרא (חבקוק ג') בזע"ם תצעד ארץ ר"ת "זכיחה" עירובין
מקוה, כל אלה הם יסוד הארץ.

ב"ס"ד

פון הרב שלום יהודה גראָס

זכור את יום השבת לקדשו

איך וויל מעורר זיין אז לויט'ן פסק פון איינעם פון די חשובע פוסקים וואָס האָט מפרסם געווען אין דרשות ברבים אז מען טאָר נישט שבת אַרויסגיין מיט אַ גאַרטל פון הויז צום ביהמ"ד, ווייל עס איז אַ משא, (עי' באר משה ח"ג סי' ס"ד).

בין איך ממש אויפגעצייטערט געוואָרן הערענדיג די הלכה, וואָס לויט דעם קומט אויס אז טויזענטער חסידישע אידען ווערען ח"ו נכשל בחילול שבת בפרהסיא.

ובכן עכ"פּ מאַן ולהבא זאָל יעדער זיין געוואָרענט ח"ו נישט אַרויסגיין מיט אַ גאַרטל אין גאַס אַ חוץ די וואָס וואוינען במקום שיש עירוב און פאַרלאַזען זיך אויפ'ן עירוב.

אין ענטפער פון די הונדערטער טעלעפאָן קאָלס אויף שאלות וועגען דעם באַראַ פאַרקער עירוב, וויל איך מודיע זיין, אז דער עירוב אין באַראַ פאַרק שטייט נישט אונטער מיין השגחה, נאָר עס שטייט אונטער די השגחה פון 7 רבנים מובהקים. מיין שייכות צו דעם עירוב איז. נאָר אויף די אויפפאַדערונג פון די רבנים שליט"א צו געבען מיין התימה, האָב איך נאָך אַ גרינטליכע אונטערזוכונג פון דעם עירוב בין איך געקומען צו די החלטה אז דער עירוב איז כשר, ע"כ האָב איך געגעבען מיין התימה. אָבער נישט איך האָב געמאַכט דעם עירוב אין באַראַ פאַרק, דעם עירוב האָט אויפגעשטעלט די שטאַט כידוע, און אַ בייד פון 7 רבנים גדולי הפוסקים שבדורנו האָבען פעסטגעשטעלט אַז עס איז כשר, אָבער איך האָב נישט קיין שום שייכות צום עירוב נאָר עס שטייט אונטער'ן אחריות פונ'ם בייד. איך בטל למען השם מען זאָל מיך נישט באלעסטיגען מיט קיין טעלעפאָן קאָלס ווייל איך בין זייער פאַרנומען און עס שטערט מיר די אַרבעט פון שרייבען חיבורים.

אויך ווענדען מיר זיך צו ביידע צדדים סיי מצד האוסרים סיי מצד המתירים וואָס ווערט ליידער פאַרשפרייט פאַשקווילען מיט דברי זלוזל אויף ת"ח וואָס ברענגט נישט קיין כבוד התורה און כבוד שמים, און אוודאי לאַ זו דרכה של תורה וואָס כל נתיבותי שלום. ע"כ רופען מיר אַלע צדדים מהיוום והלאה נישט אַרויסצו-ברענגען די חילוקי דעות וואָס איז צווישען די ת"ח אויף דער גאַס נאָר ביידע צדדים זאָלען זיך אַוועקזעצען כדרך דברי חכמים וואָס בנחת נשמעים מען זאָל זען צו קומען צו אַ פאַרשטענדיגונג און מוען זיין חילול השם, און מיר בעטען אַלע רבנים וואָס קענען באַהילפיג זיין צווייפּרענגען ביידע צדדים מען זאָל דאָס טאָן במוקדם האפשרי, און זאָל במחרה נתקדש ווערען ש"ש ברבים.

ה"ק שלום יודא גראָס
אבדק"ק האלמין יצ"ו

הלכתא רבתא לשבתא!

אחינו בני ישראל תשבי ירושלם עיה'ק ת"ו! היות כי כידוע היה מתקיים עד עכשיו ערוב חצוני כללי מחוץ לשוב היהודי בירושלם שהיה מקיף את כל ירושלם מסביב.

לכל שכונותיה הקדומות והרחוקות, ומפני זה היה מותר עד עכשיו למלט בשבתות בכל העיר משכונה לשכונה ובתוך השכונה, גם בשכונות שאין להם ערוב פרטי בפני עצמן ובכל רחובות ירושלם מבלי יוצא מהכלל.

ואולם כעת לרגלי המצב השודר כעת באה"ק מצמקים אנו להניד כי אין שום אחריות שערוב הכללי מתקיים, כי כמוגן בלתי אפשרי הוא להשניח ולברוח את הערוב הכללי הרחוק מהישוב היהודי וכידוע עוקרים כעת חומי מלפון וחומי מלגרי, ומי לידנו יערב שלא נהקו חומי הערובין מסביב לירושלם, והדבר ידוע שאם נתק חומ הערוב אף במקום אחד אסור למלט בכל השכונות והרחובות בירושלם שסמכו עד הנה על הערוב הכללי, וכן גם בחצרות הפרטיות אסור למלט מבלי ערובי חצרות של כל חצר בפני עצמן.

ולכן אין אופן אחד אלא שכל שכונה תתקן לה ערוב פרטי בפני עצמה, ואחרי כן לקשר את השכונות יחד בערוב פנימי כללי בתוך הישוב היהודי, ואז אפשר יהי להשניח בכל עת ובכל שעה, ולתקן בכל עת שידרש ובאופן זה יהי מותר למלט בשבת ברחובות בתוך הישוב בירושלם.

יום ב' ה"י סיון תרצ"ו המבונה הראשי על הערובין בן ציון ידלר

מטעם מרן הנאב"ד רבינו יוסף צבי דושינסקי שליט"א

ב"ה, לרגלי המצב השודר כעת באה"ק הנה אי אפשר לבחוק ולרשומה על הערוב הכללי שהוא מחוץ לשוב היהודי בירושלם ואי אפשר למסך על הערוב למלט שכבת הרחובות ירושלם ובשכונות שאין להם ערוב פרטי בפני עצמן, ונב אסור למלט בחצרות מבלי ערובי חצרות כידוע.

ובכדי להנצל מחלוק שבת הנה חוב נמור מוטל על כל שכונה ושכונה ועל כל חושב ירושלם לתקן ערוב פרטי לכל שכונה בפני עצמה ולהשתתף בהוצאות הערוב הכללי הפנימי לקשר את שכונת הישוב היהודי בירושלם והרחובות.

ולפיכך אנו מברזים את ש"ק פ' שלח "ל שבת של ערובין" שכל המתפללים בכל בתכננים ינדבו ביד רחבה להקמת הערוב הפנימי הכללי.

כל רבנדים ותנדבות יסדר לנבאי כחי הננסיות, והמנדבים יקבלו קבלות החומות על ידי שני חברי ועד הערובין תר"ו זאווי"ל שפיצר תר"ו זלמן סאלאוויצ'י ת"ו וכונות שמירת שבת כהלכתא נוכח לנאולה שליטה בקרבן, כמאחזי אלמלי שמרו ישראל שריו שבתות מיד רזיו נאלין, וכדי לכבוד קדושת שבת ולמען ירושלם אחיך חובביא.

יוסף צבי דושינסקי

(מקום חתימה)

קול קורא פון ועד למען תיקון עירובין, להציל אלפים מישראל שומרי תו"מ מחילול שב"ק

מיר בעטן אלע חשוב'ע רבנים גאונים וצדיקי דורינו שליט"א וועלכע זענען זיך מוסר נפש על כל קוץ וקוץ פון די תורה הק' ואפילו על מנהג קל, אז זיי זאלן רחמנות האבן אויף אידישע נשמות וועלכע ווערן נכשל בעוה"ר אין חילול שב"ק און זאלן זען מתקן צו זיין אן עירוב כדת וכדין אין אלע מקומות וואו עס וואוינען אידן שומרי תו"מ, כדי מען זאל נישט נכשל ווערן מהיום והלאה אין חילול שב"ק, וכל המחמיר בעירובין מקיל בחילול שבת ובנפשות ישראל.

כדי צו ווייזן די וויכטיגקייט פון עירוב דוקא פאר אידן שומרי תורה ומצות, און דאס נחיצות, אז ווי אזוי טויזנטער אידן ווערן נכשל יעדן שבת אין איסור פון הוצאה, הן בשוגג, הן בלי ידיעה, אדער שוגג קרוב למזיד, ברענגען מיר דא עטלעכע ענינים מפורסמים והחכם יקח לקח, איר וועט נאך טרעפן נאך הונדערטער ענלעכע אופנים, אזוי ווי דער הייליגער חת"ס שרייבט אין תשובות או"ח סי' צ"ט, וזל"ק:

וא"כ כל בר דעת ישפוט בשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם וגם לא נשותיהם וחלושי דעת לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, וקטנים ופתם בידם וכמה צער ודוחק סובלים הגדולים הנזהרים, א"כ השכל הפשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרות והמבואות בעירוב המתיר טילטול... מכ"ש שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולה והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, וא"ל מכשול וקולר העם תלוי על צווארו וכו'.

מיר ציטירן דא עטלעכע וויכטיגע אורזאכן פארוואס אן עירוב איז וויכטיג פאר יעדן:

- (א) פיל מענטשן ווערן נכשל אין טראגן שליסלען אום שבת אויף עפעס אן אופן, ווייל זיי ווייסן נישט די הלכה, (עי' או"ח סי' ש"א).
- (ב) מענטשן פארגעסן זאכן אין טאש און גייען ארויס דערמיט, וואס דאס איז א מכשול הרבים, ווי די גמרא זאגט אין מס' ביצה ט"ו וברש"י שם, וש"ת חת"ס או"ח סי' צ"ט.

ג) קינדער שהגיעו לחינוך וועלכע טראגן פארשידענע זאכן און מען קען זיי נישט נאכקאנטראלירן.

ד) אסאך פרויען גייען מיט צירונג וואס מען האט מתיר געווען בדוחק, און אזעלכע צירונגען וואס איז אסור לכל הדיעות.

ה) בני תורה קענען נישט גיין צו א שיעור לערנען אין ביהמ"ד, ווייל די פרויען ווילן ארויסגיין און קענען נישט מיטנעמען די קינדער, (דארפן די מענער זיין בעיביסיטערס), במקום צו גיין לערנען די הייליגע תורה.

ו) ווען עס רעגנט ווערט מען נכשל אין כיבוס, און נאך אנדערע איסורים, בשעת מען נעמט אראפ דעם היט אדער דעם שטריימל און מען שאקלט עס אויס פון רעגן, ווייל מען טאר נישט טראגן קיין פלעסטיק אדער נעמען אונטערן מלבוש, חוץ דעם וואס עס ווערן ליידער קאליע 1000 דאלערדיגע שטריימלעך און טייערע מלבושים, וואס דאס איז איבוד ממונ ישראל. אלץ, ווייל עס איז נישטא קיין עירוב.

ז) ארויסטראגן און אריינברענגען קליינע קינדער אום שבת. ווי עס איז נישט דא קיין עירוב.

ח) הארץ ליידענדע מענטשן וועלכע מוזן טראגן מיט זיך פילן (טאבלעטן) אום שבת, און צוליב דעם וואס עס איז נישט דא קיין עירוב זענען זיי מחמיר, און עס איז ליידער שוין פארגעקומען אסאך פיקוח נפשות, אלץ, ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב, און די תוה"ק האט אונז געווארנט לא תעמוד על דם רעך, וכל המחמיר בעירוב מקיל בפיקוח נפשות.

ט) אלטע מענטשן און קליינע קינדער וואס מען דארף טראגן צו א דאקטער אום שבת און עס איז נישט דא קיין עירוב.

י) קראנקע וועלכע ליגן ל"ע אין האספיטל און ווילן נישט עסן אין שפיטאל פון זייערע מאכלים, און טייל מאל ברענגט דאס צו פיקוח נפשות ממש כידוע און מען קען זיי נישט טראגן עסן ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

(יא) ברענגען מעדעצינען פון דראג־סטאר פאר חולאים ל"ע אום שבת, פיל מאל מוז מען טראגן געלט אדער א משכון אין דראג־סטאר ווייל אנדערש גיט ער נישט ארויס די מעדעצינען. אלץ ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

(יב) די הצלה יונגעלייט וועלכע זענען זיך מס"נ צו ראטעווען אידישע נפשות, און ווערן נכשל אין פארשידענע איסורי הוצאות, אלץ ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

(יג) פרויען וועלכע האבן קליינע קינדער און מוזן זיצן אין שטוב איינגעשפארט ווי אין א תפיסה און קענען נישט ארויסגיין באזוכן זייערע עלטערן און מקיים זיין מצות כיבוד אב ואם, איבערהויפט ווען א גאנצע וואך זענען זיי אין די דשאבס און קענען נישט באזוכן די עלטערן.

(יד) פארהייראטע קינדער קענען נישט באזוכן זייערע קראנקע עלטערן, און ברענגען זיי פון זייער הויז אביסל ווארעמע עסנס צו דערקוויקן זייערע נשמות און פיל מאל זיי צו דערהאלטן דאס לעבן. אלץ, ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

(טו) א הענגער פון א מלבוש, אויב עס האט זיך אין איין זייט אפגעריסן, טאר מען מיט דעם מלבוש נישט ארויסגיין, אויב עס איז נישט דא קיין עירוב.

(טז) אידן וועלכע גייען אין מקוה אום שבת און גייען ארויס מיט וואסער אין בארד און פיאות אחוץ אנדערע איסורי הוצאה איז מען לויט פיל פוסקים עובר אויף הוצאה בשבת דארט ווי עס איז נישט דא קיין עירוב.

(יז) נשים שאלות וואס גייען ארויס מיט זיי אום שבת איז א איסור הוצאה, עיין בשו"ת ואחרונים.

(יח) פרויען וואס דארפן גיין אין האספיטל און נעמען מיט זיך זאכן.

(יט) ארויסצוגיין מיט וואטע (קאטן) אין די אויערן ווי עס איז נישט דא קיין עירוב.

(כ) טויזנטער אידן שוגגים תינוקות שנשבו ווי רוסישע אדער אמעריקאנער אידן ווערן נכשל אין אלע איסורי הוצאה, ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב, און "כל ישראל ערבין זה לזה".

(כא) פילע ווערן נכשל מיט הוצאה פון הויז אין חצר מיט גארביטש וכדומה, ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

(כב) אין הייסע טעג שטעלט מען ארויס בענקלעך ביי די טירן אפילו אין ערלעכע כתי מדרשים, בפרט ביי די הייזער פאר עלטערע מענער און פרויען, וואס דאס איז א חילול שבת בפרהסיא, ווען עס איז נישט דא קיין עירוב.

(כג) לויט געוויסע פוסקים איז א גרויסע שאלה אויף טליחים קטנים וועלכע האבן א ספק אין שיעור, אדער אין די ציצית, אדער די סחורה איז נישט פון וואל, אויך ווען עס רייסט זיך אפ איינס פון די ציצית וכדומה.

(כד) פילע מענטשן זענען נישט בקי אין אופן פון אפקויפן דעם רשות, צו מאכן עירובי חצרות, איבערהויפט ביי די אפארטמענט הייזער.

(כה) פילע מענטשן און ספעציעל קינדער און פרויען טראגן הענטשיקעס אום ווינטער וואס איז אסור ווען עס איז נישט דא קיין עירוב.

(כו) זומער אין די שווערע היצן ווען עס איז הייס, טוען אויס טייל מענטשן די אויבערמאנטל און מען טראגט עס אין די הענט.

(כז) בשעת מען באווארפט א חתן מיט ציקערלעך און ניסלעך וכדומה, האפן די קינדער פעקלעך, און גיין ארויס אין גאס און צוריק אריין מיט די פעקלעך, זיי טוען דערמיט אן איסור פון הוצאה. און צומאל טראגן זיי עס אויך אהיים און די עלטערן ווייסן דאס נישט.

(כח) כמעט יעדער טראגט א טאשטיכל אין האלז אפילו אין די גרעסטע היצן, וואס לויט פיל פוסקים איז עס אסור. דאס זעלבע אויך אויב מען טראגט א טאשטיכל אונטער א שאל וואס ווארעמט אים די האלז. אויך איז שייך אן איסור צו טראגן א האנטעך אין מקוה און צוריק אהיים פון מקוה אפילו אין די קאלטע טעג.

כט) אן אלטער איד וואס קען נישט גיין און מען דארף אים טראגן אין א טראג-בייסיקל אום שבת, וואו עס איז נישט דא קיין עירוב.

ל) ביי מסיכות, א זכר, קידוש, ברית, חתן באווארפן, פארשפיל וכו' אדער רבי'שע טישן, אויב מען האט עפעס פארגעסן צוצוגרייטן ווי עס טרעפט זיך געווענלעך, שיקט מען א קינד לויט וואסערע ער טרעפט, און עס האלט בכלל נישט אויס להלכה.

לא) מענער אדער פרויען וואס טראגן אזעלכע ברילן וואס זיי דארפן עס נאר צו ליינענען, דאך טראגן זיי עס אין גאס ביום השבת, אין אמת'ן אריין איז עס אן איסור גמור אויב עס איז נישט דא קיין עירוב.

לב) יום טוב וואס די תורה הקדושה האט מתיר געווען הוצאה, האט מען נאר מתיר געווען לצורך היום, און אלע אנדערע הוצאות זענען אסור, אזוי ווי שבת אהן אן עירוב, צב"ש אפילו א בינטל שליסלן וואס מען נוצט נישט דארף מען אראפנעמען די אנדערע שליסלען וואס מען דארף נישט, און מען טאר זיי נישט ארויסטראגן צוזאמען מיט די שליסלען וואס מען דארף יא. און אנדערע זאכן וואס מען דארף נישט, האט מען אויך נישט מתיר געווען ווען עס איז נישט דא קיין עירוב.

לג) עלטערע מענטשן וואס גייען מיט שטעקענס, אדער מיט הער מאשין (אפאראט צום הערן), וואס דאס איז אן ערנסטע שאלה, ווען עס איז נישטא קיין עירוב (עי' או"ח סי' ש"א).

ע"כ בעטן מיר, מען זאל רחמנות האבן אויף אונזערע הייליגע אידישע נשמות און זיי מציל זיין פון די אלע אויבנדערמאנטע מכשולות.

על ידי מצות תיקון עירובין וואס שלמה המלך ע"ה ובית דינו האבן מתקן געווען, בכדי מיר זאלן נישט געשטרויכלט און געשטראפט ווערן פאר די אלע מכשולות און עוונות פון חילול שבת וואס מיר זענען גורם פאר די אלע אידן מיט דעם וואס מיר האבן נישט קיין עירובין, אזוי ווי עס איז געווען אין די אלע דורות און אין אלע שטעט דורך אונזערע אבות הק' ביז היינט כמבואר בשו"ת חת"ס סי' צ"ט הנ"ל.

פאר די וואס זענען מוחה צו מאכן אן עירוב זענען מיר דא מעתיק דעם לשון פון הייליגן שו"ת הרא"ש ז"ל (כלל כ"א און כ"ב) וואס ער איז געווען דער פוסק פון כל חכמי אשכנז, און זיין פסק איז אנגענומען להלכה פון אלע פוסקים ראשונים ואחרונים.

שו"ת רבינו אשר כלל עשרים ואחד

תשובה על שלא ראה לשוב מאולחו מענין העירוב. אחת רבי יעקב ברבי משה דבאלניסיה כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גליות ישראל להחיר מבואותיהם המפולשין בין הכוחים בצורת פתח ואחת אסרת אוחו לקבל פירות וכתבת לי ראיותיך ואני הודעתיך שאין בהם ממש. והזהרתיך שתחזור בך ותאמר לקבל שיחקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפי' גדוליהם והנה הוגד לי שאכה עומד במדך ואחת מכשיל את הרבים בחלול שבת לכן אני גוזר עליך אחר שינתן לך כתב זה בעדים שתחקן המבואות המפולשין לרשות הרבים של כותים בצורת פתח חוק שבועים אחר שתראה כתב זה ואם לא תחקן המבואות כאשר כתבתי אני מנדה אותך. ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיחין אותך כי אחת בא לעקור הלמוד

ספידר רב אשי ולחוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה. אחת שמתו ז"ל ואח אשר המה חיים עד הנה לכן חזר בך ואל תטוש תורת משה רבינו ע"ה. **נאם אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל:**

פ מה שכתבת במבואות הפחותין אלו לאלו אם לריכין לכלן לורת פתח משום דאף ללשון שפרש"י ז"ל בשם רבו הזקן שצריך לורת פתח חורחו כמפולש ולריך לורת פתח בעקמימותו דהיינו דוקא כשהעקמימות נוטה לרשות הרבים אבל באלו המבואות הקטנים הפחותים זה לזה ואין העקום של אחד מהם נוטה לרשות הרבים של העיר ממש אין צריך שום חיקון בעקמימותן אלא דוקא באותן החילוקים הפחותים זה לזה לר"ה הוי יודע כיון שפתיחת המבוי החילון לרשות הרבים הרי אוחו מבוי שפתוח אליו בעקמימותו תשוב כפתוח לרשות הרבים וכן מבוי שפתוח לאוחו מבוי וכן כלן אין חילוק:

שלומדך יהי נאם החכם רבי יעקב ס"ט בר יצחק ע"ה. הכתב ששלחתי לאוחו חסר מוח ואחת ואחר תבוס לו ואם לא יחזור בו אני מתרה בך ואת יכל הקבל שינהגו בו נידוי באוחו המשובע יעקב בר משה וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל כל דבר זה צריך חיזוק שלא יבא כל שומע חסר דעת לבטל תורת מרע"ה ואם יעמוד במרדו ולא ינהג דין מנודה בעלמו אני גוזר עליו במצות אדונינו המלך יר"ה שיתן אף זה למושל העיר ואני גוזר עליך ר"י שתמסור כתבי זה למושל העיר שיגבה ממנו קנס הנזכר ואם כל זה לא יועיל גוזרני עליך שתודיעני הכל ומצוה לנדוחו בכל הקהלות ספרד וגם ידונו אוחו למות בדין זקן ממרה כי אלו חייבין למסור נפשואינו על תורת האלהים ולבער עושה הרעה מקרבנו ואחת שלום וכ"א ל"ם כנפש ד"ש ועובדך אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל:

מכתב עידוד בענין תיקון עירובין בברוקלין יע"א

מגאוני וצדיקי וקדושי הדור, משיירי כנסת
הגדולה, עמודי העולם, ראשי סנהדראות, אשר כל
בית ישראל נשען עליהם, וכגחלי אש דבריהם,
ואלו הם:

**רבינו הגאון הקדוש רבן של כל בני הגולה
אדמו"ר מרן מסאטמאר זצוקלה"ה**

נשיא של ההתאחדות הרבנים בארה"ב ובקנדה ונשיא
הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרהגה"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א מפאפא

אבדק"ק "קהלת יעקב" ור"מ דישיבה הקדושה פאפא, סגן
נשיא של התאחדות הרבנים, מגדולי הפוסקים שבדורנו

**הרהגה"צ המפורסם מוהר"ר נפתלי הירצקא
העניג שליט"א**

אבדק"ק שארמאש יושב ראש של התאחדות הרבנים

**הרהגה"צ מוהר"ר שמואל זעלטענרייך
שליט"א**

אבדק"ק שטשאקאווא, יושב ראש לבתי דינים של התאחדות
הרבנים בעמח"ס קובץ הפוסקים על חו"מ

הרהגה"צ מוהר"ר יהושע כ"ץ שליט"א

אבדק"ק סאמבאטהעלי חבר וועד ההנהלה של חיזוק הדת
של התאחדות הרבנים

הרהגה"צ מוהר"ר שלום קרויז שליט"א

אבדק"ק אודווארי, יושב ראש בבית הוראה של התאחדות
הרבנים, מגדולי הפוסקים שבדורנו מחב"ס שו"ת דברי

שלום על ד' חלקי שו"ע ה' חלקים וש"ס

הרהגה"צ מוהר"ר מנשה קליין שליט"א
 אבדק"ק אונגוואר, בעמח"ס משנה הלכות ט' חלקים, ועוד
הרהגה"צ מוהר"ר אברהם מאיר איזראעל
שליט"א

אבדק"ק הוניאד, בעמח"ס ילקוט המאירי על כל הש"ס,
 ועוד

הרהגה"צ מוהר"ר מנחם מנדל רובין שליט"א
 אבדק"ק מוזשאי יע"א, מגדולי הרבנים ובגש"ק בעמח"ס שו"ת חבצלה
 השרון ועד

הרהגה"צ מוהר"ר אהרן וויעדער שליט"א אבדק"ק
לינץ יע"א

מגדולי הפוסקים, דומ"צ דקהל קלויזענבורג יע"א

הרהגה"צ מוהר"ר פישל הערשקאוויטש שליט"א
 אבדק"ק האליץ יע"א מגדולי הפוסקים

הרב החסיד מוהר"ר יוסף אשכנזי שליט"א
 משב"ק אצל כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר, זצוק"ל
 כעת חונה בקרית יואל יע"ו

הרב חיים הלברשטאם

נכד הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל
 החונה פה בברוקלין יע"ו

ב"ה

שלו' וברכה לכבוד ידידי ותלמידי הרב הגדול בתורה ובחסידות
במעלות ומדות טובות וחמודות וכו' מו"ה אשר אנשיל קרויס
שליט"א הרב דקהל ראצפערט יע"א.

ע"ד אשר בקשת הסכמתי שברצונך להשתדל בתיקון עירובין ע"י
עשיית צורת הפתח לכל הרחובות שבוויליאמסבורג להציל רבים מאיסור
הוצאה, הנה כבר האריך הח"ס בתשו' חאו"ח סי' צ"ט גודל החיוב
להשתדל בענין זה, כפרט מה שמקילין להוציא ע"י קטנים יש הרבה
גדולים שלא הסכימו לזה כמבואר בספרי תשובותיהם וגם הח"ס בתשו'
הנ"ל דיבר מזה, ע"כ חזק ואמץ ותהי' ממזכי הרבים כאשר יעלה בידך
דבר זה וזכות הרבים יהיה תלוי בך, והשי"ת יהיה בסעריך לברך על
המוגמר לטובה כאו"נ ידידך דוש"ה באהבה.

ב' לחודש מרחשון תשל"ג לפ"ק.

הק' יוסף גרינוואלד

יום ה' לסדר נח תשל"ג

היות שהרב המו"מ בתו"י העסקן הגדול בעניני התורה ובמעשים
נשגבות כמו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט
עוסק כעת בדבר מצוה גדולה לתקן עירוב בווייליאמסבורג אשר בזה תהי'
הצלה גדולה לאחב"י שלא יכשלו בחילול ש"ק עי"ד הוצאה ברה"ר וכבר
דיברו מזה הפוסקים שמצוה רבה הוא לתקן עירובין בעיר וכאשר מעולם
היה נעשה בעיירות רבות על פי גדולי הרבנים ובכ"כ כאשר רוצה ממני
להסכים על ידו בזה הנני להיות נטפל להרבנים שכבר הסכימו לו ובפרט
שרצונו ליקח אצלו עוד ג' רבנים גדולים לברר אופן עשייתו כהלכה אקוה
שהשם יהי' בעזרו שלא יצא מכשול מתחת ידו שיהי' נעשה כדת וכהלכה.
נאום החותם לכבוד המצוה,

הק' נפתלי הירצקע העניג

ב"ה

הנה כבוד הרה"ג בנש"ק עסקן ורב פעלים וכו' מו"ה אשר אנשיל קרויס שליט"א רב דקהל ראצפערט דפה, ביקשני להסכים על ענין גדול שעוסק בה לתקן תיקוני עירובין בשכונתינו שכונת יראים וחסידים. הנה דבר הזה אין צריך הסכמה כי כבר כתבו גדולי הדורות שלפנינו שהוא ענין נחוץ מאוד ומצוה להשתדל לעשות עירוב בכל מקום כמו שכתוב רבינו הגדול בתשו' ח"ס או"ח סי' צ"ט עיי"ש, ומרן הגה"ק בשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג כתב "הרבה מכשולים באים באין עירוב" עכ"ל, ובפרט בעיר גדולה כעירנו נויארק קרוב יותר לבוא לידי מכשולות רבות בחסרון עירוב כידוע — ולהוציא ולהביא ע"י קטן במקום שאין עירוב עיין בתשו' מהר"ם שיק או"ח סי' קע"ג שכ' דהרבה פעמים צווח וקרא עירעור על זה בדרשה שאין לזה היתר ברור ואדרכא נראה דאסור (ובפרט בעיר שיש בה רחובות שס' ריבוא עוברים בהם בכל יום) ומה גם ע"י קטן שהגיע לחינוך עיי"ש. ובשו"ת רעק"א סי' ט"ו (מובא בקצרה במשנה ברורה סו"ס שמ"ג) ובתשו' ח"ס ח"ו סי' י"ג, ובתשו' מהר"י אסאד או"ח סי' פ"ד שכולם מחמירים בזה, ע"כ בודאי טוב עשה בעמיו להשתדל בזה לזכות את הרבים — וכבר כתב בשה"ק בית אהרן בליקוטים שבסופו ששמע בשם הבעש"ט הק' זי"ע פי' הפסוק בזעם תצעד ארץ (חבקוק ג') זע"ם ר"ת זביחה עירובין מקואות שע"י דברים אלו תצעד ותתייסד הארץ עכ"ל. והנה בענין הב' דברים זביחה ומקואות משתדלים הרבה לתקן בכל הידורים וחומרות שאפשר, משא"כ ענין עירובין נשכח כאן כמעט לגמרי. ובואו ונחזיק טובה להרב החשוב הנ"ל שליט"א שלקח על עצמו להשתדל גם בזה להחזיר העטרה ליושנה כמו שהי' בקהילות הישנות שבאנו משם, ובודאי מצוה גדולה לעמוד לימינו ולתמכו בענין הגדול הזה — השי"ת יעזור לו שיזכה לברך על המוגמר וזכות הרבים יהי' תלוי בו, ובזכות תיקון עירובין ושמירת שבת כהלכתו נזכה לסיומא דקרא הנ"ל באף תדוש גוים יצאת לישע עמך לישע את משיחך בכי"א.

יום ד' לס' אל יצא איש ממקומו ביום השביעי תשל"ד לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

יהושע כץ

ב"ה, שלו' וברכה וכט"ס למע"כ ידידי הרב הגדול מעוז ומגדל בנש"ק
עוסק בצרכי ציבור באמונה כו' כש"ת מוה"ר ... שליט"א רב דקהל ...
ברוקלין.

אחדש"ת, כדבר בקשתו היות שרחש לבו לעשות עירובין ע"י צורת
הפתח כמו שנהג אצלנו ומקובל מפי רבותינו הקדושים מדור דור לתקן
עירובין בכל מקום שדרים שם בנ"י כמבואר ברבינו מרן הח"ס ז"ל או"ח
סי' צ"ט, גדול החיוב להשתדל בענין זה שהוא סיג גדול לשמירת שבת
קודש.

הנה ודאי טוב עושה בעמיו לתקן תקון אשר בעזה"י יציל אלפים
ורבבות מישראל מחילול שבת ובפרט בויליאמסבורג ובארא פארק וקראון
הייטס אשר שם שוכנים מאחינו בני ישראל שומרי התורה והמצות אשר
להם תקנו עירובין ושלמה שתיקן עירובין רק לשומרי תורה תיקן שהרי
בעונ"ה השכחה מצויה בין האנשים ובפרט כמה שהעולם מורגלים בכל
השבוע להוציא הוצאות ואין שמים על לב ושוכחים להוציא בשבת
כמבואר בגמ' ביצה על האי מרבנן שתחלת הוראתו היתה לקולקולא על
שאסר לערוב ופרש"י שנכשלים עי"ז ששוכחין להוציא והוה הוא הגורם
ואין לך זכוי הרבים גדול מזה ואשרי חלקו שקבל על שכמו מצוה גדולה
כזו ויהי חלקי עמו, ולא ירא ולא יחת על מה שישנם כמה שמנגדים כי זה
הוא הדרך מעולם ועד עתה קצתם משום קנאה שמקנאים באדם שזוכה
להיות ממזכי הרבים וקצתם מפני שהשטן לא ניחא ליה שע"י עירוב אחד
יפסקו אלפים מישראל מלהיות מחללי שבת ויכנסו בגדר שומרי שבת
ובכל העירות קטנות או גדולות תקנו עירובין אפילו ע"י דחוקים גדולים
וכ"ש שבעיר ניו יארק וברוקלין ההיתר הוא מרוח וברור לכ"ע כמ"ש זה
מכבר מרן הגאון הקדוש והנורא פוסק הדור ענותן כהלל מוה"ר יונתן
שטייף זי"ע שהי' גאבדק"ק וזכינו לשמשו עיין בשו"ת מהר"י שטיף סי'
ס"ח ואין לחוש כלל למה שלא חששו לו רבותינו מדור דור.

והעיקר שיראה שהעירוב יתקנו אותו ע"פ ג' רבנים יודעים הלכות
עירוב ושהכל יהי' ע"פ הלכה כי דבר זה רק לרבנים חרדים לדבר ה' נמסר
אשר קדושת שבת וקדושת ישראל וזכותן נוגע בלבבן והשי"ת יהי' בעזרו
ויזכה לברך על המוגמר ויהי נועם וגו' ומעשה ידינו כוננהו בברכה
והצלחה למען קדושת השבת.

זאת חנוכה התשמ"א לפ"ק.

הק' יוסף אלי' הכהן שטיינער

מו"צ דקהל עדת יראים

אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד

ורב ראשי לקהל הפלטים בוינה

מח"ס ילקוט המאירי על הש"ס

חו"פ ברוקלין תצ"ו

כ"ה, ג' לס' ויברך אותו שם, שנח "שלו"ם ברכה הצלחה" תשמ"א לפ"ק ברוקלין תצ"ו.

החווה"ש וכט"ס לכ' ידידי הרב הגאון"צ המפורסם, זוכה ומזכה את הרבים, נצר נאמן מגזע תרשישים ואראלים וכו' מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט פה ברוקלין תצ"ו.

אחדשה"ט ושתוה"ר כיאות, נדרשתי לאשר שאלני בענין תיקון העירוב במחוזות וויליאמסבורג, וכארא פארק וכו', ואען ואומר אשרי לו ואשרי חלקו אם יעלה בידו לזכות את הרבים בענין נשגב זה להציל רבבות ישראל (כ"י) ממכשולי חילול ש"ק דאיסור הוצאה כרה"ר, וכדקיי"ל בשו"ח או"ח סי' שס"ו (סעי' י"ח) וכן בסי' שצ"ה (סעי' א') דמצוה לחזור אחר עירובי חצרות מטעם שלא יבואו לטלטל באיסור, ומקורה טהור שלא הלכה זו היא במס' עירובין (דף ס"ח ע"א) דא"ל רבה כר"ח לאביי מבואה דאית בה גברי רברבא לא להוי בה לא עירוב ולא שיתוף עיי"ש.

והנה אמרי' במס' שבת (דף י"ד ע"ב) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצאה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, ואומר, חכם בני ושמח לבי ואשימה חורפי דבר, פירשיו"ל אם חכם לבך לעשות גדר לאיסור הוצאה שבת ישח לבי גם אני שתחקיים מצות שבת באיסור הוצאה דאורייתא, והנה במהרש"א כח"א שם כ' דסיפא דקרא ואשיבה חורפי דבר קאי רק על נט"י שרבים מזלזלין בו, ובאמת יש להבין דברי חכמים וחדושים מאי ואומר, ולמה לא סגי להו בפסוק ראשון בני אם חכם לבך וגו', ואמרתו בס"ד עפימ"ש בכרכ"י (סי' שס"ג) כשם הרשב"ץ דהזריז לתקן מבואות הר"ז משוכח וכל מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן שלבו נוקפו הדיוטות גמורה היא עיי"ש, וע"ע בתשו' חת"ס (או"ח סי' צ"ט) בתשו' שכ' לתלמידו הגאון ר' ארי' ליב הלוי פוקס וצ"ל האבד"ק וועסברין, שמזרוזו לתקן העירוב בעירו, ומביא ראי' לדבריו מהא דמס' ביצה (דף ט"ז סוף ע"ב) כיון דמקלקלי בה רבים היינו לקלקולא, ופי' רשיו"ל ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב עיי"ש, וכ' כי השכל הפשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר הטלטול, וסיים דבריו בתורה להשי"ת אשר נתן כלב מלכים ושרים בעירו פרעסבורג

המעטירה שהיתה כעת ההוא מטרופולין המדינה, ליתן רשות והורמנא לעשות תיקוני עירובין שם, ומברכו שיתנהו ה' לחן ולחסד בעיני השרים לתקן העירוב בעירו להסיר מכשול ותקלה עיי"ש.

נמצא שכל מי שמתנגד — מאיזה טעם שיהי' — או ממאן להשתתף בתיקון העירוב להסיר את המכשלה הזאת של חילול שבת, מכשיל את הרבים באיסור הוצאה דאורייתא, ולפי"ז י"ל דהך ואומר חכם בני וגו' ואשיבה חורפי דבר קאי גם על תיקון העירוב, כלומר חכם בני ישמח לבי בעשיית גדר לאיסור והצאת שבת וכפירשו"ל, ואם תמאן כזה, ואשיבה חורפי דבר, כי אמנם הדיוט הוא המכשיל את הרבים וכנ"ל.

וזה עתה שמעתי דבת רבים מגור מסביב ע"ד רב אחד בעירנו שהכריז רבנים את התנגדותו נגד תיקון גדול זה, לדעתי העני' אין לחוש על דבריו כלל וכלל לא, כי אין לנו אלא דברי רבותינו הגאונים שכדורות שלפנינו שתקנו תיקוני עירובין ככל מקומות מושבותיהם (עיי' ס' תיקון עירובין להגאון ר' חיים ארי' הלוי האראוויץ זצ"ל האבדק"ק קראקא) בענין העירוב בעיר ואם בישראל קראקא, וכן בתשו' תירוש ויצהר (להגאון ר' צבי יחזקאל מיכאלואן אבד"ק פלונסק זצ"ל וראבד"ק ווארשא) בענין תיקון העירוב בניו יארק, ותיקון עירובין (לר' בנימין זאב ז"ל יאקאבזאן) ע"ד העירוב בעיר טשערנאוויץ, ותשו' חלקת יעקב (להגאון ר' מרדכי יעקב ברייש זצ"ל אבד"ק ציריך) ח"א סי' קצ"א, בקו' תיקון עירובין שתיקן בעיר דיסבורג, ואחרון אחרון חביב הגאון האדיר פוסק דורנו מהרי"ו שליט"א גאבד"ק ירושת"ו בתשו' מנחת יצחק (ח"א סי' נ"ט) ע"ד תיקון העירוב בעיר גראסווארדיין מטעם חותנו הגאון האדיר ר' פנחס צימעטכויס זצ"ל ראבדש"ם הי"ד, שהביא תשובתו הנפאלה של הגאון האדיר בעל כאר חיים מרדכי זצ"ל אבד"ק ניאמץ, שעוררו לתקן מחדש את העירוב בעירו, וכן הי' תיקון עירובין בעיר סאטמאר, שעמד תחת השגחתו של כ"ק מרן הגאון"ק מהר"י ט"ב זי"ע ועכי"א, ועוד ועוד) ומי רואה את אלו יוצאין ולא יצא.

ופשוט שאין לשום לב על המעוררין ועל הנוקפין, חדשים מקרוב באו כהבל וריק בפיהם, וכפי שראיתי בהמכתבים ששלח לי כבר הסכימו לתיקון גדול זה כבוד הרבנים הגאונים שליט"א בעירנו, שזרזו אותו לתקנו, וחפץ ה' בידו יצליח, וחלילה לנו לפנות מדבריהם ימין ושמאל, וה' הטוב יהי' בעזרו להוציא מחשבתו הטובה מן הכח אל הפועל, לזכות את הרבים, אלא שעשיית העירוב תהי' תחת השגחתם של רבנים מובהקים גרוי ההוראה שליט"א, ובזכות

תיקון העירוב שנאמר בו שמחה, ישמח לבי וגו' חכם בני ושמח לבי וגו' ישמח לבנו גם אנו ותגל נפשינו בישועתו במהרה בכיג"צ כב"א.

הכ"ד ידידו הרוש"ת מלונ"ח.

הק' אברהם מאיר איזראעל
אבד"ק הוניאד חופ"ק ברוקלין תצ"ו

מנשה הקטן

אבד"ק אונגוואר
ור"מ דישיבת "בית שערים"
ברוקלין, נ"י.

ד' לסדר וראשו מגיע השמימה ה'תשמ"א בני" יצו"א.

מע"כ ידידי הרה"ג וו"ח נו"נ עוסק בצ"צ אשכול הסופר כנש"ק כו' כו' כש"ת מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א רב דקהל ראצפערט בני"י.

אחדשכת"ר כראוי ליראי ה'.

בשורה טובה תדשן עצם, שמחתי בשמעי מהבשורה הטובה אשר מעכת"ר אור מתניו ולקח על עצמו להחזיר עטרה ליושנה קבלת אבותינו הקדושים מדור דור עד שלמה המלך ע"ה לתקן עירובין ככל מקום שאפשר כדי להסיר מכשול ולהציל הרבה מאחינו בני"י מחילול ש"ק, ובפרט בויליאמסבורג ובארא פארק, ואמרו ז"ל בשעה שתקן שלמה עירובין יצאה בת קול ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני מבואר דצריך חכמה יתירה לתיקון עירובין ואשרי חלקו שלקח על עצמו מצוה גדולה כזו, ובפרט במדינה זו ועירות גדולות אשר בעונ"ה החילול שבת יותר גדול המצוה לתקן עירובין ג"כ יותר גדולה כמבואר תשב"ץ ח"כ סי' ל"ז וח"ס א"ח סי' צ"ט, והגם דהאחריות נמי מרובה האמנם כבר ביררתי בעזה"י בקונטרס אום אני חומה ובשאר מקומות כי דוקא בעירות גדולות האלו מצד ההלכה יותר קיל לתקן עירובין ממה שהי' בערי יוראפ, ומותר אפילו להפוסקים שפקפקו בתקן עירובין בערי יוראפ כבעל משכנות יעקב כאן גם הוא ז"ל מודה.

ומה שרצו קצת לחדש גזירות חדשות הלא כבר יצא הדבר מכל הפוסקים שלפנינו וגם בדורינו אנו שלא חששו להם וכבר כתב הר"ש הובא בבית לחם

יהודה דחכם שמחמיר בדבר מטעם גזירה מה שהפוסקים לא גזרו טעה כדבר משנה מקרי ע"ש, והש"ך בקיצור הנהגת הוראת או"ה אות ט' כתב דאין להחמיר אפילו במקום שאין הפסד ואפילו בשל עו"כ מפני שעל הרוב יש בו צד הקל במקום אחר מחמת שנאסר והרי חומרא דאתי לידי קולא, ואע"פ שלפי הנראה לא יבא מצד זה קולא אסור שאפשר שיתגלגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים ע"ש, ובדין ודאי אם נגזור ונחמיר שלא לעשות יבא קולא וקלקול ומכשול ממש שיבאו לידי חילול שבת ח"ו, ועוד דהרי הוא מצות עשה דרבנן כמבואר בסמ"ג עשין וברמב"ם ובשאר פוסקים וא"א לגזור גזירה לבטל מצוה.

והנה המכשולות והקלקולים רבים הם כי בעונ"ה רבים מעמי הארץ מקליין בעוניי הרצאה לענין הוצאת מפתח, ומטפחת אף, וכיצא בו וכפרט נשים וקטנים שהגיעו לחינוך, וגם הרבה בני"א שוגגים ותינוקות שנשבו עיין חזו"א הל' עירובין סי' פ"ז אות י"ד. ובעניי רפואות והרופאים שצריכים להוצאות בש"ק לחולה שאין בו סכנה עכ"פ ואפילו לחולה שיש בו סכנה שבת דחויה הוא ולא הותרה, וחולי הלב ההולכים לביהמ"ד וצריכים לישא אחס כדורים ניטראגלעצירין, וחולאים בבית חולים שאינם רוצים לאכול שם וצריכים להביא להם מביהם מאכלות כשרות, ובטלטול הקטנים שמוציאין לחוץ וכמה פעמים אינם רוצים להלך כרגליהם ומביאים אותם כידים, וגם לוקנים היוצאים במקל ובמכונת שמועה, ונשים יולדות בשבת שמביאים לבי"ח, ואנשים ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב דקרוי לה מקלקלי בה רבים עיין רש"י ביצה ט"ז ב' דמקלקלי בה רבים ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב היינו קלקולא אם הי' מותר לערב והוא אסר לערב, וגם תכשיטי נשים שלא החירו אלא מדוחק וכ"ש תכשיטי אנשים.

וכמה בני תורה אין יכולין לילך לביהמ"ד בשבת ללמוד תורה שב"ב רוצים לצאת ומוכרח לשמור על הילדים ואם הי' האשה יוצאת עם הילדים הי' בעלה הולך לביהמ"ד, מלבד דמבטל וקראת לשבת עונג כמ"ש הכוזרי שמה"ט תקנו עירובין שלא יהא אדם ביום העונג ושמחת לכו כמו עצור אסור בכיתו ככבית האסורים ולא יוכל להניע מאומה, ובשעת הגשם שמתקלקלים מלבושיהם הכובעים והשטריימלעך שנפסדין ע"י הגשם ומצערים הרבה ואין בידם להוציא מכסה עליהם להצילם מצער והפסד ממון, גם כימים טובים שלא הותרה הוצאה אלא לצורך יו"ט ושאר הוצאות אסורות והעולם לא נזהרים כזה ובאים לידי חילול יו"ט שמוציאים את הכל ועוד הרבה מכשולים עד אין מספר עיין קונט' אום אני חומה וכפוסקים.

היהו כי כבר הסכימו אתו גדולי ופוסקי דורינו כמו ש"ב הרהגה"צ כ"ק אדמו"ר מוה"ר יוסף גרינוואלד מפאפא שליט"א והרב הגאון מהרש"א זעלטענרייך אבדק"ק שטשאקאווא שליט"א והרב הגאון משארמאש שליט"א ומר אחיו ידי"ן הרב הגאון מוהר"ש אבדק"ק אודווארי ועוד הרבה רבנים גאונים שליט"א וודאי יעשה כל דבר ע"פ עצתם ולפי פסקי גאוני הדור ע"פ כ"ד מומחה לכן הנני בזה כיהודה ועוד לקרא לעודדו ג"כ ולברכו שיזכה לברך על המוגמר ויהי' ממזכי הרבים שאין לך מצוה גדולה מזיכוי הרבים עיין סוטה י"ד ע"א משה חטא הרבים נשא זכות הרבים תלוי בו דושכ"ת בלב ונפש. מנשה הקטן

חיים ישעי, קעניג שליט"א

אב"ד ור"מ

ג' חנוכה תשמ"א לפ"ק.

בימי האורה יצליחה ה' במדה נכונה ולא ישכון עליו... כבוד ידידי וידיד נפש כל חי הרב הגאון הגדול שמו מפאריס בחיבוריו היקרים מרביץ תורה לעדרים כש"ת מו"ה מנשה קליין נ"י אב"ד ור"מ דקהל ושיבת בית שערים פה ברוקלין יע"א.

אחדשה"ט ברגשי כבוד ויקר, קונטריסו בענין הלכות עירובין קבלתי ויישר כוחו וחילו, וכדר"ג כבר איתמחה לגברא בהוראה למעשה בהלכות גדולות וקבועות, מה גם שתיקון עירובין בעיר בשכונת יהודים הי' מאז ומקדם תפקידו של כל רב מרא דאתרא הן בארץ הן בחו"ל והמפורסמות אין צריכין ראי', פוק חזי לשונו הזהב של רבינו החת"ס או"ח תשו' סי' צ"ט אשר הוא מעיד שתיקון העירוב הוא תיקון גדול להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו שלא יכשל בה עכ"ל.

מה שקצת בעלי הוראה דעתם שלא לתקן עירובין משום שעי"ז יוצמח קלקול שהרכה מקלי דעת אשר מקלם יגיד להם להקל באיסורי שבת ומענה בפיהם כי כמו שהותר איסור טלטול ע"י עירובין כמו כן הותרו שאר מלאכות שבת ח"ו, הנני להעתיק לו לשון מחצית השקל או"ח ריש סי' של"ד וז"ל הצריך לפנינו, יותר טוב שלא להתיר לו להציל כדי שלא יחלל בשוגג דטפי ראוי להשיגח שלא יבוא לידי שוגג מכדי שלא יבוא לידי מזיד דהמחלל במזיד רשע ופושע הוא ואין אנו אחראים לפושעים ועדיף להצילו משגיאה ע"כ. וק"ו

הוא מה החם דיש לו הפסד ממון ולדעת הרבה שיטות הקילו בהצלת הממון משום דאין אדם מעמד על ממונו עיי"ש בט"ז, אעפ"כ לא חששו המג"א דס"ל דהצלת ממונו הוא בגדר עבירה ופושע מקרי ואין אנו אחראין לפושעים מכש"כ בעניינינו שאין כאן שום דררא שיכול לתלות בו החילול שבת כשאת נפש בוודאי אין אנו אחראין להם, ועוד שעיי"ז חבין לשומרי תורה ומצות אשר נכשלין בשוגג באיסור הוצאה כאשר מעיד החת"ס קנ"ו וגם במציאות הנסיון מעיד כי כשום פעם כל אחד נכשל כבר באיסור הוצאה משום אי תיקון העירובין, וזהו כלל גדול כי אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירך.

ועיין בכרכ"י סי' שס"ג סעי' ב' וז"ל בשם הרשב"ץ אין חשש עבירה בתיקוני מבואות ח"ו, ואדרבא הזריז ה"ז משוכח ואיכא לאתמוהי על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן ואלמלא טרדת הגרסא, דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה "הדיוטות" גמורה הוא או "מינות" נדבקה בו ע"כ. הרי לך דברים ברורין, ואדרכן מילתא אשר שלשים שנה או יותר הייתי מכאי ביתו של אותו צדיק הארמו"ר מסטרופקוב זצ"ל פה ברוקלין והי' לו ספר חיי אדם עם פירוש תוספות חיים אשר בא לו בעזבון מכ"ק אביו הגה"ק הרב שלום זצ"ל בני של הבעל דברי יחזקאל משיניו זצ"ל והי' כתוב בכת"ק על הגליון על מה שכתב בכלל ע"א בתוספות חיים וז"ל.

ומה שיש איזהו אנשים יראים שנוהרים מלהוציא שום דבר בש"ק אף כשהעיר מתוקן בעירובין הוא מטעם שחוששין שמא נתקלקל העירוב וכדומה ע"כ ועל דברים אלו יצא קצפו של הה"ק וכתב שם, כמו שהוא בזכרוני, כי זה אינו מנהג ותיקין אדרבא מי שאינו מוציא במקום שיש עירוב הוא לדעתו בכלל אינו מודה בעירוב והוא צדוקי ח"ו, רק אדרבא צריך להראות שהוא סומך על תיקון העירובין, וקבלה בידו שהגה"ק בעל דברי יחזקאל הנ"ל הי' פעם לשכות בעיירה קטנה סמוך לעיר קאשוי, וכאשר הרגיש שעיריה אינו מתוקן בעירובין מיד שלח לקרא טובי העיר ושאל ע"ז, והם ענו כי אין להם כסף מוצא, וכאשר דיבר עמם בא אברך אחד לשפוך שיחו אשר זה שנים הוא אחרי הנשואין ועוד לא נפקד בורע, והה"ק הבטיחו שאם ישלם ההוצאה אשר עולה לתיקון העירובין אז יפקד בורע של קיימא, כלשונו אז דו וועסט באצאלן צו מאכן אן עירוב אין שטאט, וועט דיין ווייב טראגן.

הנה דעת הרשב"א בשו"ע הל' שבת סי' שס"ד הוא שצוה"פ הוא מחיצה גמורה הוא ורה"י הוא מן התורה אף אם עשה באמצע ר"ה גמורה עיי"ש רק מד"ס החמירו בר"ה גמורה לעשות דלתות עיי"ש, וכ"ה בתשו' חת"ס או"ח סי'

צ"ו דצורת הפתח דידן הוא מחיצה גמורה עיי"ש, א"כ לא פש לן רק פלוגתח הפוסקים דהיינו רש"י ושו"ע, והרמב"ם וסיע' אי בעינן ששים רבוא עוכרים בו בכל יום או לא, שיקרא רשות הרבים. כאמור לשיטות הנ"ל דצוה"פ הוא מחיצה גמורה מה"ת להתיר הטלטול ברה"ר רק מד"ס החמידו בו שלא להוסיף עליהן עוד חומרא לומר אפילו כשאין ששים רבוא בוקעים בו רק שהוא רחב י"ו אמות משו"ז יקרא רה"ר, שלא יועיל לו תיקון צורה"פ, אולי כודאי שיש לסמוך על שיטות הראשונים רש"י וסיע' ולטלטל בו ע"י צוה"פ וד"ל.

מה שמוכא בשם הרשב"א בס' עבודת הקודש, ופליטיא אפי' דלתות המדינה נעולות כלילה תורת רה"ר עליהן ע"כ א"כ לדעתו אין מועיל שום תיקון לרה"ר, ע"ז כתב הברכ"י בחלק שיורי ברכה וז"ו ועתה ראיתי בס' הבתים כ"י שהביא סברת הרשב"א הלזו ויש מי שאומר דכל עיר שיש לה חומר ודלתותיה נעולות כל מה שבתוכה יצא מדין רה"ר וזה נראה עיקר עכ"ל, כ"ז כתבתי רק להעיר כי בוודאי מוחזק כבר למעשה מדורות שעברו כי אף בכרכים היותר גדולים עשו תיקון עירובין והב"ד והאב"ד העמידו משגיחים ע"ז אשר תפקידם הי' להשגיח בכל עש"ק ולראות אי לא נתקלקל העירוב וגם אמור"ר זצ"ל הי"ד נסע בלוי"ת השמש דעיר ככל עש"ק ככל העיירה לראות אי צריך תיקון או לא, דברים אלו כתבתי רק להעיר באיזה מקומן לשבח להחזיק ידי עושה מצוה לתקן להציל ממכשול באיסור הוצאה, ולאותן שמתישין כוחן של עושי עירובין אשר גם בוודאי כוונתו לשמים, אני קורא עליהן מאמר החכם, "מן הזהירות שלא לזהר הרבה".

אפרים פישל הערשקאוויטש

הא"ד דק"ק האליין יע"א

כעת בכרוקלין, נ"י.

לכבוד ידידי הרה"ג כנש"ק חוטר מגזע אראלים ותרשישים מעוז ומגדל עוסק בצרכי ציבור באמונה ובפרט בקדושת השבת בענין תיקון עירובין וכו' מו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א אבדק"ק ראצפערט יצ"ו.

ע"ד תיקוני עירובין, הנה הלכה פסוקה בשו"ע או"ח סי' שצ"ה מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות ומכרך עליו על מצות עירוב ופי' שם הט"ז ס"ק הטעם

דהוי מצוה הוא משום שלא יבא לידי איסור טלטול וכ"נ בשו"ת ח"ס או"ח סי' צ"ט וכשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג דהרבה מכשולים באים באין עירוב, והמכשול הוא פשוט שהרבה אנשים שוכחים ומוציאים באיסור, ואע"ג דבא ע"י שכחה והוי מתעסק, מיקרי מכשול ותקלה כמ"ש בשו"ת רעק"א סי' ח' דיש במתעסק בשבת איסור תורה וכ"כ בספר הבתים ה' שבת שערי איסור הוצאה שער ט"ו אות כ"ז שיש בשכחה איסור מן התורה אע"פ שאין בו חיוב.

ואפי' בזה"ו דאין לנו רה"ר גמורה, מ"מ בשבת אפי' איסור דרבנן חמור ויש איסור אפי' במתעסק, וכה"ג כתב הרא"ש בפ' במה טומנין סי' ב' בשם רבינו חננאל משום חומרא דשבת חשובה איסור דרבנן כשל תורה ואזלינן לחומרא (ועי' סוכה י"ד:), ולכך מצוה למשמש בכגדיו ע"ש עם חשיכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת, ואפי' עכשיו שאין לנו רה"ר גמורה, וכמ"ש בשו"ע הרב ס"ס רנ"ב, וכיון דיש על איסור דרבנן של שבת חומר דשבת לכך צריך כפרה אפי' עבר בשוגג על איסור דרבנן וכמ"ש באו"ח ס"ס של"ד משא"כ בשאר איסורי דרבנן וכמ"ש הנתיבות חו"מ סי' רל"ד ולכן נחשב מכשול ותקלה מה שאנשים שוכחים ומוציאים.

מלבד זה מצוי מכשול בהוצאת המפתחות בהתגורה ואינם בקיאים כיצד לחברו עם החגורה, ופותחים גם כשיש על המנועול תורת רה"י כי כשהוא עומד בכרמלית אסור לחתוב המפתח כשהמנועול הוא בכלל חורי רה"י, וגם הוצאת מטפחת היד סביב הצואר הנשמת אדם כלל נ"ו חוכך לאסור, ועיקר ההיחר הוא משום כבוד הבריות וכמ"ש בשו"ת קרן לדוד סי' צ' עיי"ש, ויכשלו בזה כי משום כבוד הבריות לא התירו אלא היכא דאי אפשר להכין מע"ש כדאמרי' בשבת פ"א: וכ"פ במג"א סי' שי"ב סק"א וסי' שכ"ב סק"ד. ועי' שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך ה' שבת ס"ס צ"ו, והמטפחת אפשר להכין בביהכ"נ בע"ש, גם כיון דאפשר לעשות עירוב ולא עשו הוי כאפשר להכין בהיתר ואסור להוציאו אפי' במקום כבוד הבריות, ועוד כמה מכשולות עצמו מספר.

אבל נראה לכאר עוד טעם שמצוה לתקן תיקוני עירובין מלבד שלא יבוא לידי מכשול יש מצות עשה ממש מה"ת והוא מצות והכינו את אשר יביאו, כי ידוע שהצדוקים דעתם כיון שצוה השי"ת שלא להבעיר אש בשבת ולכך ישבו בחושך ליל ש"ק לקיים מצות לא תבערו אש ביום השבת, וכן אסור להטמין בע"ש כדי לאכול צונן בש"ק לקיים מצות השי"ת שצוה שלא לבשל, וכן אסור תיקון עירובין כדי לקיים איסור הוצאה, אבל חז"ל ע"פ הקבלה הלי"מ הוא שאין תכלית האיסור שלא להבעיר כדי שישב בחשך ושלא לבשל כדי שיאכל

צונן ושלא להוציא כדי שלא יהא הדבר במקום שלכו חפץ, רק הא כיצד יש מצוה להכין בע"ש ולקיים מצות והכינו כי שבת נתנו לעונג ושמחה ולמנוחה ואין מנוחה רק ממלאכה רק גם להיות לו ניח (וכמ"ש בתוס' שבת קכ"ב ד"ה מעמוד בשם המכילתא), ולכך יש מצוה להדליק נירות ולהטמין וכמ"ש הבעל המאור כי מי שאוסר הטמנה מין הוא ועי' רב נסים גאון ריש ברכות, כי מצות עונג הוא הל"מ כמ"ש היראים סי' תי"ט.

וכן נמי מצות תיקוני עירובין הוא כדי שיוכל לטלטל חפצים הנצרכים מבית לחצר ומבית לבית ומצות עירוב הוא חיוב הל"מ כמו הדלקת נרות, וכ"כ מפורש בס' שכל טוב פ' בשלח עי' רי"ד והכינו את אשר יביאו את אשר יאכלו לא נאמר אלא אשר יביאו כלומר יכינו ביום הששי במבואות ובחצרות תיקוני לחיים וקורות וצורות פתחים ועירובים ושיתופים להתיר להם את אשר יביאו ביום השבת מרשות לרשות עכ"ל. וזהו כוונת המשנה שבת ל"ד. שכוללם יחד, עשרתם ערכתם הדליקו את הנר כי כולם טעם אחד להם, וכמ"ש היראים סי' תכ"ט כי בהם מקיים מצות והכינו את אשר יביאו והוא הכנה למצות עונג שבת, כי אפי' עישור פירות שאיסור לעשר בשבת הוא מדרבנן, מ"מ כיון שלא יעבור על דרבנן יהא אסור לו לאכול הפירות בשבת מקיים מ"ע מה"ת אם מפריש המעשרות בע"ש כן שוה לו מצות תיקוני עירובין ואפי' בזה"ז שאין לנו רשה"ר גמורה מ"מ כיון דיש איסור דרבנן לטלטל ויבטל מצות עונג ונייחא מקיים בעשיית עירוב מ"ע מה"ת, וכ"כ בלקח טוב פ' בשלח את אשר יביאו מכאן לעירובי חצירות מן התורה שיערב אדם בשבת כפת או בשום מאכל כדי שיטלטל מבית לבית ומחצר לחצר עכ"ל, והווי עשיית עירוב מצות חיוביות ושייך בה מצות חינוך לקטנים כדאי' בתוספתא עירובין פ"ב.

וזהו גם כוונת המדרש רבה אסתר ז' את סכור שמא לרעתך נתתי לך את השבת לא נתתי לך אלא לטובתך עכ"ל ומצות והכינו יש לו ג"כ חומרא דשבת, וגם נשים חייבות בה, וכמ"ש ר"ת לענין לחם משה שחייבות נשים בלח"מ כי כל עניני שבת איחקש לשמור, וכמ"ש בתוס' חכמי אנגליא ברכות ל"ג, אפי' בהבדלה אמרי' הואיל ולכבוד שבת קאתי כשבת דמי.

ובזכות שמירת שבת בכל פרטיה ודקדוקיה מכה שימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולהנצל מחבלי משיח, ולבנין ירושלים וחומת אש סביב לה בביאת משיח בכ"א.

אפרים פישל הערשקאוויטש

אהרן וויעדער

אב"ד לינץ יצ"ו

דומ"ץ דקהל קלוזענבורג

ברוקלין, נ.י.

לכבוד ידידי הרה"ג כנש"ק חוטר מגזע אראלים ותרשישים, מעוז ומגדל, עוסק בצרכי ציבור באמונה ובפרט בקדושת השבת בעניני תיקון עירובין וכו' כש"ת מוה"ר אשר אנשיל קרויז אבדק"ק ראצפערט יע"א.

בדבר תיקון עירובין שיוכלו לטלטל ע"י העירוב שלא יכשלו בחילול שבת, כבר הורה לנו הגאון החתם סופר ז"ל בתשובותיו או"ח סימן צ"ט שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם בתיקונים וכו' שלא יכשלו רוב ההמון עם בהוצאה מרשות לרשות ביום שבת קודש וכו' ואיסור הוצאה מר"ה לר"ה או בהיפך הוא מאותן המלאכות שהעובר עליה הוא מומר לכל התורה כולה ע"ש, ומה שנלע"ד להעיר קצת בדבר חדש בענין זה, בטור סימן שצ"ה כתב דמצוה לחזור אחר עירוב בין אחר עירובי תצרות בין אחר שתופי מבואות, וכב"י הביא מהמרדכי עירובין ס"ח דהביא רא"י מדאמר מבואה דדיירא בה תרי גברי כרבנן להוי בלא עירוב וטעמא רבה איכא דלא לייתו לירי איסור לאפוקי ולעיולא באיסור וכן כתב בהגהות בפ"א מה' עירובין ע"כ, וכן העתיק הרב בש"ע סימן שס"ו סעיף י"ח טעם זו כדי שלא לבא לטלטל באיסור ע"ש, והנה באמת המרדכי לא כירא ליה הא מלתא דמצוה לחזור אחר עירוב אליבא דכו"ע דכתב שם לתרץ קושית התוס' עירובין ס"ח הנ"ל בד"ה תניא אין משתתפין באוצר וא"ת ואב"י כב"ש, דהא כב"ש מסיק ליה והתוס' תירצו שם דיש לומר דאב"י ס"ל דב"ש וב"ה לא נחלקו בדבר זה, ובשם ר"י תירץ דאב"י הוה מוקים לכולהו אליב"י ע"ש, וז"ל המרדכי ואפשר היה לדחות עצמו כי לא היה חושש כל כך לערב ולא סבירא ליה שיש מצוה בדבר וכו' ע"ש אבל באמת עכ"פ מדהתוס' לא נחתו לתרץ כן ש"מ דסבירא ליה דאין משתתפין באוצר ולכך לא עירב, אבל סבירא ליה גם לאב"י דמצוה לערב וכן איפסק להלכתא בש"ע סימן שס"ו סעיף י"ג דמצוה לערב.

ולכאורה נראה ראייה מפורשת לסברא זו דמצוה לערב כדי שלא יבא לטלטל באיסור כסברת התוס' עירובין ס"ח הנ"ל והג"מ והב"י, מהא דפ"ב דביצה דף ט"ז ע"ב שהביא התשב"ץ ח"ב סימן ל"ז (עיין בנמוקי או"ח סימן שצ"ד שהביא דברי התשב"ץ הנ"ל וכתב שהכרכי יוסף הביאו גם כן, וכתב

בדברי התשב"ץ הנ"ל מקור להגה"ק מהרצ"א מדינוב ע"ש מה שהביא גם כן מהאר"י הק' כמו שהוא בשעה"כ ע"ש) גבי הא דאמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מדרבנן לקלקולא ע"ש דמכח זה הביא התשב"ץ ראייה לדבריו דזכות גדולה הוא, ומאן דמורי לאיסורא הוי קלקולא משום דמתקלקלו בה רבים ובאים לטלטל בלא עירוב ע"ש אבל לכאורה צ"ב דלמה לנו למיחש כולי' האי להני דעבדי איסורא ויטלטלו בלא עירוב, ואטו ברשיעי עסקינן, אבל כאמת ברשי' ביצה דף ט"ז ע"ב הנ"ל בד"ה כיון דמקלקלו בה רבים כתב דשוכחין ומטלטלין בלא עירוב, ע"כ, הרי דעיקר החשש לסברת רש"י הוא משום הרבים שיכחו ויטלטלו בלא עירוב, והנה כתוס' במס' שבת י"א בד"ה שמא ישכח ויצא כתבו דאליבא דרבא דלא גזרינן גזירא לגזירה, אין לפרש שמא ישכח המחט דהא אפילו ישכח ליכא איסורא דאורייתא, וכתב על זה בתשובת רע"א סימן ח' דמכואר מדבריהם דלאביי דגזר גזירה לגזירה הוי ניחא דמתעסק הוא עכ"פ דרבנן וכפשיטו תמוה איך שייך דאסרו חז"ל מתעסק הא לא ידע שעושה כן ולאיהו ענין יאסרו חכמים לעשות כן כיון דלא ידע כלל שעושה מלאכה זו הא לא ידע כלל שיש עליו איסור דרבנן.

ונראה לתרץ קושיתו על פי מה שהעלה הגאון האדיר בשו"ת צפנת פענח דווינסק ח"ב סימן כ"ב ובצ"פ עה"ת פרשת תשא על המכילתא דכל המשמר את השבת כאילו עשה את השבת, דבשבת י"ב איתא תניא חנניא אומר חייב אדם למשמש בגדיו ע"ש עם חשיכה שמא ישכח ויצא, דאם לא משמש ומצא לא הוה גדר מתעסק רק עבר בשוגג ובכ"מ שנאמר שמירה צריך לעשות כל הפעולות שהדבר יתקיים וכמו כן גבי חמץ שנאמר ושמרתם, אם לא בהך עבר בשוגג וזה הגדר דשומרי שבת שיראו לעשות פעולות שלא יהא חילול שבת ולא מחמת האדם שלא יעבור רק שלא יהא השבת מחולל וזה כאילו עשאו לשבת ע"ש, ולפי"ז שפיר מתורץ תמיהת הגרע"א ז"ל דלאחר שתקנו חכמים דלא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויצא, אם לא עשה כתקנת חכמים ויצא סמוך לחשיכה ושכח אח"כ לא הוה מתעסק רק עבר בשוגג.

ובזה יש לפרש גם כן לשון הגמרא שבת י"ב הנ"ל על הא דחנניא דימשמש אדם בגדיו ע"ש עם חשיכה אמר רב יוסף הל' רבתי לשבת, דלכאורה מה הוסיף לנו רב יוסף על הברייתא, אך לפי הנ"ל בא רב יוסף להטעים טעמא דחנניא דהוא הלכה משום שהבת לא יתחלל, וזה להלכתא רבתי לשבת שהגם שהאדם לא עבר אם שכח והוציא, אך משום שמירה לשבת חייב למשמש, ואם לא משמש הוה עבר בשוגג, ובזה י"ל טעם התוס' עירובין ס"ח דלא רצו לומר

דאביי סוכר דאין מצוה לערב, דבאמת אביי כאן בשבת י"א הנ"ל סוכר דגם גזרינן גזירה לגזירה ככה"ג אף דלא הוי מלאכת מחשבת, בודאי לא יקיל בעירוב, הגם שאין חשש רק שמא ישכח וכרשי" ביצה ט"ז הנ"ל אעפ"כ ככה"ג הוה ג"כ חילול להשבת ולא הוה בכלל המשמר את השבת.

ובזה י"ל הטעם דמצינו בכמה דוכתי בשבת השומר או המשמר את השבת דהוא על הכונה הנזכר ששומר את השבת שלא יתחלל, וזה ג"כ הכונה כהלכתו היינו ההלכה של שבת וכו' וכזה י"ל ג"כ הא דאמרינן עירובין — כ"א דבשעה שתקן שלמה עירובין יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני, דבתיקון עירובין הוא שמחה גדול כביכול לגבי הקב"ה, שגם השבת לא יתחלל עי"ז, ולא זו בלבד תקן שלמה שהאדם לא יעבור עבירה, אלא גם שהשבת שהוא עדות להקב"ה לא יתחלל, עכ"פ לפי הנ"ל י"ל דמצוה תיקון עירובין הוא משום גדר שמירת שבת וכדברי הצפנת פענח הנ"ל דאם יש תיקון ע"י עירובין, ואם אינו עושה איסור גם אם שוכח לא הוה גדר מתעסק רק עבירה בשוגג וכרשי" ביצה ט"ז הנ"ל לכן כדי שלא יכשלו באיסור הוצאה דשכוחו טובא שכ"כ אנשים שוכחים בשבת חפץ אצלם בכגדיהם, בודאי מחויבים לתקן מטעם שמירת שבת שלא יכשלו בזה וגם יתוקן עי"ז שלא יהיה מכשול לאלו המאחרים ביום עש"ק, שלא יכשלו בהוצאה מרשות לרשות בספק פלוגתא דרבוותא, וגם ימנע בזה שלא יהיו מוכרחים לטלטל התינוק ע"י עכו"ם ביום ש"ק מרשות לרשות, מביתם לביהכ"נ לאותם שנוהגין כן, וגם יוכלו לזכות בזה לאנשים זקנים וחולים ח"ו שאינם יכולין להלוך ברגליהם, רק מוליכין אותם בכסא גלגלים, שיש בזה עקולי ופשורי, או להחיר ע"י עכו"ם בשבת להוליכם לבית הכנסת להתפלל בציבור ולשמוע בקריאת התורה, ובודאי יהיה על ידי זה ממזכי הרבים.

ומזה שחששו שאולי מזה יבאו להחיר במקומות שאי אפשר לתקן, עיין בשלחן ערוך התניא סימן ער"ה לענין ללמוד אצל נר שעוה לעת הצורך כהטורי זהב, אבל לא מטעמי רק משום שהדבר ידוע שאין לנו לחדש גזירות חדשות שלא מצינו בש"ס שלא להוסיף על דברי חז"ל, ולפי דבריו כתב גם כן בשאלות ותשובות מהרש"ג מהגאון מסעמיהאלי ז"ל להתיר ללמוד אצל הנר הלעקטער, ולא חיישינן שמא יגע חוטי חשמל זה בזה דהוא כעין גזירת הטיימ דמכל מקום אינו דומה לנר של שמן שנעשה עליו הגזירה ע"ש.

לכן לענ"ד יש מצוה וזכות הרבים לתיקון עירובין, ואפשר להמליץ בזה בהפסוק שומר מצוה לא ידע דבר רע, דאם הוא שומר המצוה שהמצוה תוכל

להתקיים, כודאי לא ידע דבר רע, דלא יצא ח"ו שום מכשול מתחת ידו אך ורק טוב וחסד יסובבהו.

אהרן וויעדער

בעזה"ית ג' לס' לישועתך קויתי ה' תשמ"א לפ"ק.

שוכט"ס לכבוד אהובי יד"נ הרה"ג לוחם מלחמת ה' באמת כש"ת הרב אשר אנשיל קרויז שליט"א אבדק"ק ראצפערט יצ"ו.

ראיתי וכן תמהתי מה ראה על ככה לערוך אלי מערכה לחוות דעתי בענין תיקון עירובין כי אני מכיר את מקומי ואת מן ערכי ובמקום גדולים לא אעמוד להשמיע קולי ברמה ואיך יעיד יתוש קצות כנפים על הנשר הגדול אשר יעוף בשמים ה"ה הגאון הקדוש רבן של כל ישראל האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל זכותו יעמוד לנו כי הוא כבר הסכים לעשות העירוב בברוקלין ונתן בעצמו סכום הגון לתיקון הנ"ל. וממילא מובן שהחוב מוטל עלינו למצוא פתרון לכל השאלות הנופלות בענינים האלו. נא לראות בשו"ת הרי"מ מהגאון הק' מאור הגולה זצ"ל שהסכים בתשובתו לאו"ח סי' ד' לעשות העירוב בווארשא ושיבח הרבה המתירין עיי"ש.

ובלתי שום ספק שיצולו בהתיקון הנ"ל חילול שבת הקודש אשר דומה ממש כמו עובד ע"ז עיין רש"י ז"ל חולין דף ה', ואקוה לה' שיקיים בנו מאמר חז"ל במס' שבת דף קי"ח ע"ב אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו שנא' אשרי אנוש יעשה זאת רכו' עיי"ש.

אני מוכן בעזה"ית לעזור לכם כפי כוחי, וכל המחזיקים יזכו לישועת ה' כי אנו זקוקים לרחמי וחסדי ה' בכל רגע ורגע, אסיים בדשתה"ק.

ידידו המכבדו כערכו הרם.

הק' מאיר גרינבערג

מקעזמארק

ב"ה. יום ה' לסדר כי יכול נוכל לה פה ברוקלין יצ"ו תשל"ה לפ"ק.
**לכבוד ידידי הרה"ג בנש"ק העסקן לטובת הציבור זכו' מו"ה ר'
 אשר אנשיל קרויס שליט"א הרב דקהל ראצפערט.**

הנה אין להעריך גודל השתוקקת של אחינו בני ישראל על ענין גדולה
 כזו אם כבוד מעלתו יוציא הדבר מכוח אל הפועל אז יעשה בזה תיקון
 גדול כמבואר בתשו' חתם סופר חאו"ח סימן צ"ט וזה לשונו דהאי ברכה
 על מצות עירוב היא על מצות התיקון הגדול הלז להשמר מאיסור הוצאה
 אשר ממש א"א להזהר ממנו עכ"ל ובואו ונחזיק טובה להרב החשוב הנ"ל
 שליט"א, ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה במהרה.
 והנני בזה ידידו המצפה לישועה.

הק' חיים אויש

בס"ד יום ב' לס' אז ישיר תשל"ד לפ"ק.

לכבוד ידידי העסקן בצ"צ לזכות הרבים ה"ה הרה"ג כמו"ה אשר
 אנשיל קרויו שליט"א הרב דקהל ראצפערט יע"א שנתעורר מחדש לעשות
 תיקון ערובין בווייליאמסבורג כדי למנוע שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק
 כאיסור הוצאה. וכבר דברו מזה בשו"ת האחרונים שמצוה גדולה לעשות
 תיקון ערובין בעיר וכ"כ בהגהת אשרי (ערובין ס"ז). ובפרט במדינה זו
 בעיר גדולה ששכיח כמה פעמים שנחלה תינוק קטן וקשה למצוא רופא
 שיבוא לביתו ולהגיד מהות המחלה האם צריך לחלל עליו ש"ק או לא
 ועפ"י רוב צריך לישא התינוק בידים לבית הרופא לברר מכריאות הילד,
 וע"י תיקון ערובין לא יצטרך לחלל ש"ק מספק — לכן הנני נעתר
 לבקשתו להיות נטפל לרבנים הגה"צ שליט"א בד"ז, ובזכות הרבים יהי' ה'
 בעזרו שיצא מת"י דבר מתוקן בלי שום מכשול.

החותם לכבוד זהירות ש"ק.

הק' חיים בערגער

בס"ד יום ג' לס' כה אמר ה' תשל"ד לפ"ק פה קה"י ברוקלין יצ"ו.
**שלום רב לאוהבי השי"ת ולומדי תורתינו הקדושה ובתוכם ידיד
 נפשי הרב הגאון החסיד המפורסם לשם ולתהילה בנש"ק מגזע
 צדיקים גמורים מו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א אב"ד קה"י
 ראצפערט יצ"ו.**

אחרי שים שלום הנה כן שמעתי שהדר"ג שליט"א עלה עליו רוח טהרה
 לזכות את הרבים בשמירת ש"ק לעשות תיקון עירובין בעירנו פה ובקשר
 של קיימא עם הרבנים הגאונים חכמי הדור של התאחדות הרבנים שיחיו
 נצח ואשר על פיהם יצא ועל פיהם יבוא כל דבר כמובן ושמתתי מאוד על
 שמועה טובה ואמינא לי' לפעלא טבא תחזקנה ידיכם לעשות תושי'
 והשי"ת יהא בעזרו לגמור הדבר כהלכתו וכבוד שמירת ש"ק יתרבה ע"י
 ואחרי כי מצוה הרבה הזאת נחוצה הוא כמו שכ' בתשובת חתם סופר
 חאו"ח סי' צ"ט עיין שם בלשון קדשו מה שהביא הגמרא עירובין ס"ח
 ע"א ומפירושו רש"י ז"ל במס' ביצה ט"ז ע"ב בסופו ולמותר הוא להאריך
 בדבר זה אשר טובתו לכל נודעה ועל כן חפץ ה' בידו יצליח ותושי' ברוב
 יועץ.

כה דברי ידידו מוקירו ומכבדו ומוקיר קדושת אבותיו הצדיקים זי"ע
 ועכי"א, ומצפה לישועת השי"ת כל עת וכל שעה.

הק' שמעון זאב מיללער
 אב"ד דקה"י אראד יצ"ו

בס"ד יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר ויברך אותו שם!
 אל כבוד הרהגה"צ וכו' מוה"ר אשר אנשיל קרויס שליט"א הרב
 דקהל ראצפערט בווייליאמסבורג יע"א.

אחדשה"ט כראוי וכמשפט!

בענין תיקון העירוב אשר הד"ג כבודו עוסק כהיום להסיר מכשול
 דהוצאה בש"ק בוודאי טוב עושה לעמו ואין צריך להסכמתי וחפץ ה'
 יצליח בידו.

כאות ידידו ובכבוד הראוי

מרדכי האלפערן

מנחם מנדל רובין

אב"ד מוזשאי

בעה"מ שו"ת חבצלת ישרון

בעהשי"ת ג' לס' ואתה צויתתה זאת עשו את"שם לפ"ק פה מיאמי יצ"ו.
בלב חכמים, בינחה הבת קול מאן דמתקן עירובין כמזכה רבים, קראו
פוסקים ראשונים העוסק בעירובין כדברי המקילים, קבעו הלכה בגמרא
וכרייתא בדיני עירובין יעאו מגדרם, מרנן ורבנן ועשו המצאות להעמיד
עירובין. ליקרת כבוד ידידי החשוב והנכבד הרה"ג המפורסם בעל עובדין טבין,
עסק הציבור וחזוק הדת זבני זבין כש"ת מוהר"ר אשר אנשיל קרויס
שליט"א אב"ד ראצפערט יצ"ו.

אחדשתה"ר בברכה"!

קבלתי לנכון מכתבו ורואה אני אשר אוצר טמון כמוס באמתחתו, ה"ה
כתבי ופסקי הרה"ג שליט"א במעלת תיקון עירובין, ואשר כותבים לכתה"ר
שטוב עושה בישראל שמשתדל בעשיית עירוב כקהלתו בויליאמסבורג, בארא-
פארק והמסתעף.

הדברים מוכיחים שעל כאלה נאמר מקום הניחו לו להתגדר, כי גלוי וידוע
שממקורות הש"ס הש"ע וספרי השו"ת אנו למידין שתיקון זה דבר גדול הוא,
מוטל על חכמי העיר, ובתמיהת הש"ס בעירובין (ס"ח ב') איכא רבנן ואין
עירוב וכו', וההמון נקראו שם "אינהו לא משגחיי", ולענ"ד המקיים לשון
התפלה מודה על האמת ודובר אמת בלבבו ישכים ויאמר לכתה"ר שעסקו גדר
תיקון רבים הוא כי כך הוא ההלכה.

(א) ובמש"כ בגמרא (שבת, י"ד ב') שנקרא שלמה "בני אם חכם לבך" על
שתיקן עירובין, פרש"י שהתקנה היתה "לאסור את ההוצאה" מרה"י לרה"י כדי
שלא יבואו להוציא לרה"ר, ע"כ. אמנם בפ' הדר (ס"ח ב') מבואר שבכלל זה
הם התיקונים שלא יכשלו באיסור הוצאה, וכל הראשונים שם. וא"ד המרדכי
(שם, סי' תקט"ו): מצוה לערב, וטעמא רבא איכא דלא ליתי לידי איסורא, וכו'
ע"כ.

והנה כ"ז קאי אדינא דע"ח ושיתופי מבואות. ונפסק כן להלכה בש"ע גבי
ע"ח (שס"ו) ומבואות (שצ"ה). איברא דהחת"ס בשו"ת וש"פ למדו מזה בק"ו
שכ"ש לתקן עירות כצוה"פ שלא יכשלו באיסור הוצאה בשוגג או במזיד.
ופשוט ד"ז כלשונות ספרי השו"ת החל מראשון בשו"ת הרא"ש ועד האחרונים
כדה"ת האב"ג החי" הרי"ם, הלבוש מרדכי, (עפשטיין) וכו', והספרים מכל

החוגים שכתפוצות ישראל כולם אומרים לעושי עירוב חכם לכך וישמח לבי, ומשיבים חורפים דבר נגד המתעקש והמעכב.

ובקר' "ויעבירו קול במחנה" אשר כ' להרה"ג שליט"א בשנת תשל"ט בנוגע להעירוב בפלטבוש העתקתי כמה מלשונות ספרי השו"ת בענין זה, ונרשם מש"כ החת"ס לחדש שחז"ל כיוונו ע"ז במטבע שטבעו בכרכת העירוב. עכ"פ ככה הוא המסורה והקבלה, ערוכה וארוכה בהספה"ק שעשיית עירוב בעץ מצוה רבה הוא.

(ב) ובנוגע להשאלה אי שייך בברוקלין ההלכה הקבועה כמ"פ בש"ע ונוש"כ שאין לנו תורת רה"ר בזה"ז, — הנני מצטרף כלשון ברור להרה"ג שליט"א כיהודא ועוד לקרא שאין בברוקלין טעם להיות לה דין רה"ר. וכאשר כתוב בההעתיקות ששלחתם.

והטעם בזה לענ"ד כי לפי חוגי הממשלה אין שום רחוב כאן שיעברו בה ששים רבוא בכל יום. ואפילו ננקוט לחומרא לצרף את היושבים באויטא ומצטרפים בין הנוסעים בלך ובין החוזרים בשוב, ומצטרפים אומה"ע, בכל זאת אין מצויו רחוב שיעברו בה בכל יום ששים רבוא.

חוץ מזה אין הרחובות פתוחים משער לשער, שפתי הנהרות עשויים במחיצות של צעמענטט בידי אדם, כמה רחובות יש להם באמצעם מקורה וצוה"פ, וכהנה. וכבר הורה בזה הלכה למעשה לגבי ניו יארק זקן ההוראה אשר צדיקים קראוהו פוסק דורינו ה"ה מהר"י שטייף זצ"ל"ה וכנדפס בספר השו"ת שלו.

(ג) והנה ידידי הגאון המפורסם בעל אגרות משה שליט"א מחדש בספרו הגדול שלדעתו אם יש בשטח של י"ב מיל ע"ג י"ב מיל כחוצות תמיד ששים רבוא נקרא ג"כ רה"ר דאורייתא.

ויש להדגיש שני נקודות הכתובות כאג"מ שם.

האחד שכ' שהש"ע והנוש"כ ורבותינו האחרונים לא פירשו כן, וא"כ לפי הקבלה והמסורה מאן דחני כהש"ע לא משתבש, והלא הש"ע יש לו כל דין של "נתפשטה הוראות בכל תפוצות ישראל", וביארתי זאת בע"ה בקר' מנחת ישכון, וידוע מש"כ האו"ת סי' כ"ה שאין לטעון קום לי נגד הש"ע שקבלה מרבתינו שפסק המחבר והרמ"א יצא מפיהם ביד"ש וכו', ע"כ.

השני שכתב האג"מ שלפי החשבון כדי שיהי מצויו תמיד כחוצות ששים רבוא בשטח י"ב ע"ג י"ב מיל צריך שידורו באותו שטח בין ד' לה' מיליאן אנשים. ומספר זה אינו כלל בברוקלין בפרט בשטח הנ"ל.

ומילתא דעבידא לגלויי הוא ע"י הסטאטיסטיקה של הממשלה שיש לה אנשים ממונים ע"ז.

(ד) ובכן הפסקים שנכתבו לכתה"ר בעשיית העירוב בויליאמסבורג, ושאר, כולם מרועה אחד ניתנו. והיות ונכתבו המכתבים הללו בשנות תשל"ב-ל"ד מגדולי הוראה שבויליאמסבורג, מוכח מתוכו שגם דעתו של כ"ק מרן דודי הגה"ק מסאטמאר וצלל"ה הסכים לזה. וכאשר כתב במכתבו ידידי מר אחיו הרה"ג שליט"א. והסברא פשוטה בזה בהיותה הלכה קבועה בש"ס ופוסקים וש"ע, ונוהג למעשה בכל העיירות והמדינות בלי יוצא מהכלל.

(ה) ובענין הסברות ששמעתי שזמנים אלו אין לדמותם לקודם המלחמה, ושאני אמריקה וכו'. הנה כדי לשנות הלכה קבועה, ולהפך סברת ההלכה מתיקון למכשול אינו דבר קל ופשוט. לעשות כן על יסוד סברא מחודשת. ויש לרמוז ע"ז דברי חז"ל שכתבו שני פסוקים (עירובין כ"א) על תיקון עירובין של שלמה. פ' א' חכם לבך בקמץ תחת החית ל' הוה, ופ' א' שמע בני וחכם בפתח תחת החית ל' עתיד. לומר שמצו' זו קיומה בהוה כמו בעתיד ובעתיד כמו בהוה.

(ו) ואסיים במש"כ מהכעש"ט בשם האר"י שעירוב ענינו להמתיק דין ולהגביר חסד. ולכן אותיות יר'ו' שהם גימט' גבור"ה, מסובכים באותיות ע"ב' שהם גימט' חס"ד, עירוב.

ויה"ר שמחשבה הטובה יזכה לצרפה למעשה, יצליח להוציא דבריו מכח אל הפועל, ואת אשר התחיל במצוה יאמרו לו מן השמים גמור, זכה ותזכה, יתעוררו חסדים בישראל ויתערבו דעות החרדים והכשרים כאמיתה של תורה והלכותי' עדי נזכה מהרה להרמת קרן תורת אמת בכ"א. ידידו דושתה"ר מוקירו ומכבדו.

הק' מנחם מענדל רובין

באאמ"ו הגה"ק אדמו"ר לבית

ראפשיץ וצלל"ה הי"ד

הרב שמואל אברהם זעלטענרייך

אבדק"ק שטשאקאווא

ברוקלין יצ"ו

כ"ה, יום ד' לפ' נח תשל"ג.

הנה כבוד ש"כ הרה"ג מפאר היחס. מופלא ואיש המעשה מוהר"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט בויליאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתקון עירובין בשכונתינו ובהרכה שכונת ברוקלין אשר דרים שם אחב"י היראים והחרדים הי"ו, ואמינא לפעלא טבא י"שר חילי.

כמו שהאריך בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ל"ו וכתב שם במתק לשונו דזכות גדולה היא למתקן וכו' וכמבואר בזה באורך בשו"ת חתם סופר או"ח סי' צ"ט, וממילא כל קהלה ויחיד צריכין לעמוד לו לסיוע לכלכל גדול ההוצאות בזה, אך תיקוני עירובין למעשה יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א ככל שכונה ושכונה והסכמתם כדי שיהיו נעשין כהלכה בלי חשש.

והשו"ת יהי' בסעודו להצליח ויהי' זכות הרבים בו ולכל המסייעים לדבר מצוה דרכים כזו.

שמואל אברהם זעלטענרייך

הכו"ח למען המצוה ועוסקי'.

שלום קרויז

אבדק"ק אודווארי

נכד הרה"ק רבינו ישעילי מקערעסטיר זי"ע

כ"ה, עש"ק לסדר זאת תהי' וגו' לגבולותי סביב פה ברוקלין יצ"ו לשב"ת לפ"ק. לכבוד אהובי אחי היקר המושלם במעלות ובמדות נשגבות העסקן לטובת הציבור, הרב הה"ג וכו' וכר' כש"ת מו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט יצ"ו.

שמחתי לשמוע ממך הבשורה טובה שלקחת עליך מצוה הגדולה ועול גדול, לתקן עירוב בויליאמסבורג, אשר בודאי דוד לדור ישכחו מעשיך בעד זה.

דבר גדול תעשה בזה, ראשית תציל על ידי זה הרכה אנשים מחילול שבת בהוצאה כרה"ר בשוגג או ע"י החירים שונים שהם רק כהררים התלויים בשערה להוציא ע"י תינוק ועכו"ם הרכה דברים והוצאת מפתחות וכדומה, ועי"ז יהא בהיתר. וכן הי' במדינתינו ברוב קהלות קדושות עירוב לשבתות, ועוד תגרום לקיים וקראת לשבת עונג

כי בלי עירוב הרבה אנשים צריכין להיות סגור בכית להשגיח על הילדים קטנים כמוכן וכו' וכו', וע"ז אמרו חז"ל בשעה שחיקן שלמה עירובין יצאה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני..

ובודאי הלכה זו צריך עיון גדול אופן עשייתו שיהא אליכא דהלכתא, אבל כפי שאמרת שתקח אצלך עוד ג' רבנים גדולים לבורר אופן עשייתו כהלכה, וכאשר כבר הסכים על ירך כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבשכבה"ג מרן מסאטמאר שליט"א וברך אותך בהצלחה בענין זה ג"כ לכן אקוה שבודאי תעלה בדרך להוציא במוקדם מכח אל הפועל ולא יצא ח"ו שום מכשול מתח"י.

ושאר דברים השייכים לגמירת עניין זה נדבר אי"ה פא"פ ומה שיהא בידי לעמוד לימיןך בודאי אעשה בלינד כעהי"ת.

כ"ד אחיך המצפה להצלחתך בכ"ע ובזכות המצות תושע בישועה שלימה בכ"א.

חק' שלום קרויז

אבד"ק אודווארי

יוסף אשכנזי

משב"ק אצל כ"ק אדמו"ר
הגה"ק מסאטמאר זצלה"ה
קרית יואל שבמאנרא יצ"ו

ב"ה.

הנה הרב המאוה"ג וכו' מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב מראצפערט יצ"ו עוסק בהשתדלות תיקון עירובין כרחובות שבוויליאמסבורג וכידו תכריך מכתבים עם המלצות מגדולי הרבנים שליט"א המסכימים ומחזקים אותו בפעולתו והשתדלותו בזה, ובא בשעתו לפני כ"ק אדמו"ר הגה"ק זצלה"ה עם המכתבים שבידו מהרבנים הגאונים שליט"א וברכו בהצלחה בכל ענינים.

ולראי' באעה"ח א' ויחי תשמ"א פה קרית יואל יצ"ו.

יוסף אשכנזי

משב"ק אצל כ"ק אדמו"ר
הגה"ק מסאטמאר זצלה"ה

הרב חיים הלברשטאם

נכד הגה"ק בעל דברי חיים מצאנו זצוק"ל
החונה פה בברוקלין יצ"ו

יום א' לסדר "ואשר הוא עושה ה' מצליח" שנת "הכח בלימוד התורה"
לפ"ק.

כבוד הרב הגאון, עוסק בצרכי צבור כאמונה, גודר גדר ועומד בפרץ.
הלוחם בעז ובכמה למען קדושת עם ישראל, וכו' מוה"ר אשר אנשיל קרויס
שליט"א, רב דקהל עדת ראצפערט יע"א.

"יערב עליו שיחי" בהדרת הכבוד וביקרא דאורייתא, כאשר שמעתי
"קול קורא במדבר פנו דרך ה' ישירו בערבה מסלה לאלקינו" (ישעי' מ')
כי ברצונו להחזיר עטרה ליושנה, ומשתדל לתיקון עירובין בשכונות "כארא
פארק ובוויליאמסבורג" פה עיר ברוקלין, ניו יארק, ע"י עשיית צורת הפתח
לכל הרחובות; בכדי להציל רבים מאחב"י ממכשולי חילול ש"ק באיסור
הוצאה ר"ל. ועל זה המלצתי מאמר הכתוב (שופטים י"ט): "רפה היום
לערוב!"

לפענ"ד, אין אני הוא שצריך לכוא בכתובים, ומה מני יהלוך בעניני
הכלל, כי ת"ל לא אלמן ישראל, וגדולי הדור שיחיו העומדים על הפקודים
המה יגדירו גדר ויעמדו בפרץ, ובפרט מי אני להורות הלכה את הדרך אשר
ילכו בה בדבר חמור כזה אשר כבר שקלו וטרו בו גאוני הדורות, ומתוך
פלפולים בש"ס ופוסקים (הלא המה כתובים בספרי שו"ת למאות), הללו
אוסרים והללו מתירים, עד שדרשו חז"ל (עירובין צ"ג): הלכה כדברי
המיקל בעירובין.

אך, מטעם הכתוב (תהלים קי"ט) "חבר אני לכל אשר יראוך", אמרתי
"שימה נא ערבני עמך" (איוב י"ז), ובאתי בזה לזרוז במצוה גדולה זו,
לחזקו ולאמצו שכל אשר יעשה ה' יצליח בידו, כאשר קי"ל בשו"ע (או"ח
סי' שס"ו סע"ח, וסי' שצ"ה סע"א) שמצוה לחזור אחר עירובי הצירות,
ואמרו בגמ' (שבת י"ד) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה ב"ק
ואמרה בני אם חכם לכך ישמח לבי גם אני וגו' ופרש"י ז"ל: אם חכם לכך

לעשות גדר לאיסור הוצאת שבת ישמח לבי גם אני שתתקיים מצות שבת וכו'.

"תאווה נהי' **תערב** לנפש" (משלי י"ג) אמר הכתוב, וכבר באו צדיקי עולם, אדירי התורה, ושרי ההוראה בדורות שלפנינו ותקנו עירובין בכל מקומות מושבותיהם, ואף בערים הגדולים, ולא פחדו מהמעררים; אותם שאומרים "לבלתי היות שם ערב". אך, כדברי זקני רשכבה"ג ציס"ע מן ה'דברי חיים זצולה"ה זי"ע: "כברו אזני משמוע וצר לי מאוד כשמעי דברי ריבות אשר בתוך יראי השם אולם מי אנכי להוכיח ענווי ארץ צדיקים וכו'" אולם, במכתב שני צווח כ"ק זקני, וכתב נגד "המתחדשים" ...פורשי רשת מצודה על דתוה"ק וכו' שכתבו בכל כתבי העתים, ובכל מדינה ומדינה נתנו קולם, להדוף דתוה"ק תורה שבע"פ, ונתנו דופי בעבדי ה' המאמינים בתורת ה'". ובמכתב שלישי הוסיף: "והמעייץ בספרים הקדושים ימצא דרך ישכון אור לבא אל הקודש פנימה וכל ערום יעשה בדעת והבא לטהר מסעיין אותו והשי"ת יורנו וידריכנו לבא אל דרך האמיתי לעבוד ה' באמת ובתמים ולפתוח לנו שערי אורה מצפוני תורה וירים קרן ישראל במהרה.

ידוע ומפורסם דברי הרא"ש ז"ל (כלל כ"א וכ"ב) וז"ל בא"ד: "כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלילות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשים בין הגוים בצה"פ... שתתקן המבואות כצו"ה... ואם לא תתקן... אני מנדה אותך. ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור לימוד שסידר לנו ר' אשי, לחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה... אל תטוש תורת משה רבינו... כי דבר זה צריך חיזוק, שלא יבוא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה. ואם יעמוד במרדו... ידונו אותו למות בדין זקן ממרא, כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבנו וכו'".

"קולך **ערב** ומראיך נאה" כי "כל הזריו בתיקון עירובין הרי זה משוכח" אמר הרב התשב"ץ (ח"ב סי' ל"ז) במתק לשונו, "ומי שלבו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו וכו'". אין המקום כאן להאריך ולעשות ציונים לתורה בשו"ת שכתבו להתיר העירובין (ה"ה, לדוגמא, זקני החכם צבי (סי' ה'), זקני היעב"ץ (שאילת יעב"ץ ז'), ועיין בספר תיקון העירובין, שו"ת תירוש ויצהר, שו"ת חלקת יעקב (ח"א קצ"א), שו"ת מנחת

יצחק (ח"א סי' נ"ט), שו"ת חת"ם סופר (או"ח צ"ט) ועוד כהנה וכהנה. וראה זה מצאתי בשו"ת זקני בדברי חיים (ליקוטים והשמטות ח"ב סי' ג') אודות שאלתו לאשר בזה"ז רשות נתונה לכ"א לעבור בכל עיר בלי מוחה אם מהני עירוב ע"י צה"פ כי הוי כרה"ר שס' רבוא בוקעין בה? ... הנני לשאול מה הרעש הזה שמצא בספרי חידושי הר"ן וכו' כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וכו' מביאים להתיר וכו'. מה שנראה בעיניו כי חופשה ניתן היום לכל איש לעשות בכל עיר כרצונו כי אינו כן גם היום וכו' ושום איש אינו יכול לעשות דבר קטן או גדול בלתי רשות והורמנא משר ומושל העיר, עיי"ש. ואף, אי לאו בפירוש איתמר, מכללא איתמר שאין לאסור בעתים הללו מטעם מצב הדור ר"ל, כי הלא בתשובה שלפני זה כתב רבינו הד"ת בנידון אחר, וז"ל: "הגם שיש הרבה צדדים להתיר... בפרט בדור פרוץ כזה ה' ירחם ויגדור פרצות עמו לכן לא נוכל להתיר בעתים הללו וד"ל". עכ"ל; והואיל ובנידון דידן לא חשש לזה, מוכן שאין לחשוש בזה כלל.

וכן כבר הסכימו לתיקון העירוב רוב בנין ומנין רבותינו שבדורינו, ה"ה הרהגה"צ מהר"י גרינוואלד אב"ד פאפא, הגרש"א זעלטענרייך אב"ד שטשאקאווא, והגר"מ קליין אבד"ק אונגוואר שליט"א ועוד, וכן הורה זה **מכבר** מו"ר הרה"ג שר התורה ועמוד ההוראה וכו' הגר"מ פיינשטיין שליט"א בנידון שכונת "בארא פארק", וכבר כתב מרן דו"ז הגה"ק מאוה"ג בעל דברי יחזקאל משינאווא וצ"ל: כל זמן שלא יתבטלו המהרסים, לא יתבטלו הגודרים!

והואיל שתיקון עירובין צריך חכמה יתירה מאד, יהא זהיר לתקנו אך ורק בקשר של קיימא ובעצת גדולי הרבנים ירא"מ והפוסקים (המובהקים לכך), והם יראו את "הדרך אשר ילכו בה" ואז יורו את המעשה אשר יעשון זו דבר ה', ועל פיהם יצאו ועל פיהם יבואו, כאשר נהוג ע"י אבותינו עד שלמה המלך ע"ה.

ברור לי, שכאשר יתפרסם הענין לפני הרבנים המובהקים שבגלילותנו ע"י כהה"ר, בטוח אני שיהי' לתועלת המקווה וזכות הרבים יהא תלוי בו, כי כל ענין העירובין היא "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" ויש טעם לתיקון העירוב לעשות שלום בין השכנים ולהשכין אהבה ורעות ביניהם

(ירושלמי ערוכין פ"ז), ומה גם עוד אצל ת"ח ויר"ש שעליהם נאמר "ואת זהב בסופה".

ואסיים בדברי זקיני הד"ח להגה"ק מו"ה שמעון סופר אב"ד קראקא זצ"ל (שבדרך אגב, ה' שם עירוב): "אך חכם יכלכל דבריו במשפט ואיש אשר רוח בו יכול להלוך נגד רוח בני אדם משונים, ותכלית הדבר ליראה את ה' ולעבדו ולנהות בית ישראל אחריו, וזכות אבותיו יעמוד לו שיהי' הכל על מכוננו ויתקרב עת גאולתנו, "וערבות לה' מנחת יהודה וירושלים כנצצכ"א.

הכותב בלב נשבר ונדכה ומצפה ומיחל ומקוה כי מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותנו ברוחניות וגשמיות די, ונזכה בקרוב במאוד במהרה לראות במלכות שמים ולגאולת עולם ויאמרו כגוים ה' מלך. ויה"ר שימלא ה' משאלות לבו לטובה, וכמיוחד להצלחה רבה כעבודתו ובכל המצטרך בגשמיות וברוחניות גם יחד.

המצפה לרחמי שמים וחסדו כי לא יטוש ה' עמו אכי"ר.

הק' חיים הלברשטאם

גבריאל ציננער

מנהל רוחני בישיבה הקדושה
קהלת יעקב פאפא

ב"ה, ליל ששי ויחי תשמ"א.

לכבוד ידידי הרה"ג המפורסם, בנש"ק, איש האשכולות, זוכה ומזכה את הרבים, עמוד הימיני, פטיש החזק, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, הרב **אשר אנשיל קרויז שליט"א**, רב דקהל **ראצמערט** ומלפנים רב בכונאס איירעס שבארגנטינא, ה' יאריך ימיו ושנותיו בנעימים עד עמוד כהן לאורים בב"א.

אחדשה"ט! הנני כותב לכתה"ר שליט"א אודות תיקון עירוב בווייליאמסבורג, בטרם כל אספר לכתה"ר מה ששמעתי מפ"ק מרן אדמו"ר מפאפא שליט"א היאך דודו ורבו הגה"ק בעל קרן לדוד זי"ע מסר נפשו וכחו ופעל לטובת תיקון עירובין בעיר סאטמאר המעוטר, שהי' אז בימים ההם גודל קושיים לקבל רשות מהממשלה, וכע"ה עלה בידו והצליח לעשות העירוב שם

כדת וכדין והי' אז זה אצלו שמחה גדולה שזכה להיות מזכה את הרבים בעיר ואם בישראל, והי' אז מתנגדים להעירוב (מחמת טעמים שאין עת האספּ פה) אז עשה הקרן לדוד מעשה רב בשבת הראשון לקח מטפחות יד ויצא לחוץ באחוזו בידו, וכל העדה ראו שהרב המרא דאתרא מוציא לדה"ר כהעירוב אז השתיקו המקטריגים, והתחילו כל החסידים לישא כהעירוב.

ואתמול בלילה דיבר רב אחד שליט"א עם כ"ק מרן שליט"א בענין עשיית עירוב בשכונינו ואמר לו כ"ק מרן שליט"א שבאמת הוא שהוא מחזק המתירים שהוא תיקון גדול.

ושמעתי מפ"ק גדול אחד שליט"א שהגה"ק בעל ייטב לב זי"ע הניח צוואה שמי שיעשה עירוב בעיר סיגעט מבטיחו עוה"ב עכדה"ק כידוע שהגה"ק הי' משתוקק בחיים חיותו לעשות עירוב ולא הי' יכול מחמת עגמ"נ מאינשי דלא מעלי כידוע לכן ביקש זאת בצוואה שלו ובע"ה נתקיים הדבר שאחרי פטירתו עשה הרה"ח המפורסם רבי משה ארי' פריינד זצ"ל עירוב (ואכמ"ל בפרטי הדברים).

ע"כ אזרתי חיל לכתוב הנלע"ד כמה טעמים מעולות להגיד נחיצות הדבר לעשות עירובין (הגם שיש עוד טעמים וכתבתי רק אשר ראיתי בעיני מן הנסיון).

(א) מקילין אנשים ונשים להוציא סידורים וכדומה ע"י הקטנים ובאמת הרבה פוסקים מחמירין בזה וכמ"ש הח"ס או"ח סי' צ"ט ובשו"ת ח"ו סי' י"ג ומהר"ם שי"ק או"ח סי' קע"ג ועוד הגם כי ישנם מקילין אך הדבר כרוך במחלוקת הפוסקים.

(ב) שכיח הרבה פעמים שצריכין לשאול שאלה ממורה הוראה וא"א להראות השאלה להרב מפני איסור הוצאה ואיכא ביטול מצוות עונה וכו' וכו'.

(ג) ביולדת שמוכרח ליסע בשבת לביה"ח ונוטלות חפצים שלה כי כמוכן כי כביה"ח אין להם כגדים הראוי להם עפ"י תורה משום צניעות ויש בזה איסור הוצאה או עכ"פ ריבוי בשיעורין.

(ד) בפסח שחל בשבת וכדומה שהנהיג שאברכים הולכים לבית הוריהם לאכול לילי סדרים והולכים שם עם כל המשפחה ומוכרח להניחם שם לישון בלילה ויש שם צער וכיטול שמחת יו"ט כי אין להם מקום מנוחה, ומפריעים האבות והזקנים, ואילו הי' יכולים להחזיר לביתיהם אחר הסדר הי' בודאי לכל אחד ואחד שמחת יו"ט בשלימות ודו"ק.

(ה) שכיח הרבה פעמים שנחלה תינוק (בחולה שאין בו סכנה) וצריכין להראותו להרופא, ובעוה"ר במדינה זו הוא מכת המדינה שאין הרופאים באים להבית לראות את מצב החולה ומוכרח לישא התינוק אצלם בשבת.

(ו) להביא תינוק למול בשבת יש כמה עקילי ופשוטי אם רשאים להביאם ע"י עכו"ם ברה"ר כמבואר בס' של"א ס"ו ובנו"כ שם (ויש מקומות שיש להם טענה האיך יכולים לזכות מצוה יקרה וחשובה כזאת ע"י עכו"ם).

(ז) הוצאה ביו"ט יש איסור תורה שלא לצורך כלל, והעולם נכשלים בזה מאד מחמת חסרון ידיעה (ובהיות משיבתי שבת אצל הרה"ק מטאהש שליט"א ושאלני איך לעשות עירוב ביו"ט, ואמרתי שאדרבה ביו"ט אפשר נחוץ יותר העירוב כי בשבת יודעים ההמון שיש איסור הוצאה משא"כ ביו"ט חושבין העולם שמותר לגמרי הוצאה ובאמת זה אינו) ובפרט שמוציאים ביו"ט כל התיק מפתחות ובתוכם יש הרבה מפתחות שהם שלא לצורך כלל ואסור להוציא ביו"ט מחמת ריבוי בשיעורין.

(ח) לפני הבתים יש לנו חצרות קטנים הנקרא גענך והרבה מהם אין להם מחיצה גבוה עשרה, ואפי' בעושים צוה"פ אינם יודעין היאך לעשות, ונכשלין בכל שבת בזה.

(ט) כשיש גשם או שלג גדול, וכשבאו לבתיהם ינערו המים או השלג מעל הכובע ויש בזה חשש איסור מה"ת משום ליבון כדאיחא בס' ש"כ ס"א, משא"כ אם יהי' עירוב יהיו יכולים לישא פלאסטיק על הכובע.

(י) שכיח הרבה פעמים כשעושים שמחה בבית ואין לו מקום מספיק בביתו ומוכרח ליתן חפצים במקרר של שכינו ובש"ק מביאים המאכלים ע"י עכו"ם, ויש בזה שאלה אי מותר, עי' בס' ש"ז ס"ב ובנו"כ שם.

רשמתי רק עשרה טעמים ונשתתיר עוד הרבה בקלמוסי וממנו יוכל לראות גדול התועלת בתיקון עירוב ויסלק המניעות והחששות הנ"ל כנלע"ד בס"ד.

ובנוגע עפ"י הלכה יש אחי תלי"ת חשובה באריכות גדול ובה כתבתי לברר כמה טעמים שאין לנו רה"ר גמורה ואפי' את"ל שיש לנו מועיל צה"פ כמ"ש בשו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד, והבאתי שכמה גדולי אחרונים אשר מימיהם אנו שותיהם התירו לעשות עירובין אפי' בעיר גדול מאנהעטן חלק מרובה באכלוסין ה"ה פוסק הדור המהרש"ם, הרי בשמים, ר' חיים עוזר, החזו"א, בעל תירוש ויצהר, הגה"צ רבי יונתן שטייף זצ"ל ועוד כמה וכמה גדולים זי"ע.

ובהיותי בזה לא אוכל עצור מלין מה שראיתי תשובה מגאון אדיר אחד שליט"א שכתב תשובה (ח' אלול תש"מ) שאין נחוץ כ"כ תיקון עירובין בזמנינו, דדוקא בזמן הש"ס לא הי' להם מקום מיוחד בציר והוצרך בכל יום להביא מזון לכהמות וממילא מוכרח בשבת להביא מזון לכהמות ע"י עירוב, אבל לא כן בזמנינו שיש להם מגררים הנקרא פרידושעדער בלע"ז שאפשר להכין שם מזון לכמה ימים אינו נחוץ כ"כ לעירוב ויש להחמיר עכ"ד.

תיקוני עירובין כהלכה

קא

ובמחכת"ה הוא דבר זר לומר שעיקר תיקון עירוב נתקן בשביל תועלת הבהמות, והלא מפורש בכל הפוסקים שעיקר תיקון עירובין למנוע את הרבים שלא יבוא לידי איסור הוצאה וכמ"ש באריכות רבינו הח"ס בתשובה או"ח סי' צ"ט דעיקר הברכה על מצות עירוב הוא על התיקון הגדול להשמר עי"ז מאיסור הוצאה שממש א"א להזהר ממנה וכ' והרב ת"ח עליו לתקן המבואות ובאם לא, מכשול וקולר העם תלוי בצוארו עיי"ש. וע' במ"ב ס' שצ"ה ס"א שכתב על דברי המחבר, מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות פי' המ"ב פן ישכחו ויבאו לידי איסור טלטול עכ"ל, הרי שעיקר העירוב לא נתקן עבור הבהמות רק למנוע העם מאיסור הוצאה, וזה ודאי שייך ג"כ בזמנינו וז"פ.

וראיתי בספר דברי שלום מהרה"ק מסטראפקוב זי"ע שכתב הערות על חוס' חיים שעל ספר חיי"א, וכתב שיש אנשים ורואים שאינם מוציאים בשבת אף שמתוקן בעירובין מטעם שחוששינן שמא נתקלקל העירוב, ובפרט בערים גדולות שכמה פעמים נודע באמצע השבת שנתקלקל העירוב עכ"ל וכתב עי"ז הרה"ק הנ"ל שזה טעות להחמיר מצד שמא נתקלקל העירוב שאם מחמיר יותר ממה שהחמירו חז"ל הוא הדיוט וכו'.

וע' בנמוקי או"ח סי' שצ"ד כעי"ז באריכות, והביא מעשה נפלא מהגה"ק רבן של ישראל מרן משינאווע זי"ע שפ"א בא לפניו אברך אחד שלא זכה עדיין לפקוד כזש"ק ואמר לו הגה"ק הנ"ל עצה שישלם מכיסו הוצאת העירוב (כי לא הי' מעות בעיר לשלם הוצאות העירוב), ובזכות זה יהי' לו ישועה, עיי"ש. הרי מזה יכולין לראות גודל זכות העירוב.

ובזה אסיים מכתבי, ידידי דושת"ה.

הקטן גבריאל ציננער

אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד

ורב ראשי לקהל הפלטים בווינה

השמטה

בשלהי היריעה, הנה זה עתה נאמר לי בשם רב אחד במחוזנו בארא-פארק, שהתנגדותו לעשיית העירוב הוא, על שגרים פה עפ"י רוב מאחב"י קלי הדעת, ואם תותר להם הטלטול ברה"ר, יכשלו בשאר איסורים כמו קניית עיתונים בחניות וכדומה, ופשוט, שאין בדבריו ממש, שמי שקונה עיתון בשבת (אפי' בהקפה) בפרהסיא, אינו חושש גם על איסור הוצאה בשבת וכל יוצאי מדינת הגר יודעים שעיר וועסברין רוב תושבי' היו מעולם קלי הדעת מכת המתחדשים וכשנפרדו הקהלות בשנת תרכ"ט לא נצטרפה לכת החרדים הארטאדאקסין ונשאר לנעאלאגין עד היום הזה) עכ"ז זירו מרן הגאון החת"ס זצ"ל את הרב דשם כתשובתו הנזכרת לתקן העירוב בעירו ולא חשש שקלי הדעת יכשלו בו, ומה שחשש עוד שלא יבואו למיסרך ולהוציא מחוץ לעירוב, עיי' תשו' שו"מ תליתאה (חאו"ח סי' קי"ב) דלא שייך למיסרך כזה עיי"ש, וכן כתשו' מנחם משיב (להגאון המנוח מוה"ר מנחם סופר זצ"ל אבד"ק באיאם ומ. וואשארעהלי הי"ד) סי' מ"ד לענין עשיית עירוב ברחוב ביהכ"נ ושם דר השמש דמתא, וטליתים וסידורים מונחים אצלו, ורבת המכשלה באיסור הוצאה וכו' ותכלית עשיית עירוב גדולה היא עיי"ש, ואם בעשיית עירוב רק לרחוב אחד, אין חשש דלא אתי למיסרך, מכש"כ בעירוב על כל חלקי העיר, דאין לחוש כזה, ובפרט לפי מה שיעץ כ"ק מרן הגאון ז"ע לעשות מפות של העירוב וליתנם על כותלי בתי כנסיות ובתי מדרשות בכל העיר בודאי אין לחוש, ואין להאריך יותר.

הנ"ל

ב"ח

ועד העורמי למען תיקון עירובין בברוקלין, נ.י.

רות ביו"ט שחל להיות ע"ש שתחלת הוראתו לקלואל כיון דמקלקלי בה רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב אם היה מותר לערב והוא אסור עיין רש"י שם.

בשר"ת הרא"ש כלל עשרים ואחד סי' ח' שנדה את הרב ר' יעקב דבאלינסא על שאסר לערב בצורת הפתח וגם בשר"ת התשב"ץ ח"ב סי' ל"ז כתב דרך ת"ח לתקן עירובין ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו וזכות גדול הוא למתקן עי"ש.

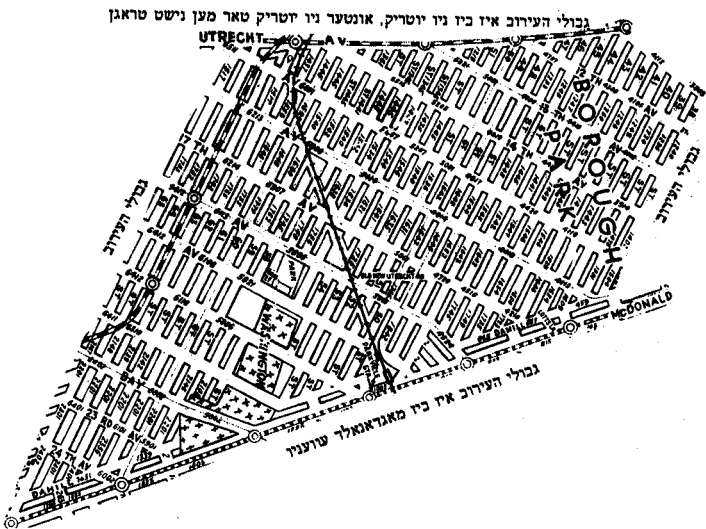
והגה"ק בעל ח"י הרי"ם כתב תיקון עירובין הוא באמת להרים מכשול, וב' אבני נזר כתב המתקש ומונע מלהעמיד עירוב הוא מחטיא את הרבים ועתידי ליתן את הדין, וזהו שיטת רוב הגאונים מדור הקודם ומדורינו.

היות כי בזמן האחרון נתרבו לעז"י שומרי התורה ולומדיה המדקדקים במצוות ומוסרים נפש על כל קוץ וקוץ ומנהג ישראל וכ"ש מצות דרבנן ובתוכם תקון עירובין שהוא מ"ע מד' רבנן והוא התקנה הראשונה שהכניס שלמה המלך ע"ה בתורה שבע"פ, וכיון ששקדו חז"ל על תקון עירובין שהוא להסיר מכשול מאלפים ורבבות מישראל בחילול שבת קודש ובפרט בעיר גדולה מרובה באוכלוסיין של אחינו בני ישראל והפירצה בנוגע לאיסור הוצאה בשבת גדולה מאד.

וכבר כתב מרן הח"ס ז"ל בא"ח סי' פ"ט שמצוה לתקן עירובין לכל קהל יש"ר ראל בכל מקומות מושבותיהם מצד השכל ומן המבואר בדברי חז"ל ביצה ט"ז דההוא מרבנן שאסר לערב עירובי חצי-

ע"כ שמחים אנו להודיע בשער כת רבים שזכינו לתקן עירוב בכאן פאק והמתוות הסמוכות לה לפי המפה דלמטה תחת השגחתם של בי"ד מזרח של רבנים מובהקים גדולי הוראה שליט"א.

עירוב זה נתקן בהסכמתם של גדולי הרבנים גאונים וצדיקים וגדולי הפוסקים שבדורנו שליט"א שנזכרו למטה, שהסכימו וזרו לתקן העירובין בכל חלקי העיר כמו שמבואר בראשונים ובשו"ע או"ח סימן סצ"ה סעיף א' ומוסכם בכל ספרי האחרונים. חיות מיר האבנו שוין ב"ח אן עירוב און באפי' זאָלען די אַלע וועלכע זענען אין די גבולי העירוב נישט מאַכען עירובי הוצירות מיט אַ ברכה, כדי נישט צו מאַכען אַ ברכה לבטלה.

חלק מהרבנים הגה"צ זצ"ל שהסכימו לתקן עירובין בעירנו עוד בשנת תש"ד:

הרהגה"צ המפורסם מהר"י שטייף זצוקלה"ה

הרהגה"צ מיכאל דוב ווייסמאנדל
(ע"י בספרו „תורת המד" חלק התשובות)
הרהגה"צ מנחם סג"ל פאלאק
אבדק"ק סערענטש
הרהגה"צ אברהם יהושע העשיל
אדמו"ר מקומיניץ
הרהגה"צ יוסף הירש
מלפנים אבדק"ק טורנא
הרהגה"צ מנחם צבי אייזנשטאט
הרהגה"צ נחום פערלאוון
אדמו"ר מנאוואמינסק

ולבחה"ח

הרהגה"צ יוסף דוד מאַשקאוויץ
שליט"א
הרהגה"צ משה שטיינבערג שליט"א
מלפנים אבדק"ק בראד

הרהגה"צ יוסף אלי' הענקין
הרהגה"צ שמעון קאליש
האדמו"ר מאמשינאוו
הרהגה"צ חיים בן ציון נאטעלאָוויטש
הרהגה"צ ירוחם ליינער
אדמו"ר מראדזין
הרהגה"צ מרדכי שלמה פרידמאן
אדמו"ר מנאָיאן
הרהגה"צ לופשיץ שליט"א
מלפנים אבדק"ק סובאלק
הרהגה"צ משה בונם פירוטינסקי
שליט"א

ואלו הרבנים הגאונים הצדיקים שהסכימו לתקן עירובין בברוקלין:
(לפי סדר א"ב)

רבינו הגאון הקדוש רבן של כל בני הגולה אדמו"ר מרן מסאטמאר זצוקלה"ה
נשיא של התאחדות הרבנים בארה"צ ובקנדה ונשיא הביד"ץ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרהגה"ק כ"ס אדמו"ר שליט"א מפאפא

אבדק"ק „קהלת יעקב" ור"מ דשיבה הק' פאפא, סגן נשיא התאחדות הרבנים, מגדולי הפוסקים בדורנו

הרהגה"צ המפורסם מהר"ר נפתלי הירצקא העניג שליט"א
אבדק"ק שארמאש יושב ראש של התאחדות הרבנים

הרהגה"צ מוהר"ר שמואל זעלטענרייך שליט"א

אבדק"ק שטשאקאווא, יושב ראש לבתי דינים של התאחדות הרבנים בעמח"ס קובץ הפוסקים על חו"מ

הרהגה"צ ר' משולם פייש קעניז שליט"א כ"ס אדמו"ר מאנאש

הרהגה"צ מ. גבריאאל צינער
ר"מ בישיבת קהלת יעקב פאפא
הרהגה"צ מאיר גרינבערג
אבדק"ק קעומאק בעמח"ס קובץ הפוסקים
על חו"מ

הרהגה"צ אברהם מאיר איזרעל
אבדק"ק הוניאד, בעמח"ס ולקוט המאירי
על הש"ס ועוד

הרהגה"צ מנחם מנדל רובין

אבדק"ק מוזשא
הרהגה"צ מנשה קליין
אבדק"ק אונגווא, בעמח"ס משנה הלכות ט'
חלקים ועוד

הרהגה"צ אהרן ווידער
אבדק"ק ליניץ

הרהגה"צ אפרים פישעל הערשקאוויטש
אבדק"ק האליין, אבדק"ק קלויזנבורג

הרהגה"צ חיים אויש זצ"ל

אבדק"ק לופעני
הרהגה"צ חיים בערנער זצ"ל
אבדק"ק מיסקאלץ

ולבחה"ח

הרהגה"צ חיים י. קעניג
אבדק"ק יאקע

הרהגה"צ יואל טייטלבוים
אבדק"ק קיראלהאווער

הרהגה"צ יהושע כ"ץ

אבדק"ק סאמבאטשעלי חבר ועד ההנהלה של
חיווק הדת והתאחדות הרבנים

הרהגה"צ יוסף אלי' הכהן שטיינער
דומ"ץ דקהל עדת יראים ווין

הרהגה"צ יוסף אשכנזי
נאמן ביתו של כ"ס מרן זי"ע

הרהגה"צ יצחק פיקארסקי

אבדק"ק פאָרעטס היילס, ר"מ תומכי תמימים
ליובאוויטש

הרהגה"צ שמואל יודא פאנעט
אדמו"ר מדעש

הרהגה"צ שמעון זאב מיללער
אב"ד דקח"י אראד ור"מ בישיבת תורה ויראה
דסאטמאר

בשורה טובה

ב"ה, שבט תשמ"א.

מיר ווילן מפרסם זיין אז אויב מען האט קונה געווען דעם רשות כדת וכהלכה פונם שר העיר מכבואר בכל הפוסקים אזוי צו טוהן צוליב די וואס זענען נישט מודה בעירוב, און אויך צוליב די יעניגע וואס זענען מוחה בעירוב.

אגב ווילן מיר אויך מפרסם זיין אז לויט די ג' עמודי עולם אשר כל בית ישראל נשען עליהם, (שו"ת ובחרת בחיים מהגה"ק ר' שלמה קלוגער זי"ע בסימן קכ"ג, קכ"ו, און מהרש"ם שו"ת שו"מ עיי"ש) נוצט דער אויבענדרערמאנטער קנין אויך אויף די מקומות וואס עס געפונען זיך אין איר מענטשן וואס זענען מוחה און ווילן נישט זוכה זיין אין עירוב, (ופסק הנ"ל מוסכם בכל האחרונים וז"ל קרי ביי רב הוא).

עיינ שו"ת תשב"ץ הגדול (ח"ב סי' ל"ז) על אנשים כאלו או שהם הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו.

עיינ בשו"ת הרא"ש ז"ל כלל כ"א שרב אחד התנגד לתיקוני המבואות בעירוב והתמרמר הרא"ש מאוד על זה עד שהחרימו ונידו. וז"ל ... אני מנדה אותך ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך וכו'... ומצוה לנדוהו בכל הקהילות... וגם ידונו אותו למת כדין זקן ממרא כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבנו עכ"ל.

וכן כ' בתשובה אחרת וז"ל:

הכתב ששלחתי לאותו החסר-מוח כו' ואם לא יחזור בו אני מתרה כך ואת כל הקהל שינהגו בו נידוי באותו המשוגע... וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל כי דבר זה צריך חיזוק שלא יבא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה, וכו' (עכ"ד הק' של רבינו הרא"ש ז"ל עיי"ש באריכות).

אייגענע גזירות איז — היפך דעת תורה

היות די טענות פון געציילטע ערליכע (אחד בעיר ושנים במשפחה) וואס ווילן נישט מסכים זיין צום עירוב איז געציילט צוליב פארשידענע מכשולות וואס זענען חושש, מוזן מיר דא ציטירן אז דאס איז היפך דעת תורה און חסרון ידיעה בדברי הפוסקים.

(א) מיר זענען נישט בארעכטיגט גוזר זיין קיין שום גזירות נאכן חתימת התלמוד (ב"י או"ח סי' י"ג, מ"א ש"א ס"ק נ"ח, מ"מ ה' חו"מ פ"ה, הרא"ש שבת פ"ב סי' ט"ו, ריב"ש סי' רמ"א, פר"ח תנ"ג, תס"א, תס"ג, וכו"ד בקו"א סי' י"א סק"ב, ובסי' נ"ה ס"ק ט"ז, סי' פ"ז סק"ז, פתח הדביר ח"ג דף רצ"ב ע"ב, החיד"א שיו"ב או"ח קל"ה אותן ד' ובסי' ש"ח, עיקרי הד"ט או"ח סי' י"ז אות ל"א, מהרי"ט אלגזי ה' יו"ט למסכת בכורות פ"ה אות מ"ב דף ס"ז בדפוס ווארשא, מכתם לדוד או"ח דף ג' ד"ה נחזור).

(ב) מיר געפונען אין חז"ל אז ביי עירובין האבן אונזערע חכמים ז"ל דירעקט אויסגעמיטן פון חושש זיין אפילו ערנסטע שטארק מעגליכע חששות (עיין עירובין ס"ח ע"א מבואה דאית ב' תרי גברי וכו', עו"ש דף פ' ע"א אחד מבני מבוא וכו', ועיי"ש בתוס'. עו"ש אמרו: אמר ל' ר"י בר' יוסי בבלאי כ"כ אתה מחמיר בעירובין? כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל. וכן הוא שם בירושלמי שר"ה א"ל לר"י כך שמעתי מאביך כל מה שאת יכול להקל בעירובין הקל, והרמב"ם חשב זה למצות עשה מדברי סופרים.

(ג) וואונדער איבער וואונדער די גדולים ומורי הוראה שבדורינו זענען שטארק מקיל אין אסאך קאמפליצירטע הלכות פון ה' שבת, (ועי' אגרות משה, ושו"ת באר משה ועוד) האטש א גרויס טייל פון זיי זענען נאר מותר בדוחק גדול און אויב נישט וואס היינט איז חלוש, וואלטן זיי זיכער נישט מתיר געווען (כך שמעתי מפי מורה הוראה מובהקים), און ביי עירובין ווי די חז"ל שרייבן ארויס קלאר אז מען זאל זיכן קולות און התירים (עי' עירובין דף פ' ע"א, לעיל סעיף ב') דארט פירן זיי זיך פארקערט, מען זיכט ארויס א יחיד הנדחה מכל הפוסקים וואס איז מחמיר און אויף דעם האפט מען זיך ארויף מחמיר צו זיין ביי עירובין, און אויב מען טרעפט נישט קיין ראשון טראכט מען אויס אייגענע גזירות דאס איז היפך דעת תורה. אויך אין ווארשא ווי עס איז געווען אן עירוב כידוע אין האטש עס איז געווען מער ווי ששים רבוא, און פארשידענע פרייע מענטשן, אלס האט מען נישט חושש געווען אז מען וועט קומען צו מכשולות און מען האט זיך באנוצט מיט די גרעסעט קולות כמבואר בחי' הרי"ם סי' ר', אויך איז ידוע דאס די באוואוסטע תשובה פון מרן הח"ס זצ"ל סי' צ"ט וועלכע איז געשריבן געווארן קיין וועסט'ברון איז געווען שוין אין די דעמאלטדיגע צייט א שטארק אויפגעקלערטע שטאט, מיט רוב פרייע מענטשן דאך האט מרן החת"ס ז"ל נישט חושש געווען קיינע חששות נאר האט געזאגט דאס עס איז א חיוב צו מאכן אן עירוב כידוע כדי להסיר מכשול.

(ד) די בעלי החוששים ווילן חושש זיין אז עס וועט צוקומען צו ערנסטע מכשולות (לפי דבריהם) דערווייל געפונען מיר אין די פוסקים פארקערט אז מען האט נישט חושש געווען אז אידן וועלן עובר זיין א הארבע זאך נאר אדרבא זיי ווייסן אבער זיי טראכטן נישט אז דער עיקר תיקון עירובין איז געווען להסיר מכשול פון ערליכע אידן זאלן נישט נכשל ווערן מיט הוצאה בשוגג כמבואר בשו"ע סי' שצ"ה ובמשנה ברורה שם, און דארט שטייט אויך אז עס איז א מצוה מתקן צו זיין עירובין אין אלע שטעט ווי מען קען. דאס איז היפך דעת תורה.

(ה) מיר געפונען אין די גמרא אז במקום צער האבן די חכמים אוועק געשטעלט זייערע גזירות (שבת צ"ז ע"ב, שו"ע שכ"ח סעיף ל"א, זכור לאברהם אות ח', שו"ת מהר"ח אר"ז קפ"ח, מנחת פתים של"ו), און היינט האט מען אויסגעדרייט דאס רעדל און דארט ווי עס איז א מקום צער לרבים דער ביטול עירוב דארט זוכט מען גזירות.

דאס איז היפך דעת תורה

חדש אסור מן התורה

מחאה נמרצה

מיר זענען מוחה בכל עזו ותעצומות קעגן פסק דין וואס רבנים האָבען אַרױסגעגעבען און האָבען מפרסם געווען אַז ברוקלין איז א רשות הרבים דאָרױתא, וויל אײך ווארענען אלע פּרױען אײן מענער פון ברוקלין, זאלען חײז נישט ארױסגיין מיט קײן שום תכשיטײן אדער שליסלען פון הויז, וואס זײ טראגען דאס כּדּרײ תכשיט כּמבואר כּשוײע ארױס טײ שײג סעײ יײח אז דארט ווײ עס איז פּארהאגען א רהײד דאָרױתא טאר מען נישט ארױסגיין מיט תכשיטײן אום שבת, און דער עס גײט ארױס כּשווג איז חײב חטאת, און כּמוזד איז חײב סקילה.

קושטא קאי

אלע גדולי ישראל פון פּרעזרדיגע און אײך פון הײנטיגע דורות, האלטען אז ברוקלין איז א רהײ, ממיילא מעג מען טראגען אײן שבת תכשיטײן (צורײנג).

איז ווער עס לאזט זיך אײנרעדען די נײע שיטה אז ברוקלין איז א רהײ, — טארען זײ נישט טראגען קײן שליסלעך תכשיטײן וכוײ, נישט מענער, און נישט פּרױען, און עס איז נישט דא קײן שום היחר אפילו ווען מען וויל גײן אײן שוהײל דאווענען, ווײל עס איז דאן אן אסור סקילה וכוײ.

אײך לפי שיטתם איז ברוקלין איז א רהײד דאָרױתא וואס טוט זיך מיט דעם מנהג קבוע בײם גאנצען כלל ישראל וואס מען ברענגט קינדער שבת אײן כּיהמײד צום כּרית דורך א גוי, איז לײט די שיטה החדשה אז ברוקלין איז א רהײ, האבען דאן די אלע צדיקי הדור אײן רבנים געפּסקט פּאלטש און מכשיל געווען את הרבים כּחילול שבת של אמירה לעכוײם וואס איז אסור דארט ווײ עס איז דא א רהײד דאָרױתא, און אײך איז ידוע אז התנא האלקי מרן כײק אדמײר מסאטמער זײע האט אײך געלאזט ברענגען די קינדער צום כּרית אום שבײק.

איז לײט די נײע שיטה אז ברוקלין איז א רהײד קומט ארױס אז רבזײל האט געפּסקט חײז פּאלטש און האט מכשיל געווען את הרבים 40 יאר מיט חילול שבת, און אײך קומט ארױס לײט די נײע שיטה דארפּען אלע אידען וואס האבען געטראגען צורײנג ועוד, מקבל זײן א תשובה וואס זײ האבן אלע יארען מחלל שבת געווען לפי שיטתם.

עײכ זאָל ׳עדער וויסן אַז ס׳איז אַ טעות מוחלט כּדי אײבערפּירן דעם עולם צו זײער נײע שיטה, און ברוקלין איז א רהײ גמור מן התורה ווײל עס האט מחיצות הים ומחיצות כּידי אדם, (ובספּרי תיקון עירובין כּהלכה הארכתי בזה באריכות עײײש). — וחדש אסור מן התורה — וו דער הײליגער חתײם שרײבט אײן זײן צוואה אז חדש איז אסור מן התורה כּכל עת וככל מקום.

למען כּבד הײ וכבוד היהדות כּולו יעזור הײ שגם הרחוקים יתנו אהן קשבת ויטו שכּם אחד ללכת כּדרכי אבותינו ורבותינו אשר לאורם נסע ונלך, וכשכּר זאת יראה הײ בעמנו לכּונן כּיח חיינו ולהשיב שופטײנו כּבראשונה ויזענו כּכתחילה כּבײא.

הקײ שלום יודא גראס
אבדקײ האלמײן יצײו

אן אויפקלערונג וועגן עירוב אין וויליאמסבורג למען האמת

סתירה אין רבינו זצ"ל'ס ווערטער ח"ו, ואלו ואלו דברי א"ח, וכמה עמוקים דברי רביז"ל.

אויב אבער איינער וואס זוכט צו פארקרימען דעם אמת און ער דענקט דאס עס איז יא פארהאנען א סתירה האבן מיר אבער א כלל אין אלע פוסקים דאס די שפעטערע רייד פון א פוסק ווערט אנגענומען אלס הלכה, (ועי' שד"ח כללי הפוסקים), און ווי באוואוסט האט כ"ק רביז"ל דאס געזאגט

שפעטער אז מען זאל יא מאכן אן עירוב אזוי ווי איך האב עס נאך מפרסם געווען בחייו של רביה"ק זצ"ל אין די תורה וועלט, און אין המאור אין דער איד און אין דרשות כרכים ווי אויך האט דאס אחי הרהגה"צ מוהר"ר שלום קרויז שליט"א בעמ"ח שו"ת דברי שלום על ד' חלקי שו"ע געשריבן אין זיין הסכמה און עס איז געווארן מפורסם ביי יעדן אן קיין צווייפל, און ביז די לעצטע פאר חדשים האט קיינמאל קיין איין רב און קיין איין בעל בית נישט גערעדט קיין איין ווארט קעגן עירוב. נאר אויב עס ווערט אריינגעמישט פאליטיק מיט גיאות ומחלוקה דעמאלט זענען שוין דא מעוררים וד"ל, ודי למי שרוצה להודות על האמת.

הק' אשר אנשיל קרויז
אבד"ק ראצפערט
בעמ"ח ס' בידור הלכה

דאס מען טאר נישט מאכן קיין עירוב.

אדרבה א יונגעראמן בשעת ווען הגאון ר' דוד קליין זצ"ל בעמ"ח ס' ארזי הלבנון האט אריסגעגעבן אן איסור פאר נשים צו טראגן תכשיטים אום שבת ווייל עס שטייט אין שו"ע אז נשים טארן נישט אריסגיין מיט תכשיטים דארט ווי עס איז פאראן א רה"ר, האט כ"ק רבינו זצ"ל געענטפערט, אז איך ברוקלין איז נישט דא קיין רה"ר.

אויך איז דעמאלט בשעת מעשה ווען הרה"ג ר' דוד קליין זצ"ל האט געטומלט ביי א מיעטינג פון התאחדות הרבנים, זענען אלע אריסגעקומען דערקעגן אז מען מעג טראגן תכשיטין ווייל עס איז נישט דא קיין רה"ר דאווייטא, ביי די אסיפה זענען געווען אלע זקני הרבנים בימים ההם ווי כ"ק אדמו"ר משאפראן זצ"ל און ר' יונתן שטייף זצ"ל ועוד.

אבער אין שנת תשל"ו 16 יאר שפעטער ווען מען איז געקומען צו כ"ק רבה"ק זצ"ל זאגן דאס אונזערע רבנים פון התאחדות הרבנים ווילן מאכן אן עירוב אין וויליאמסבורג האט כ"ק רבינו זצ"ל מיט שמחה מסכים געווען און ער האט געהייסן געבן זיין משב"ק הר"ר אשכנזי שליט"א די עכשטע \$300 צושטייער פאר'ן עירוב, איז ממילא נישטא קיין

אין צוזאמענהאנג ווי מיר האבן שוין מפרסם געווען שיטת רבינו הקדוש מרן אדמו"ר מסאטמאר זצלה"ה, דאס ער האט פולשטענדיג מסכים געווען צו מאכן אן עירוב אין וויליאמסבורג אזוי ווי זיינע אבות הקדושים זצ"ל האבן געטאן, און מיר האבן אויף דעם עדות פון המשב"ק הרה"ח המפורסם הר"ר יוסף אשכנזי שליט"א נאמן ביתו של רבינו זצ"ל, ווי מיר האבן פון אים אויך א בריוו וואס איז געדרוקט געווארן אין די תורה וועלט אין חודש טבת און נאך עדות וועלכע ווייסן דערפון, האבן מיר געזען א קו"ק אונטערגעשריבן פון עטלעכע רבנים וועלכע האבן געשריבן פארקערט.

למען האמת איז דא קיין סתירה נישט פארהאנדן, ווייל אין שנת תש"כ ווען די ציונים מיט מנחם מענדיל כשר בראש, און מיסטער לעם וועלכער איז דער ראש פון יצחק אלחנן קאלידזש וועלכער האט אגב אריסגעגעבן א תלמיד ווי הרב ר' ... וואס ער איז דער איינציגער מתנגד פון עירוב, וזה פריה. אויך איז דארט געווען א רב וואס האט א סקול געמישט יונגלעך מיט מיידלעך וכדומה, האבן געוואלט מאכן אן עירוב פאר גאנץ ניריאק ארום און ארום, איז דער רבי זצ"ל געווען פארשטייט זיך דערקעגן, כדי זיי זאלן ח"ו נישט זיין די בעלי בתים איבער

די שטאט און איבער די עירובין, און ער האט באקעמפט זייער עירוב, ווייל ער האט געהאלטן אז ציונים כופרים טארן נישט אנפירן מיט קיין שום אידישקייט, אבער ער האט קיינמאל נישט געזאגט

ועד למען תיקון עירובין במנהטן

ע"י

ועד הרבנים הניו־יארק רבתי

למרגן ורבנן יושבי על מדין במנהטן שלימ"א

בשנת תשי"ט נדפסה בס' „איגרות משה“ (סי' קלח—קס) תשובת הרב משה פיינשטיין להרב צבי איזנשטאט שם (ובהפרדם, סיון תשי"ט) כותב הרב פיינשטיין: „ודאי יש טעמים גדולים להתיר לתקן עירובין במנהטן ואיני מוחה נגד המתירים לעשות עירוב מאחר שהטעמים להתיר מרובים כו' ואם יעשו עירוב יהי' מותר, והרשות בידם לעשות“, אלא שאינו רוצה להצטרף מטעמים החששות צדדיות שיש לנו, ובעלי הנפש יש להם להחמיר על עצמם ובהפרדם, סיון תשי"ט, נדפס קונטרס לברר הטעמים וליושב כל החששות הנ"ל מהרב משה בונם פירוטנסקי, ושם מביא גם תשובת הרב מנחם כשר בענין זה. כן הדפיס הרב יוסף דוד מאשקאוויץ בשנת תשי"ט ספר מיוחד בשם „קונטרס תיקון עירובין“ (קצת עמודים), בו סבאר בטוב טעם כל הפרטים הנוגעים לתיקון עירובין במנהטן ותשובה על דברי הר"מ פיינשטיין. בשנת תשי"ז נדפס ב„נועם“ ח"ג (עמ' רנב—שמו) קונטרס „ע"ד תיקון עירובין במנהטן“ מאת הר"מ כשר גם בתדפיס מיוחד. שם תשובה מפורטת על כל החששות והמסקומים שנעוורו בנידון זה.

ככ' בסיון תשי"ט נתקיימה במשרד ועד הרבנים דנוי־יארק רבתי אסיפת רבנים כדי לדון על ההצעה לתיקון עירובין במנהטן. השתתפו בה כשלושים רבנים ונתקבלה החלטה לתת לרבנים זמן של שלשה חדשים לעיין בדבר ולכונן לאסיפה הבאה בהצעה לשם החלטה. אחרים מבין הרבנים הציעו לפנות לחכמי ארץ ישראל ולשמוע חוות דעתם. והנה כעת נדפסה ב„נועם“ ח"ג (עמ' שמו) תשובת הרב הראשי אב"ד בירושלים יע"ח הרב ר' צבי שמח פראנק שלימ"א, ואנו נותנים אותה כאן בלשונו בקיצור:

אנחנו החתומים ממה הסכמנו למכס עצה איך להוציא לפועל ההצעה לתקן עירובין במנהטן. ומתחלה נודיע השתלשלות הענינים כמשך עשר שנים האחרונות. בשנת תש"ט באה התעוררות לתיקון זה מהאדמו"ר ר' שמעון קאליש זצ"ל (מאמשינאזו*). באותה שנה ערך הרב צבי איזנשטאט תכנית הלכתית ומעשית לאופני התיקון וכתב בקונטרס מיוחד „הצעה לתיקון עירובין בעיר מנהטן, ניו־יורק“ את אופני התיקונים: בשנת תשי"ז נסד „התעד למען תיקון עירובין במנהטן כראשונה של הרב ר' יונתן שמו"ץ זצ"ל“. או הוציאו מכתב־חוזר למספר רבנים שיענינו בהדבר אם יש אופן לסדר תיקון עירובין במנהטן, בצירוף הקונטרס מאת הרב צבי איזנשטאט, על זה ענו כמה רבנים חשובים באופן חיובי, שמתחתם יוכאו להלן ואחרים היססו בדבר. שוב נתעורר הדבר ע"י הרב יוסף דוד מאשקאוויטץ סמאטוב וכירחון, „המאור“ הדפיס מאמר ע"ד תיקון זה. והרב יוסף אלי' הנקין במכתבו אליו בדרך כמה פרטים בשאלה זו. גם אדמו"ר מלובאוויטש כתב אליו דברי זירו וחיזוק על דבר הנחיצות לעשות עירוב. בשנת תשי"ג הדפיס הרב מנחם כשר קונטרס ע"ד תיקון עירובין במנהטן ב„תורה שלמה“ במילואים בחלק ט"ו (עמ' קנה—קעט).

בשנת תשי"ה יצא לאור קונטרס גדול מהרב דוב מ. קרויזר בירושלים ע"ד תיקון עירובין במנהטן. בקונטרס זה נתבררו יפה כל הפרטים וכל השיטות שישנם בכל ספרי הראשונים והאחרונים הנוגעים לתיקון עירוב במנהטן, נדפס בשנתון „נועם“ (עמ' קצג—רלג) היוצא לאור ע"י מכון תורה שלמה בירושלים. שם ישנה גם תשובת הרב מנחם כשר בנידון זה (עמ' רלג—רמד).

צבי פסח במהרי"ל פראנק

הרב הראשי אב"ד עיר הקודש ירושלים חובב"א

נציה כ"ה לתשרי תש"ד.

התיקון וכו' והנה זה מקרוב היה כאן בפעית"ק ידידי הגאון הר"מ כשר שלימ"א ומדי דברי בו בענין זה דרש ממני שגם אני אכתוב חו"ד בענין זה תעמוד שם על הפרק, ואמרת לי שלפי מצב בריאותי קשה לי להכנס ביער שאין לי תחומין ובפרט לדון בהרבה פרטים שהם סמוים לי מן העין ואין דומה שמיצה לראייה, רק כלפי

זה כמה שנים שנתפרסמה התעוררות על ידי רבנים גדולי תורה לעשות תיקון עירובין במנהטן—ניו־יורק שהיא מרובה באוכלוסין של אחינו בני ישראל והפירצה בנוגע לאיסור הוצאה בשבת גדולה מאד וכו' ויש גם כן שהם מודים שהתיקון נעשה כפי הדין, ולא כל זה הם הושטין מפני תקלה צדדית שיכולה לצאת על ידי

ישראל באירופא, אמנם היו רבנים בניו־יורק שלא הסכימו על תיקוני ולא רצו לטמון על המחיצה של גשר העלעלטיסר להתיר חצי העיר. והנה כעת מנים חששות באו לכאן, התיקון שלפנינו ההיתר הוא על כל עיר במנהטן ואין מצרין את העלעלטיסר, והיום הישוב של העיר הוא סמוך להמצאות של החוף מכל צדדיו ואין כאן החששות שהיו או. על פרסי הרבנים הנ"ל ראה בנועם ח"א.

י. יש להעיר שעוד בשנת תרס"ו הוציע הרב יהושע סינעל ז"ל, רב בניו־יורק, בספרי שו"ת אוני יהושע סי' י"ח וספר „עירוב והוצאה“ תיקון עירובין, היתר על חצי חלק של מנהטן, על סמך שמשלשת החדים היקף הנחרות ובגד הרביעי צריך את הגשר של העלעלטיסר של רחוב ופעניני השלישית שחצה את העיר כדרום לצפון. לא עשה התיקון על כל העיר מטום שאו היו הרבה ידועה בגד צפוני מערבי של מנהטן, ולא היו עדיין בשטח זה מחיצות בידי אדם על שפת החוף, והשיג הסכמתו לתיקוניו מגדולי

ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם בחילולי שבת... וכן אסור להרגילם בחילול שבת ומועד אפילו בדברים שהם משום שבות... וא"כ כל בר דעת ישפוט בשבילו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם הקטנים וגם לא נשותיהם והלושי דעת לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומספחת וקטנים ופתם בידם וכמה צער ודווקא יסבלי הגדולים הנוהרים וכפרם בענין תפלה בבכח"ג ביום ש"ק כהבאת הסדורים להתפלל מתוכו ומליתים וכדומה עמ"ז (סי' שמו סק"ו), וא"כ השכל הפשוט נזר שראוי ומחוייב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר מטלול וכו' וכתב שדבר זה מוטל על הרב והת"ח שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מכשול וקולר העם על צוואר, יעו"ש. וז"ל בעל סאורות נתן (להגאון הראב"ד בקה"ק ווארשא) בפרו סי' ת: ובעת שעסקנו בתיקון העירוב דפה ווארשא שמה מאד הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה יצחק מאיר נ"י אשר יש מקום שם לסמוך על תשובת מהרי"ט, הגם שיש לפקפק הרבה בת' מהרי"ט, עם כל זה בישעת דחק גדול כמו פה ק"ק ווארשא בודאי כדאי הגאון מהרי"ט לסמוך עליו, עכ"ל. הרי דאף שלמעשה היה מספק בדיו של מהרי"ט עכ"ז בשביל תיקון עירובין של עיר גדולה שמח וספק ע"ז מפני הדחק, א"כ מכש"כ במנהגם שהנחיצות לתיקון עירובין גדולה עד מאד, בודאי כל המסיעים למצוה רבה זו וזאת הרבים יגו עליהם — על העושים והמעשים. כעתידת הכעיה"ח למען המצוה.

צבי פסח במהר"ל פ"ד, נב.

על יסודי הלכה נגד התיקון או להוסיף מה עליו, שיואלו נא משובם לכתוב מעמם ונימוקם במשך חרש ימים, עד הצי אייר, להוודע למען תיקון עירובין במנהג"ן על פי הכתבת דלהלן, ואנו נדון בכובד ראש על כל פרט ופרט וא"כ נתאסף להחליט באופן מופי.

אלה הגדולים שבאמת מודים הם שיש דרך לעשות תיקון עירובין ולהרים מכשול מדרך עם ה' אלא שהם נמנעים מהשטת תקלה צדדית שאפשר לצאת מתיקון זה, שאחרים יחשבו הואיל והותרה הותרה גם בלי תיקון. על פרט זה הסכמתי לכתוב, שמלבד שכבר אמרו הראשונים שאין לנו לנזור גזירות מעצמנו, הנה עדיפא מינה מצונו גם ככה"ג שאין כאן גזירה חדשה, והענין הוא שכבר נזר עלי' אלא שנשתתיר חלק ממנו שבשביל איזה טעם לא הניסוהו בכלל הגזירה ושוב במל הטעם עד שגם פרט זה שייך לכלל הגזירה, מ"ם אמרינן דאין לנו להוסיף על הגזירה, וכמו שבי' המנ"א (סי' שא ס"ק נח) כהא דמסתפני באלונגית, שכתב דאע"ג דבזמן הזה אפשר בלי רחיצה (הול"ג) אסור להסתפני, מ"ם כיון דלא נזר כימיהם אין לנו לחדש גזירה, והביא ראיה מהב"י (סי' יג), ואע"פ שבחידושי רע"א תמה על הכ"י מ"ם אין דברי הבי' נדחים, וכדמשמע מהמנ"א שמביא ממנו להלכה למעשה, וכו'. וכדי לפרסם עושי מצוה כדאי הוא להודיע דברי תשובת החת"ם (או"ח סי' צט) וז"ל: שאו ממני ידידי. הרב נ"י לברר לו בראיות מדברי חו"ל שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן מבואותיהם בתיקונים צוה"פ או שארי תיקונים כיוצא בו כדי שלא יכשלו רוב המון עם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק, דבר זה אין צריך לפנים ולראיה והוא מן השכל ומן המבואר להדיא בדברי חו"ל השכל מחייב באשר ידוע שיטמרת שב"ק מעשות כל חפץ היא אצלנו מצעות הראשיות ומי שאינו משמר כהלכתו הרי הוא ככופר ומוטר בכל התורה כולה כמבואר בעירובין סו ע"א...

אחרי שנתקבלה תשובתו של הרב פראנק שהוא זקן הרבנים בירושלים והגדול שבבעלי הוראה בדורנו, שבה היא מורה אותנו לנמור את אשר התחלנו, אנו מוכנים עכשיו לגשת להוציא הדבר לפועל, וכדי לצאת לכל הדיעות פגנים אנו בזה לכל הרבנים ותלמידי חכמים שבעיר מנהגן ניוירוק, אם יש להם מה להעיר בנידון זה

הכותבים למען כבוד השבת והצלת אלפים ורכבות מישראל מחללה,

אלה הסכימו בחייהם לתקן עירוב במנהגן:

הרב יונתן שטייף זצ"ל

הרב מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל
(נפ' בספרו "תורת חמד" חלק החשובות)

הרב מנחם סג"ל פאללאק זצ"ל

האדמו"ר ר' שמעון קאליש זצ"ל
מאמיניאוו

ירוחם ליינער
אדמו"ר כראדזין

מנחם מענדל כשר

מנחם צבי איזנשטאט

מרדכי שלמה פרידמאן
אדמו"ר מבאיאן

משה בונם פירוטינסקי

משה שטיינבערג
מלפנים אבד"ק בראד

נחום פערלאוו
אדמו"ר מנאוואמינסק

אברהם יהושע העשיל
אדמו"ר מקופציניץ

אפרים אשרי

רב דבית מדרש הגדול באיסט סייד מנהטן

דוד ליפשיץ

מלפנים אבד"ק סובאלק

חיים בן ציון נאטעלאוויטש

יוסף אלי' הענקין

יוסף הירש

מלפנים אבד"ק טורנא

יוסף דוד מאשקאוויטץ

ניוירוק, ט"ו אדר, תשי"ד.

בכל ענינים הנ"ל לפנות אל מזכיר. הודע למען תיקון עירובין במנהג"ן
הרב זוסף דוד מאשקאוויטץ

ב. עיקר העיון הוא בעשרים הנשרים שיוצאים ממנו לברוקלין, לברונקס וכו', ולפי מה שנתברר על ידי שלשה רבנים שסכמו את כל העיר כמה פעמים ובדקו את כל הנשרים וכתבו תאודי צורת הפתחים מכל גשר וגשר של הי"ט גשרים על ידו הר"צ אינושטאטס בהסכמת שלשתם ונדפסו בס' "קונטרס תיקון עירובין מר"ד מאסקאוויטין הנ"ל, ויש כלולם צורת הפתח (מלבד במקום אחד שיש לכתחלה לעשות תיקון קל). בנוגע להלכה, אם העיר עצמה יש לה דין רשות הרבים דאורייתא, כבר נתבאר בהראשונים שרשות הרבים אפילו אם יש בה ס' רבוא, אם אין שעריה מכוונים זה כנגד זה, כמו שהיה בדגלי מדבר לא הוה רשות הרבים (י). ותנאי זה אינו קיים במנהטן.

א. העיר מנהטן היא אי (שמה יבשה) חוקק מכל צדדיו סביב בימים ובנהרות והישוב של העיר נמשך עד המחיצות (תמצא באריות ב"קונטרסים הנזכרים לעיל). מלבד הימים והנהרות שהם מחיצה בידי שמים, יש לו ג"כ בני צדדיו ונהרות של צד הרביעי מחיצות עשיות בנידו אדם בנידוד ההוק, וגם בחלק הנשאר של צד הרביעי יש מחיצות כניזות כידי אדם על החוף (אמנם יש בעד הרביעי שטה אחד יותר ממאה אמה שפרוץ אל הנהר הודפן כלי גדודים ומחיצות על שפת הנהר, אך אין זה נוגע להיקף העיר כי למעלה משטח זה ישנן מחיצות גדולות וקבועות, והשאלה היא רק אם מותר למטיילים למלט על שפת החוף הזה (י).

יכ"ב בס"י שעה: והאור זרוע ס' קסד כ"י: עיר כ"י אשר עלו לששים רבוא כמנין דגלי מדבר וי"ה שלה רחב ט"ז אמה אבל אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה (ומקודם לזה כ"י השע"ב: כגון דגלי מדבר) מערבין את כולה הואיל ואין רה"ר גמור וכו', ע"כ. וכן הזכירו עוד הרבה ראשונים ענין הנ"ל שמלבד מפולש בעיני ג"כ מכון זה כנגד זה. ע"י ספר התרומו ס"ה רלב, ודוק ס' קעה, איהל מועד הל' שבת דרך יג. הגהות מרדכי מ"ז דשבת. — וכן פסק הסוד ס'י שמה: שיהיה צריך שיהא מפולש ומכוון משער לשער, והכס"מ פי"ד מהל' שבת ה"א: הפתחים מכוונים זה כנגד זה. עייש"ה. ובמ"גא שם סק"ו: מפולשים משער לשער. ס'י שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דרך הר"ר. וע"י בשו"ת בית אפרים א"ח דף מה ע"ג מסיק כן להלכה, שאפילו בעיר שיש בה נשעים רבוא אם אין מכוונים משער לשער אין לה רה"ר. ובחון לה"ר הא"ו הנ"ל. (והר"מ כשר ב"נועם" ח"א עמוד רל"ד כ"י לפרש מה ששאלו מג"ל בדגלי מדבר היו השערים מכוונים, עפ"ד רש"י בעירובין כ"ב: דגלי מדבר ארץ חלקה היתה שהענין משוה אותה, וכ"ה במכילתא ריש בשלה. ובידושלמי עירובין ס"ה רלב: כיצד היו ישראל מהלכין במדבר, ח"א כתיבה וי"א כקורה, ולשניהם הדרך של ט"ז אמה שהיו העולות נוסעות היתה ישירה כקורה. ובברייתא דבראיתא המשכן פי"ד: שהענין מדריכס בדרך ישרה. הרי מבואר להדיא של דגלי מדבר היינו הדרך שבראך הלכו בה מרחק של י"ב מיל היתה דרך חלקה וישרה. והו שכתבו הראשונים הנ"ל שאם אינם מכוונים אינם דומים לדגלי מדבר כלל.)

בנוגע לענין ששים ריבוא שהוזכר לעיל יש מרבנים שכתבו שגם במנהטן אפשר להשתמש בהתנאי המבואר בשו"ע א"ח ס'י שמה"ס: וי"א כל שאין ששים ריבוא נעוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים. וכל מהתאחרונים הסוברים ש"עוברים" דווקא ולא רק מצויים. וישל יום" דווקא (וי"א שוק ישראלים). ולפי"ו סוברים שגם במנהטן ביום שיש יום א' אין עוברים ששים רבוא. א"כ חסר תנאי זה. ויש שדחו טעם זה עפ"י"ש המשנה ביריה שם ח"ל: בכל יום, חפשיה בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר דבראיתא הנ"ל. ויש שחייבו מצויים שם ששים רבוא. וע"י מה שכתבתי בביאור הלכה בשם הרמב"ן (עירובין ג"ט) והרשב"א. ע"כ. (על זה העיר הר"מ כשר: כן מורש בהלכות גדולות אספמאי עמוד קלא: רשות הרבים דוכתא דרש"י בה ששים מאה אלף גברי בכל יומא כדגלי מדבר. ע"כ. וכ"כ הרמב"ן בשבת דף נו: ועוד שאין עוברים בהם ששים רבוא בכל יום. וכ"כ הר"ן שם כלשון הרמב"ן ציינו תב"י שם. ורבינו ירוחם מתיב י"ב ח"ד והר"ע"ב פ"א דשבת, אמנם הקשה על תנאי זה מטעמים אחרים. עיי"ה ב"נועם ח"א עמוד ר"ג.)

1) בשו"ת שב"ע עקב להרב יעקב כ"ן מפראג (נדפס בפד"א שנת ה'ק"ב בהסכמת הפני יהושע) כ"י יז כתב וז"ל: מיום הוסדה הקהלה ראטרנס נהגין בשבת היתר טלטול ומטלטלין בכל העיר כאחד מן העיירות המוקפין חומה על סמך שהמים מקיפין אותה סביב לעיר וכמה וכמה רבנים אשר קדמוני והיו מרי דאתרא ק"ק ראטרנס היה פשוט בעיניהם להתיר כ"י והאג נמי באותה תמונה כמו ראטרנס עיר סרזו רק מים מקיפים איתה מימינם ומשמאלם כ"י ואף גם בהאג ונהגין היתר טלטול בשבת כ"י על סמך המים המקיפין אותה כ"י וההאג לי כתוב וחתום כ"י מן שלשה עמודי עולם גאויי ארץ חכמי ספרדים שהיו רבנים וחכמים ב"ק"ק אמסטרדם כ"י גם יש להם היתר מהמנוחא מן הגאון חכם צבי כמבואר בשו"ת ס' ה וכו', ע"כ. ומסתפק שם להחמיר בזמן קרשתי. והמהר"ש"מ בגהות לארחות חיים ס'י שסג אות כה. מביא לשון בעל הלכות גדולות המבואר באור זרוע עירובין ס' קסד: עיר המוקפת מכל צדדיה כנהר זה הוא ערובה, ואין צריכה אלא ערובי הצירות לערב בשבת. וכן הוא לפנינו בב"ב עירובין פ' הדר. והר"מ כשר ב"נועם" ח"א עמ' ר"ה. העיר מקור חדש משנה מפורשת בשתרות פ"ו מ"ט הפירן רה"י לשבת ע"ש בר"ש ובתוס' יו"ט משם הדרוך: מגדל שלשל רוחותיה בתוך הר"ה ורות אחד ליבשה. ומקור כ"י רב הוא לטהרות שם. וזה הוא כשיטת הראשונים "ששלש מחיצות הוה רה"י מן התורה, ראה מ"מ וכס"מ פי"ד מהל' שבת ה"ר"ד עיי"ש פי"ז ה"ב ובמ"גא ס'י שמה"ס ס"א בשם הרא"ש. 2) הר"מ כשר ב"נועם" ח"ג עמ' רצ"ב—שב מברר שיש להתיר גם פרצה זו במקום שמטיילין על שפת הנהר. וראה מ"ש הרי"ד מאסקאוויטץ בספרו דף ב.

3) מקור דין זה מבואר ברש"י עירובין ו. ב"ז"ו אבולי דמחזא. שערי העיר מכוונים זה כנגד זה. ע"כ. ומבואר שמלבד דין מפולש צריך להיות גם השערים מכוונים. וטעמו של דבר מבואר ברש"י שם ה. שיהא ר"ה שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר. וכ"ה ברש"י שם ה. ד"ה ירושלים. הריטב"א עירובין דף ה. מביא בשם רש"י שפתחו מכוונים זה כנגד זה. הרמב"ן בלחמת עירובין דף כב. נאשעריה מכוונים זה כנגד זה. והרשב"א בעבודת הקדש שער ג. ומבואר שהמפולשין מכוונים זה כנגד זה והעם עוברין ביניהם כדגלי מדבר והעגלות. והמאירי בעירובין ה. הוסיף מ"י למ"ש הראשונים שבעינין מכוונים. ח"ל: "ושפתחי שני ראשיו מכוונים זה כנגד זה עד שהדבר מצוי לרבים להיות בוקעין בהם מפתח זה לפתח זה בלא שום עקום. ונמצאו רבים מצויים לבקוע וליכנס ולצאת ביושר בלי עקום, עכ"ל. ושם נ"ט: בהשפתחים מכוונים זה כנגד זה עד שדרך הרי"ר עוברת עליה דרך ישר. וכ"כ וכ"כ בדף ב. והראב"י"ה שבת ס'י שצא: ומכוונים פתחיה משער לשער.

